

ALMA MATER
EUROPAEA
UNIVERZA

Hierarhična zasnova socialne infrastrukture za medgeneracijsko sožitje in blažitev socialnih pritiskov na podeželju -

FINANCIRANJE

**David Bogataj, Marija Bogataj, Samo Drobne,
Valerija Rogelj in Eneja Drobež**

ALMA MATER
— PRESS —

Hierarhična zasnova socialne infrastrukture za medgeneracijsko sožitje in blažitev socialnih pritiskov na podeželju - Financiranje

David Bogataj, Marija Bogataj, Samo Drobne, Valerija Rogelj, Eneja Drobež

Monografijo je financirala ARIS preko projekta L7-3188 Hierarhična zasnova in financiranje socialne infrastrukture pametnih srebrnih vasi, medtem ko so bile specifične kmečkega prebivalstva obdelane v raziskavi: CRP V6-2041 »Medgeneracijsko sožitje na podeželju, razvoj socialne infrastrukture za preprečevanje socialne izključenosti ter blažitev socialnih pritiskov na podeželju«, ki sta jo financirali ARIS in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

Trebnje, Maribor, Ljubljana 2025

Naslov: **Hierarhična zasnova socialne infrastrukture za medgeneracijsko sožitje in blažitev socialnih pritiskov na podeželju - financiranje** (*Hierarchical design of social infrastructure for intergenerational coexistence and alleviation of social pressures in rural areas - Financing*)

Znanstvena monografija

Izdajatelji in založniki: Zavod INRISK - Inštitut za raziskavo sistemov izpostavljenih rizikom, Kidričeva ulica 1, Trebnje, Univerza Alma Mater Europaea, Slovenska 17, Maribor in Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Jamova cesta 2, Ljubljana

Leto izdaje: 2025

Dostopno na <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/category/Socialnainfrastruktura>

Zbirka: Matematična ekonomika, operacijske raziskave in logistika (MEORL), serijska št.47

Urednici: prof. dr. Marija Bogataj, CERRISK-INRISK in pred. Suzana Mežnarec Novosel, mag., Univerza Alma Mater Europaea

Recenzenta: prof. dr. Bojan Grum, Nova Univerza, Ljubljana
prof. dr. Alenka Temeljotov Salaj, Norwegian University of Science and Technology, Trondheim

Ključne besede: aktuarska matematika, podeželje, grajeno okolje, socialna infrastruktura, staranje, funkcionalne zmožnosti, prostorska hierarhija.

Financer: Monografijo je financirala ARIS preko projekta L7-3188 Hierarhična zasnova in financiranje socialne infrastrukture pametnih srebrnih vasi, medtem ko so bile specifične kmečkega prebivalstva obdelane v raziskavi: CRP V6-2041 »Medgeneracijsko sožitje na podeželju, razvoj socialne infrastrukture za preprečevanje socialne izključenosti ter blažitev socialnih pritiskov na podeželju«, ki sta jo financirali ARIS in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Univerzitetna knjižnica Maribor

336:316.334.55

HIERARHIČNA zasnova socialne infrastrukture za medgeneracijsko sožitje in blažitev socialnih pritiskov na podeželju - Financiranje [Elektronski vir] : [znanstvena monografija] / David Bogataj ... [et al.]. - E-knjiga. - Trebnje : Zavod INRISK - Inštitut za raziskavo sistemov izpostavljenih rizikom ; Maribor : Univerza Alma Mater Europaea ; Ljubljana : Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, 2025. - (Matematična ekonomika, operacijske raziskave in logistika (MEORL) ; serijska št. 47)

Način dostopa (URL): <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/category/Socialnainfrastruktura>

ISBN 978-961-96687-4-0 (Zavod INRISK)

COBISS.SI-ID 230450435

Platniki: Delež starih 80 let ali več v slovenskih občinah na dan 1. 1. 2024, kartograf in oblikovalec platnic izr. prof. dr. Samo Drobne.

Avtorji publikacije so odgovorni za vse trditve in podatke, ki jih navajajo v svoji monografiji.

Kazalo vsebine

Povzetek.....	1
Povzetek.....	1
1 MODEL ZA IZRAČUN STANDARDNIH CEN OSKRBE.....	2
1.1 METODOLOGIJA.....	2
1.2 STANDARD ZA DOLOČITEV STROŠKOV	2
2. POMOČ NA DOMU (PND) IN CENE STORITEV V ZELENI HIŠI.....	7
2.1 PRAVILNIKU O SOCIALNOVARSTVENIH STORITVAH IN PREDLOG ZA KONCENTRIRANO OSKRBO V SKUPNOSTI	7
2.2 METODE DELA SOCIALNE OSKRBE.....	10
2.3 SUPERVIZIJA, IZOBRAŽEVANJE IN DOKUMENTACIJA.....	12
2.5 PREDLOG PRIMERA IZGRADNJE OBJEKTA ZELENA HIŠA.....	13
3 BLAŽITEV SOCIALNIH PRITISKOV IN SOCIALNE VKLJUČENOSTI NA PODEŽELJU.....	15
3.1 FINANCIRANJE DOLGOTRAJNE OSKRBE NA PODEŽELJU Z VIDIKA MALIH OBČIN, KI NA SVOJEM TERITORIJU NIMAJO OBJEKTOV DOLGOTRAJNE OSKRBE	15
3.2 FINANCIRANJE OSKRBE NA STAROST Z VIDIKA STAREJŠIH OBČANOV	23
3.3 PROJEKCIJE ŠTEVILA NOVIH DELOVNIH MEST ZA IZVAJANJE DOLGOTRAJNE OSKRBE PO STATISTIČNIH REGIJAH	25
4 VKLJUČITEV SOCIALNIH UKREPOV V POLITIKO RAZVOJA PODEŽELJA (R3.8)	26
4.1 SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA	26
4.2 SOCIALNA IN KMETIJSKA POLITIKA	26
4.3 VLOGA SOCIALNEGA KMETIJSTVA V SOCIALNI IN KMETIJSKI POLITIKI	27
4.4 OSKRBA STAREJŠIH OBČANOV V OKVIRU DOSEGANJA CILJEV SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE (SKP).....	29
4.5 PAMETNA SREBRNA VAS	31
5. SKLEPI IN PRIPOROČILA	44
Literatura	50

Povzetek

Staranje prebivalstva prinaša vrsto izzivov v zvezi z zagotavljanjem socialne in bivanjske varnosti naraščajočega števila starejšega prebivalstva. Postavlja se vprašanje, kakšen naj bo celostni sistem dolgotrajne oskrbe, vključno s stanovanjsko oskrbo (Ustava RS, 1991, 78. člen). Pomembno je predvsem vprašanje, v kolikšni meri naj država financira življenjske stroške starostnikov iz javnih sredstev oziroma preko socialnih zavarovanj ter v kolikšni meri je to odgovornost posameznika in/ali njegove družine. Upoštevajoč Ustavo Republike Slovenije, ki določa, da je Slovenija socialna država (Ustava RS, 1991, 2. in 50. člen) in da naj država ustvari možnosti, da si državljani lahko pridobijo primerno stanovanje (Ustava RS, 1991, 78. člen), smo pred velikim izzivom, da zgradimo vzdržen sistem dolgotrajne oskrbe, kjer bo bivanjski standard starejših prebivalcev primeren za varno starost. Zato mora Slovenija razviti sistem, ki bo učinkovito koristil družbena sredstva za oskrbo starejših državljanov z upadlimi funkcionalnimi zmožnostmi. Za vzpostavitev ustreznega sistema dolgotrajne oskrbe je treba razviti tudi formalni model koriščenja družbenih sredstev, pa tudi blagajne iz sistema za zavarovanje za dolgotrajno oskrbo, ki bo omogočal vrednotenje posameznih odločitev ter njihov vpliv na kakovost življenja starejših Slovencev in vzdržnost javnih financ. Takšen sistem pa potrebuje tudi dober nadzor.

V monografiji smo se osredotočili še posebej na starejše prebivalce slovenskega podeželja kot potencialne ali obstoječe uporabnike dolgotrajne oskrbe ter v tej množici še posebej na kmetijska gospodarstva, katerih starejši člani nimajo primerne pokojnine, sama gospodarstva pa bi prispevala k izboljšanju mreže dolgotrajne oskrbe v okviru oskrbe v skupnosti, še predvsem z izvajanjem dopolnilne dejavnosti na kmetiji, kar bi lahko prispevalo k zaviranju praznjenja podeželja. Proučili smo trenutno stanje sobivanja različnih generacij na kmetiji, pri čemer je bilo mogoče zaslediti vse hitrejše staranje gospodarjev in odliv mladih v mesta, ker na podeželju ni dovolj primernih delovnih mest, kmetije pa težko zagotovijo primerno življenje za več članov družine. Tako ostareli prebivalci podeželja ostajajo sami doma. Izpostavljeni so rizikom padcev in drugih nezgod, pa tudi zdravstvenim posledicam osamljenosti. Situacijo je dodatno zaostril dvig starosti ob upokojitvi njihovih otrok, kar zmanjšuje možnosti oskrbe doma. Dopolnilna dejavnost na kmetiji daje možnosti dodatnega zaposlovanja, ki bo pritegnilo mlade, da ostanejo na podeželju.

Iz geografsko-gerontoloških projekcij sledijo tudi potrebe po socialnem in psihosocialnem svetovanju, ki ga bo predvidoma, tako kot danes, nudila mreža centrov za socialno delo po občinah. Vsi ti preučeni podatki o stanju na terenu pa nam omogočajo, da izvajamo hierarhično zasnovo bivališč in mrež oskrbe za starejše prebivalstvo na podeželju od oskrbe na domu in v oskrbi na kmetijah (dopolnilna dejavnost na kmetiji), preko centrov srebrnih vasi kot strnjenih naselij v skupnosti, do domov starejših občanov, ki bi jih bilo smiselno razširiti v negovalne bolnišnice, ko gre za regijski nivo na NUTS 3 nivoju, če se takih razširitev ne lotijo bolnišnice, kot poznamo primer v Novem mestu.

Ker so same projekcije prebivalstva in potrebnih kapacitet bivalnih enot in izvajalcev dolgotrajne oskrbe zelo obsežne, temu poročilu sledi 12 monografij, za vsako regijo posebna knjiga. Pri oblikovanju predlogov smo se naslonili tudi na zakonodajo nekaterih evropskih držav in dobro prakso v državah kot so Avstrija, Italija, Nemčija, Nizozemska in Španija, opozorili pa smo tudi na nekatere zgrešene rešitve.

Prof. dr. Marija Bogataj

1 MODEL ZA IZRAČUN STANDARDNIH CEN OSKRBE

1.1 METODOLOGIJA

Metodologijo za določanje splošnih elementov za oblikovanje cen socialno varstvenih storitev ob današnjih organizacijskih in bivalnih oblikah opredeljuje Pravilnik o metodologiji za oblikovanje cen socialnovarstvenih storitev v nadaljevanju (PMOCSS, 87/2006).

Stroški storitve, ki se upoštevajo kot elementi za oblikovanje cen, so stroški dela, stroški materiala in storitev, stroški amortizacije, stroški investicijskega vzdrževanja in stroški financiranja. Višina plač in drugih stroškov dela se določi na podlagi števila zaposlenih v okviru kadrovskih normativov za opravljanje socialno varstvenih storitev, kot jih določa pravilnik, ki ureja standarde in normative socialnovarstvenih storitev ter akta o sistemizaciji delovnih mest. Pridobiti je potrebno soglasja pristojnega ministrstva oziroma pristojnega organa občine k zaposlitvam, kadar je to soglasje potrebno, če gre za izvajalca, ki ima status javnega zavoda. Pri določitvi stroškov dela je potrebno upoštevati kolektivne pogodbe, veljavne za dejavnost zdravstva in socialnega varstva, zakon o delavnem razmerju (21/2013), ter druge predpise in akte, ki določajo prejemke zaposlenih. Stroški materiala in storitev so vsi stroški in odhodki za porabljeni material ter opravljene storitve, v obsegu, ki je potreben za izvajanje socialnovarstvene storitve. V primeru, da je v stroških storitev vključena najemnina za zgradbo in opremo ali del zgradbe in opreme za izvajanje oskrbe, se upošteva strošek najemnine največ do višine, kot bi znašali stroški amortizacije, investicijskega vzdrževanja in stroški financiranja, določeni na način v pravilniku PMOCSS (2006). Stroški amortizacije so stroški izračunane amortizacije v skladu z zakonom o računovodstvu. Stroški investicijskega vzdrževanja so stroški za večja popravila, ki ohranjajo uporabno vrednost zgradb in njenih delov ves čas njihovega trajanja.

Cena storitve institucionalnega varstva se določi na oskrbni dan. Storitve se za uporabnike izvaja v trajanju 24 ur dnevno (celodnevno institucionalno varstvo), krajši čas od 24 ur, in sicer v primeru dodatne vključitve upravičenca v drugo socialno varstveno storitev (storitev zaposlitvene rehabilitacije ali zaposlitev), 8 ur dnevno ali krajši čas (dnevno varstvo).

V vseh oblikah dolgotrajne oskrbe pred institucionalno oskrbo v domu starostnikov, kot ga poznamo danes, bo potrebno mnogo bolj natančno doreči tudi javno-zasebna partnerstva, pokrivanje stroškov skupnih programov, predvsem pokrivanje stroškov nadstandardov, še posebej pa razmejevanje med stroški zdravstvene oskrbe, drugimi stroški podpore starostnikom, same logistike, ki je odvisna od ravni storitve in razpršenosti objektov v prostoru, ter stroški bivališča, ki je lahko v lasti oskrbovanca, v najemnem odnosu oskrbovanca s poljubnim lastnikom ali v javni (država, regija, lokalna skupnost) lasti.

1.2 STANDARD ZA DOLOČITEV STROŠKOV

Določitev standarda povprečne plače ter stroškov in odhodkov storitev oskrbe institucionalnega varstva za osebe, starejše od 65 let ter za odrasle osebe s posebnimi potrebami v posebnih socialno varstvenih zavodih in enotah domov za starejše, ki ga je možno upoštevati v cenah storitev, določi pristojno ministrstvo v skladu s predpisanimi normativi in standardi po pravilniku o metodologiji za oblikovanje cen socialno varstvenih storitev.

V tem poglavju smo razvili model standardnih cen oskrbe v okviru ekonomskega modela socialno varstvenega zavoda (Hatzopoulos & Haberman 2013, str. 320–337; Aydilek, 2013, str. 858–866). Notacija spremenljivk je podana v tabeli 6.11.

Tabela 6.11 Notacija spremenljivk

Ime spremenljivke	Opis spremenljivke
SCO_K1_SD	Stroški dela kategorija oskrbe 1
SCO_K1_SPC	Standard povprečne plače zaposlenih
SCO_K1_PMSPZ	Povprečni mesečni strošek plač zaposlenih
SCO_K1_MPD	Mesečna plača direktorja
SCO_K1_PMPVS	Povprečna mesečna plača strokovnega vodje
SCO_K1_MPVE	Mesečna plača vodje enote
SCO_K1_PS	Plače skupaj
SCO_K1_PDZSC	Prispevki delodajalca za socialno varnost
SCO_K1_PKDPZ	Premije kdpz (upoštevajo izvajalci v okviru mreže javne službe)
SCO_K1_DSD	Drugi stroški dela 9.a * (i.b + direktor+strokovni vodja + pomočnik direktorja + vodja enote (če obstaja))
SCO_K1_NZNZNM	Nominalni znesek na zaposlenega na mesec
SCO_K1_SD	Stroški dela
SCO_K1_SMS	Stroški materiala in storitev
SCO_K1_STM	Število mest
SCO_K1_MSOO	Mesečni stroški in odhodki oskrbe
SCO_K1_SSIONUNM	Standard stroškov in odhodkov na uporabnika na mesec
SCO_K1_NIZ	Najemnine in zakupnine - povp. mesečno
SCO_K1_SA	Stroški amortizacije – povp.mesečni
SCO_K1_SIV	Stroški investicijskega vzdrževanja –povp.mesečni
SCO_K1_SF	Stroški financiranja – povp.mesečni
SCO_K1_SUM	Skupaj
SCO_K1_COS	Cena oskrbe v EUR
SCO_K4_SD	Stroški dela kategorija oskrbe 4
SCO_K4_SPC	Standard povprečne plače zaposlenih

Ime spremenljivke	Opis spremenljivke
SCO_K4_SZBP	Število zaposlenih (brez direktorja, strokovnega vodje, pomočnika direktorja, vodje enote)
SCO_K4_PMSPZ	Povprečni mesečni strošek plač zaposlenih ($a*b*c$)
SCO_K4_MPD	Mesečna plača direktorja
SCO_K4_MPPD	Mesečna plača pomočnika direktorja
SCO_K4_PMPDV	Povprečna mesečna plača strokovnega vodje
SCO_K4_MPVE	Mesečna plača vodje enote
SCO_K4_PS	Plače skupaj
SCO_K4_PDZSC	Prispevki delodajalca za socialno varnost
SCO_K4_PKDPZ	Premije kdpz (upoštevajo izvajalci v okviru mreže javne službe)
SCO_K4_DSD	Drugi stroški dela $9.a * (i.b + \text{direktor} + \text{strokovni vodja} + \text{pomočnik direktorja} + \text{vodja enote (če obstaja)})$
SCO_K4_NZNZNM	Nominalni znesek na zaposlenega na mesec
SCO_K4_SD	Stroški dela
SCO_K4_SMS	Stroški materiala in storitev
SCO_K4_STM	Število mest
SCO_K4_MSOO	Mesečni stroški in odhodki oskrbe
SCO_K4_SSIONUNM	Standard stroškov in odhodkov na uporabnika na mesec
SCO_K4_NIZ	Najemnine in zakupnine - povp.mesečno
SCO_K4_SA	Stroški amortizacije – povp.mesečni
SCO_K4_SIV	Stroški investicijskega vzdrževanja –povp.mesečni
SCO_K4_SF	Stroški financiranja – povp.mesečni
SCO_K4_SUM	Skupaj ($i+ii+iii+iv+v$)
SOD	Število oskrbnih dni
SCO_K4_COS	Cena oskrbe v EUR

Plače zaposlenih v kategoriji 1 izračunamo po naslednji formuli:

$$\begin{aligned} \text{SCO_K1_PS} &= \\ &= \text{SCO_K1_SPC} * \text{SCO_K1_SZBP} + \text{SCO_K1_MPD} + \text{SCO_K1_MPPD} + \\ &+ \text{SCO_K1_PMPSV} + \text{SCO_K1_MPVE} \end{aligned} \quad (6.3.1)$$

Stroške dela v kategoriji 1 izračunamo po naslednji formuli:

$$\begin{aligned} \text{SCO_K1_SD} &= \\ &= \text{SCO_K1_PS} + \text{SCO_K1_PDZSC} + \text{SCO_K1_PKDPZ} + \text{SCO_K1_DSD} \end{aligned} \quad (6.3.2)$$

Stroške materiala in storitev v kategoriji 1 izračunamo po naslednji formuli:

$$\begin{aligned} \text{SCO_K1_SMS} &= \\ &= \text{SCO_K1_STM} * \text{SCO_K1_MSOO} + \text{SCO_K1_SSIONUNM} + \text{SCO_K1_NIZ} \end{aligned} \quad (6.3.3)$$

Celotni stroški v kategoriji 1 se izračunajo po naslednji formuli:

$$\begin{aligned} \text{SCO_K1_SUM} &= \\ &= \text{SCO_K1_SD} + \text{SCO_K1_SMS} + \text{SCO_K1_SA} + \text{SCO_K1_SIV} + \text{SCO_K1_SF} \end{aligned} \quad (6.3.4)$$

vCeno oskrbe na dan v kategoriji 1 izračunamo po naslednji formuli:

$$\begin{aligned} \text{SCO_K1_COS} &= \\ &= \text{SCO_K1_SUM} / \text{SOD} \end{aligned} \quad (6.3.5)$$

Plače zaposlenih v kategoriji 4 izračunamo po naslednji formuli:

$$\begin{aligned} \text{SCO_K4_PS} &= \\ &= \text{SCO_K4_SPC} * \text{SCO_K1_SZBP} + \text{SCO_K4_MPD} + \text{SCO_K4_MPPD} + \\ &+ \text{SCO_K4_PMPSV} + \text{SCO_K4_MPVE} \end{aligned} \quad (6.3.6)$$

Stroške dela v kategoriji 4 izračunamo po naslednji formuli:

$$\begin{aligned} \text{SCO_K4_DS} &= \\ &= \text{SCO_K4_PS} + \text{SCO_K4_PDZSC} + \text{SCO_K4_PKDPZ} + \text{SCO_K4_DSD} \end{aligned} \quad (6.3.7)$$

Stroške materiala in storitev v kategoriji 4 izračunamo po naslednji formuli:

$$\begin{aligned} \text{SCO_K4_SMS} &= \\ &= \text{SCO_K4_STM} + \text{SCO_K4_MSOO} + \text{SCO_K4_SSIONUNM} + \text{SCO_K4_NIZ} \end{aligned} \quad (6.3.8)$$

Celotni stroški v kategoriji 4 se izračunajo po naslednji formuli:

$$\begin{aligned} \text{SCO_K4_SUM} &= \\ &= \text{SCO_K4_SD} + \text{SCO_K4_SMS} + \text{SCO_K4_SA} + \text{SCO_K4_SIV} + \text{SCO_K4_SF} \end{aligned} \quad (6.3.9)$$

Ceno oskrbe na dan v kategoriji 4 izračunamo po naslednji formuli:

$$\begin{aligned} \text{SCO_K4_COS} &= \\ &= \text{SCO_K4_SUM} / \text{SOD} \end{aligned} \quad (6.3.10)$$

2. POMOČ NA DOMU (PND) IN CENE STORITEV V ZELENI HIŠI

2.1 PRAVILNIKU O SOCIALNOVARSTVENIH STORITVAH IN PREDLOG ZA KONCENTRIRANO OSKRBO V SKUPNOSTI

V trenutnem sistemu pomoči na domu občina za oskrbovanca z najvišje priznano intenziteto socialne oskrbe na domu zagotavlja 20 ur tedensko oziroma 1044 ur letno ($=20 \text{ ur} \cdot 52,2 \text{ tednov/leto}$)¹, za opravljeno pot na ruralnem področju pa največ še 10 odstotkov na to število ur², se pravi letno 1148,4 ure. Občine pri tem zagotavljajo najmanj 50-odstotno pokrivanje izdatkov za to oskrbo. Občina Krško zagotavlja kar 70 odstotkov pokrivanja teh stroškov.

Neposredno izvajanje storitve v koncentrirani skupnosti se lahko izvaja na enem mestu, zato se lahko izvaja za vse oskrbovance skupaj vse dni v tednu, in sicer 24 ur na dan in ne samo do 20 ur tedensko, kar je maksimalni normativ pri oskrbi na domu.

Če je v skupnosti 24 zahtevnejših primerov (pretežno kategorija 3a), to pomeni za razpršeno ruralno področje oskrbovancev pravico do 27561,6 ur ($24 \cdot 20 \cdot 52,2 \cdot 1,1$) letne oskrbe v Zelene hiši za vse oskrbovance skupaj, brez upoštevanja višje cene ure ob nedeljah in praznikih. Upoštevajoč, da nudi oskrbovalec v okviru polne zaposlitve (2088 delovnih ur letno) po normativu Pravilnika o SVS le 110 efektivnih ur na mesec (ostalo so prazniki, dopusti, nedelje, bolniške in druge odsotnosti), bi bilo v primeru, da nočno delo, nedelje in prazniki niso vrednoteni več, mogoče v Zelene hiši zaposliti 20,88 oskrbovalcev osnovne in socialne oskrbe ter managementa s polnim delovnim časom. Ob upoštevanju efektivnih ur ($20,88/1,6$) bi lahko v dnevne izmene vključili po 13 oskrbovalcev osnovne in socialne oskrbe skupaj z managementom.

Dobra organizacija dela socialnih oskrbovalk bi omogočala enako kakovostno oskrbo z oskrbo petih oskrbovalcev v dopoldanski in popoldanski izmeni in treh oskrbovalcev v nočni izmeni (5/5/3). Lahko pa je organizirano tudi drugače, z več oskrbovalcev v dopoldanski izmeni in manj v nočni, kar mora biti nenazadnje odločitev uporabnikov in internega pravilnika Zelene hiše. To pa ne preseže današnjih izdatkov občin in oskrbovancev oziroma njihovih družinskih članov, hkrati pa se reši problem, ki so ga oskrbovanci in drugi starejši občani izpostavljali glede oskrbe na domu. Če je v skupini več oskrbovancev, ki imajo pravico le do kategorije oskrbe 1 ali 2, bi bilo potrebno število oskrbovalcev znižati. Oskrbovalcev je sicer lahko več, različnih profilov, ki oskrbujejo več Zelenih hiš, vsako le nekaj ur tedensko. V oskrbovanje pa lahko

¹ 15. člen Zakona o socialnem varstvu.

² Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev.

vključimo tudi svojce oskrbovancev in prostovoljce. Seveda pa je možno imeti tudi manj zahtevno skupino, pretežno z oskrbo kategorije 1 ali kategorije 2, kar bi zahtevalo manj oskrbovalcev in bistveno znižalo izdatke za oskrbo.

Strokovna priprava izvajanja storitve v obliki analize primera, priprave dogovora o obsegu, trajanju in načinu opravljanja storitve, organiziranja ključnih članov okolja za sodelovanje pri zagotavljanju pomoči ter izvedbe uvodnega srečanja med predstavniki izvajalca in upravičencem, traja v povprečju 8 ur na upravičenca oziroma do 12 ur na par. Normativ te oskrbe, ki se ne izvaja v koncentrirani skupnosti, ne šteje v analizo posebnih stroškov in cen storitev. Izvaja se v enaki meri kot pri oskrbi na domu.

Varianta A pomeni ekvivalent stroškov oskrbe v sistemu pomoči na domu po veljavnem Pravilniku o SVS, brez nad-obremenitev, brez stroškov nabave hrane in brez stroškov nastanitve; varianta B pa kaže maksimalno zreducirane oskrbe glede na ta pravilnik ob predpostavki, da oskrbovancem pripada 24 urna brezplačna zdravstvena oskrba, vsaj v prvi jutranji izmeni medicinska sestra, v naslednjih dveh izmenah pa vsaj zdravstveni tehnik ali bolničar-negovalec, skupaj tri osebe na 24 ur dnevno, za katere pa velja, da se prilagajajo strukturi kategorij oskrbe v Zeleni hiši, kot pri oskrbi na domu ali v DSO.

Tabela 7.2. Izdatki občin in uporabnikov

variante	Struktura zaposlenih po izmenah	MESEČNI IZDATEK za 528 ur/teden po ceni 16€/uro	50% prispevek občine	Mesečni (50%) izdatek oskrbovanca	70% prispevek občine	Mesečni (30%) izdatek oskrbovanca
A*	5/5/3	36.608	18.304	762,67	25.625,60	457,60
B**	3/2/1	14.080	7.040	293,33	9.856,00	176,00
ZN***	1/1/1	0	0	0	0	0
B+ZN	4/3/2	14.080	7.040	293,33	9.856,00	176,00
Integriran oskrba****	2/1/0+ 1/1/1	7.040	3.520	146,665	4.928,00	88,00

*Po sedaj veljavnih normativih oskrbe na domu brez upoštevanja nad-obremenitev. Razporeditev po izmenah je lahko tudi drugačna in se jo dogovori z internimi akti

**Maksimalna možna redukcija tudi v primeru 3. kategorije oskrbe ob delni pomoči svojcev

***Predpostavljamo, da imajo vsi oskrbovanci javno zdravstveno zavarovanje. Iz predloga strukture v DSO za dano strukturo kategorij oskrbe povzemamo minimalne zahteve: 1 medicinska sestra, 1 zdravstveni tehnik in en bolničar-negovalec vsak v svoji 8-urni izmeni.

****Dobro organizirana integrirana oskrba ob delni pomoči svojcev in normativih v DSO za zdravstveno zavarovane oskrbovance – tu štejemo v izdatke le socialno oskrbo, ki jo sofinancira občina, medtem ko je zdravstvena oskrba predvidena na istem nivoju, kot so standardi oskrbe v DSO-jih..

V oskrbi je namesto 0,54 oskrbovalca na oskrbovanca, kot je normativ za oskrbo na domu, $6/24 = 0,25$ oskrbovalca socialne oskrbe na oskrbovanca. To pomeni, da je v Zeleni hiši mogoče

doseči izdatek oskrbovanca za socialno oskrbo v višini 176 €. Sem pa je treba prišteti posebej še izdatke za hrano in nastanitev, ki so odvisni od organizacije v skupnosti.

Pri tem pa upoštevamo pravico do zdravstvene nege, kot je zagotovljena v DSO v sorazmernem deležu na 24 oskrbovancev. Lahko pa ob pomoči svojcev in prostovoljcev z lahkoto speljemo oskrbo 24 oseb s po eno osebo iz zdravstvene nege v vsaki izmeni, ki jo plačuje ZZZS. Od izvajalcev socialne oskrbe pa imamo skozi vse leto zaposlene le tri osebe polno ali več oseb delno oziroma v kombinaciji z delom v večjem številu takih skupnosti. V tem primeru bi posameznik ob 70 odstotnem prispevanju občin plačeval za socialno oskrbo le 88 evrov mesečno, občina pa bi, če še naprej pokriva 70 odstotkov socialne oskrbe, plačevala 205,33 €. Kot sledi iz tabele normativov zdravstvene nege, mora po ZZVZZ že zdravstveno zavarovanje kriti zdravstveno oskrbo (vsaj 1 zdravstveni tehnik, 2 bolničarja in 0,78 strežnice - skupaj 24 ur na dan in vsaj 5 ur tedensko medicinska sestra).

Ostalo pomoč zagotavlja sistem zdravstvenega varstva glede na individualne potrebe in v dogovoru z osebnim zdravnikom posameznega uporabnika. Oskrbovalci se lahko organizirajo tako, da zagotavljajo vse profile oskrbovalcev hkrati trem Zelenim hišam ali večjemu številu, glede na oskrbno mrežo v občini.

Tabela 7.3. Normativi zdravstvene nege (ZN) sorazmerno standardom v DSO-jih v primeru A: 12 oskrbovancev kategorije 1 in po 6 oskrbovancev kategorije 2 in kategorije 3, A:(12/6/6)

Vrsta dela	ZDRAVSTVENA NEGA	Izobrazba	Normativ za A:(12/6/6)*
20	zdravstveni tehnik	V.	1
21	fizioterapevt	VI., VII	0,16
22	medicinska sestra	VI., VII	0,127
23	delovni terapevt	VI., VII	0,07
24	bolničar-negovalec	IV	2
25	strežnica	II	0,78
	SKUPAJ ZN		4,2

*12 stanovalcev je kategoriziranih v simulaciji v ZN 1 in 12 stanovalcev v ZN 2. Zdravstveno nego bi izvajali 1 zdravstveni tehnik, 2 bolničarja in 0,78 strežnice, ki so že sedaj v mreži socialnovarstvenih storitev (PND) in primarnem zdravstvenem varstvu (patronažna služba). V skupino se bodo lahko vključili zaposleni MOST, če se projekt MOST konec leta zaključi.

Tabela 7.4. Primerjava potreb po osnovni oskrbi v DSO na 24 oskrbovancev po Pravilniku o SVS in predlog za koncentrirano oskrbo v skupnosti

	OE, DM	Izo- brazba	NORMATIV po PSN	PRILAGOJENO ZA Zeleno hišo
	OSNOVNA OSKRBA			24 oseb (12/6/6)
	<u>BIVANJE</u>			
1	informator-receptor	II.	0,19	
2+3	Čistilka + perica	II.	0,57	
4	šivilja	IV.	0,08	
5	strežnica	II	0,61	
	Skupaj bivanje		1,44	1,5
	<u>PREHRANA</u>			
6	servirka	II.	0,21	
7	pomočnik kuharja	III.	0,67	
8	kuhar/dietni kuhar	IV., V.	0,44	
9	ekonom	V.	0,1	
	Skupaj prehrana		1,42	1,5
	<u>TEHNIČNA OSKRBA skupaj</u>			Odgovoren lastnik objekta
10+11	Vzdrževalec + voznik	IV., V.	0,3	0
	Skupaj osnovna oskrba		3,16	3

V primerjavi z normativi in standardi oskrbe v DSO bi tem oskrbovancem pripadalo različno število osebja v zdravstveni negi, vse glede na strukturo kategorije oskrbe. Tabela 7.4 daje za primerjavo normative in standarde osnovne oskrbe glede na strukturo 12 oskrbovancev kategorije 1, šest oskrbovancev kategorije 2 in šest oskrbovancev kategorije 3. V socialno oskrbo na domu sodi tudi del, ki se v DSO-jih smatra posebej kot osnovna oskrba. Gre za dela 2,3,4 in 5, po dogovoru tudi dela 6-9, ki jih v Tabeli 7.4 smatramo v zunanjem izvajanju, ter tehnično izvajanje, ki gre v ceno najema stanovanja (200 €/mesec).

2.2 METODE DELA SOCIALNE OSKRBE

Socialna oskrba v koncentrirani skupnosti kot je Zelena hiša se izvaja po metodi dela s posameznikom, organizirano skupnostjo in delno tudi z družino, ob uporabi metode dela v skupnosti. Neposredne oblike pomoči upravičencu pa se izvajajo po načelih prilagajanja izvajanja storitve potrebam upravičenca in okolju, v katerem živi.

Tabela 7.5. Normativi socialne oskrbe v DSO in predlog za oskrbo v koncentrirani skupnosti – Zelena hiša

		Stopnja izobrazbe	NORMATIV po PSN	PRILAGOJENO ZA PSV – Zelena hiša
			Oskrba (12/6/6)	
	SOCIALNA OSKRBA			
	<u>VARSTVO</u>			
11	oskrbovalka	III.		
12	gospodinja oskrbovalka	IV.		
	Skupaj varstvo			
	<u>POS. OBLIKE VARSTVA</u>			
13	animator	V., VI.		
14	skupinski habilitator	VII.		
15	socialni delavec	VII.	0,13	0,13
16	delovni inštruktor	IV., V.		
	Skupaj posebne obl. varstva:			0,13
	Skupaj socialna oskrba		0,13	0,13
	Skupaj osn. in soc.oskrba		3,29	3,13
17	administrativne naloge		0,21	0,2
18	računovodstvo	VI., VII.	0,21	Zunanji izvajalec
19	direktor	VI., VII.	0,25	Predsenik-častna funkcija
	Skupaj poslovođenje		0,43	0,2
	SKUPAJ z osnovno oskrbo		3,72	3,33

Neposredno socialno oskrbo v koncentrirani skupnosti izvajajo najmanj dva polno zaposlena strokovna sodelavca (možne tudi delne zaposlitve večjega števila sodelavce) in laični delavci (delno zaposleni, pogodbeni ali prostovoljci z bonusom) z ustreznim certifikatom o usposobljenosti, ki skupaj z dvema polno zaposlenima strokovnima sodelavcema zagotavljajo prisotnost po izmenah: minimalno tri prisotne osebe dopoldne, dve popoldne in eno ponoči. Socialno oskrbo v integrirani oskrbi lahko delno nadomešča zdravstveni delavec, delno pa prostovoljci. Le te je potrebno dodatno usposobiti.

Prvi del storitve vodi strokovni delavec iz 69. člena ZSV in se lahko izvaja na nivoju občine. Drugi del storitve (vodenje storitve, koordinacijo izvajalcev in njihovo usmerjanje, sodelovanje z upravičenci pri izvajanju dogovora in pri zapletenih življenjskih situacijah upravičencev) opravlja strokovni delavec iz 69. člena ali strokovni sodelavec iz 70. člena ZSV, ki je lahko le

delno zaposlen v koncentrirani skupnosti – Zeleni hiši. Lahko pa je v celoti zaposlen pri enem ali več izvajalcih in opravlja nekatera dela v dveh ali več takih skupnostih (administrativno delo 20%). Imeti mora najmanj višješolsko izobrazbo, od česar mora ta biti vsaj s področja zdravstvene nege ali s področja socialne gerontologije (te obremenitve so vštete v Tabeli 23). Delo računovodstva se izvaja pogodbeno.

Neposredno izvajanje storitve v koncentrirani skupnosti starostnikov opravljajo strokovni sodelavci iz 70. člena ZSV, ki so končali najmanj srednjo poklicno ali srednjo strokovno šolo, ki usposablja za socialno oskrbo ali zdravstveno nego. Storitve lahko izvajajo tudi delavci, ki imajo pridobljeno nacionalno poklicno kvalifikacijo s področja socialne oskrbe na domu in opravljeno usposabljanje po verificiranem programu za socialno oskrbo. Program verificira Socialna zbornica.

Posamezna opravila iz druge in tretje alineje drugega odstavka točke a) tega člena lahko pod vodstvom strokovnega delavca izvajajo tudi laični delavci, sorodniki – prostovoljci in drugi delavci z ustreznimi usposobljenostmi, vendar mora biti v prvi in drugi dnevni izmeni prisoten vsaj eden zdravstveni sodelavec z dokončano vsaj sredno zdravstveno šolo. Pri tem je treba urediti banko bonitet za prostovoljce.

2.3 SUPERVIZIJA, IZOBRAŽEVANJE IN DOKUMENTACIJA

Strokovno izpopolnjevanje se izvaja smiselno v obsegu, kot ga določa panožna kolektivna pogodba za posamezno skupino izvajalcev. Supervizija, kot se določa za pomoč na domu, velja tudi v primeru Zelenih hiš.

Osnovna dokumentacija izvajalca obsega evidence o osebnih podatkih upravičenca, vzpostavljene in vodene v skladu z navodili 115. člena ZSV, evidence dogovorov o trajanju, vrsti in načinu zagotavljanja storitve, dnevnik opravljenih storitev ter podatke o plačilih ali oprostitvah plačil za storitve. Izvajalec s splošnim aktom določi postopek evidentiranja prispelih prošenj, način upoštevanja vrstnega reda prispelih prošenj, postopek vključitve uporabnika v izvajanje storitve ter prenehanje izvajanja storitve, pri čemer se smiselno uporabljajo določbe pravilnika, ki ureja postopke pri uveljavljanju pravice do institucionalnega varstva.

2.4.4 *NORMATIVI STORITEV*

Storitev se organizira v dveh delih. Prvi del storitve obsega ugotavljanje upravičenosti, pripravo dogovora o izvajanju storitve, organizacijo ključnih članov okolja in začetno srečanje. ta del storitve izvaja strokovni delavec na vsakih 200 upravičencev oziroma na štiri ali več Zelenih hiš, ki imajo sklenjen dogovor z izvajalcem. Normativ se izračuna glede na povprečno število upravičencev na mesec v občini.

Drugi del storitve - obsega neposredno vodenje, administracije storitve, koordinacijo izvajalcev in njihovo usmerjanje tersodelovanje z upravičenci pri izvajanju dogovora in pri zapletenih življenjskih situacijah upravičencev. Ta del se zagotavlja z 0,2 do 0,5 strokovnega delavca na vsakih 24 oskrbovancev v skupnosti. Ena oseba lahko tovrstna dela opravlja tudi za

več Zelenih hiš. Ob povečanju ali zmanjšanju števila oskrbovancev v skupnosti se ta delež sorazmerno poveča oziroma zmanjša. Sledijo naslednje storitve:

- BIVANJE: 1,5-2,5 izvajalca – lahko se porazdeli tudi med prostovoljce in sposobnejše stanovalce. Mogoče je tudi, da storitve opravijo vaščani v zameno za bodoče bonitete lastne oskrbe. V ta namen se lahko organizira »banka« prenesenih pravic oskrbe. Za slednjo možnost so se navdušili anketiranci v anketah, ki jih obravnava naša študija: *Analiza obstoječih možnosti za vzpostavitev koncepta pametnih vasi* (Bogataj et al., 2019);
- PREHRANA: 0-1,5 izvajalca – ostalo gre v stroške prehrane v oskrbi zunanjega izvajalca za dodatna plačila oskrbovanca ali za pomoč prostovoljcev in družinskih članov ali za bonitete bodoče lastne oskrbe;
- TEHNIČNA OSKRBA: 0-0,3 izvajalca – ostalo gre v stroške najema;
- OSTALA SOCIALNA OSKRBA: 0,13 – 4,36 izvajalca;
- pomoč prostovoljcev in družinskih članov ali za bonitete lastne oskrbe po presoji;
- prostovoljno delo predsednika, tajnika in blagajnika med oskrbovanci.

Izvajalec je lahko lastnik Zelene hiše ali izbrani zunanji izvajalec. Prevozi se lahko izvajajo s posebno službo, kot je Sopotnik. Odstopanja, določena v prejšnjih alinejah, so možna v dogovoru z občino. Čistilke imajo pomembno vlogo nadzora v sobah stanovalcev, zato je treba imeti stalen kader, ki pozna stanovalce in je do njih prijazen. Stanovalcem v skupini je pomembno, kako in kdo bo skuhal in serviral hrano. Klicne naprave v stanovanjih bodo vezane na referenčni center. V skupini storitve izvajajo službe, ki so že sedaj v mreži socialnovarstvenih storitev in v primarnem zdravstvenem varstvu (patronažna služba). V skupino se bodo lahko vključili zaposleni na projektu MOST, če se projekt MOST konec leta zaključi.

2.5 PREDLOG PRIMERA IZGRADNJE OBJEKTA ZELENA HIŠA

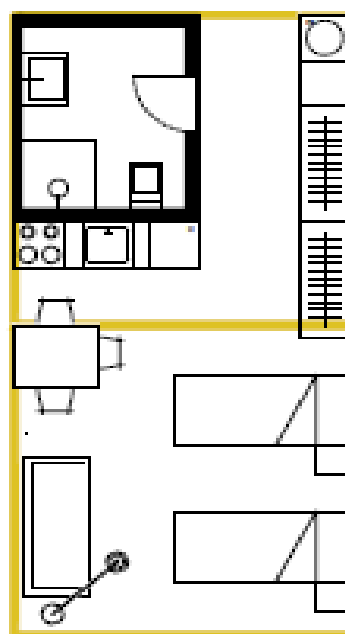
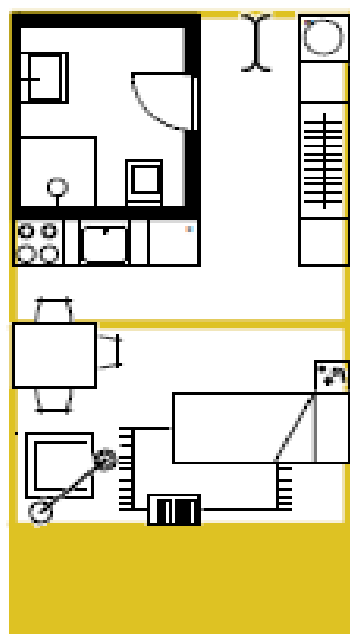
V sklopu projekta Koncept pametne srebrne vasi je KD Prostor vmes izdelal tudi konkretni, natančnejši model Zelene hiše. Model predstavlja prostorsko-arhitekturni del projektne naloge, izdelane za potrebe izvajanja Programa za razvoj podeželja 2014 – 2020, na področju LAS Posavje (Priloga). Poleg priročnika, kot priloge k temu poročilu, čigar cilj je bil podati pregled možnih novih oblik bivanja za starejše, pri katerem so nekateri modeli predstavljeni na Sliki 1, je KD Prostor vmes izdelal tudi natančen načrt izgradnje prve Zelene hiše.

Enota z eno posteljo z izhodom na vrt/teraso/balkon.
Enota je sestavljena iz dveh modulov 4x4 m, kjer del modula predstavlja zelena oz. odprta površina.

Prostor namenjen vrtu/terasi/balkonu se preoblikuje v prostor za dodatno posteljo.
Enota je sestavljena iz dveh modulov 4x4 m.

32

Slika 1: Dva primera modulske gradnje bivališč za eno in za dve osebi

Občina Krško je že pričela z izgradnjo prostorov, ki jih je mogoče urediti in organizirati v Zeleno hišo. Pogosto je treba prostore prilagajati že delno zgrajenim objektom. Če pa gre za popolnoma nove gradnje, je modularna zasnova, kot jo predlaga KD Prostor vmes, zelo funkcionalna (Sliki 1).

3 BLAŽITEV SOCIALNIH PRITISKOV IN SOCIALNE VKLJUČENOSTI NA PODEŽELJU

3.1 FINANCIRANJE DOLGOTRAJNE OSKRBE NA PODEŽELJU Z VIDIKA MALIH OBČIN, KI NA SVOJEM TERITORIJU NIMAJO OBJEKTOV DOLGOTRAJNE OSKRBE

3.1.1 DENARNI TOKOVI SREDSTEV ZA DOLGOTRAJNO OSKRBO MED OBČINAMI

V Sloveniji imamo v zadnjih tridesetih letih vse bolj razdrobljene majhne občine. S cepitvijo starih občin je velik del socialne infrastrukture, predvsem pa domov starejših občanov (DSO) ostalo v starih občinskih centrih. Zato se dogaja, da se starejši, ki potrebujejo dolgotrajno oskrbo, selijo iz svojih občin, kjer imajo trdnejše socialne mreže, v druga okolja, se pravi v občinska središča, ki so obstajala že pred delitvijo občin. Tako se tudi sredstva občin in posameznih oskrbovalcev ter njihovih družinskih članov, potrebna za sofinanciranje te oskrbe, pretakajo iz malih občin, ki so revnejše s socialno infrastrukturo za oskrbo starejših, v večje občine. Pregledali smo podatke o teh tokovih le med institucijami po posameznih občinah, kar nam za javna sredstva lepo pokaže tudi ERAR. Ocenjuje se, da je ta količina približno četrtnina vseh tokov denarnih sredstev med občinami za oskrbo v domovih starejših občanov (DSO). Iz študije korelacij in kontingence je bilo mogoče ugotoviti, da vsaj za sredstva, ki jih plačujejo občine za svoje ostarele občane drugim občinam, zgornja ugotovitev velja, medtem ko so male podeželske občine, ki imajo na svojih tleh DSO-je, uspešno pritegnila občane tudi večjih občin v svojo lokalno oskrbo, kar pritegne denarna sredstva tudi večjih občin na njihovo področje in ustvarja delovna mesta v teh občinah. Iz te študije lahko ugotovimo, da je smiselno, da male občine poskrbijo za izgradnjo stanovanjske infrastrukture za starejše in tako ustvarijo nova delovna mesta na svojih tleh.

V decembru 2021 je državni zbor Republike Slovenije sprejel Zakon o dolgotrajni oskrbi (ZDOsk, Uradni list RS, št. 196/21), ki prvič v Sloveniji celostno ureja sistem dolgotrajne oskrbe (DO), pravice in obveznosti izvajalcev ter upravičencev do DO, določa naloge države in lokalnih skupnosti ter okvirno naslavlja vire in način financiranja DO, ki se izvaja v javnem interesu, v okviru javne mreže. Za izvajanje teh storitev na podeželju je posebej potrebno izpostaviti, da se te storitve v javni mreži lahko izvajajo ne samo v okviru javnih institucij, ampak poleg še drugih pravnih oseb, samostojnih podjetnikov in fizičnih oseb, ki samostojno opravljajo dejavnost, tudi nosilci dopolnilnih dejavnosti na kmetiji (3. člen ZDOsk)³. 7. člen ZDOsk določa, da se za uresničevanje nalog države in občin na predlog Vlade Republike Slovenije sprejema nacionalni program DO v okviru katerega se analizirajo potrebe prebivalstva, oblikujejo politike DO in razvija javna mreža z gradnjo socialne infrastrukture in razvojem storitev na njej. Pri tem pa bodo občine tiste, ki bodo morale razvijati javno mrežo DO na svojem področju in

³ 5. člen ZDOsk natančno opredeljuje oziroma definira pojme, s katerimi se srečujemo v obravnavah DO in medsebojne solidarnosti, zato jih tu ne bomo še enkrat naštevali.

spremljati oziroma nadzirati delovanje te mreže. ZDOsk pa že zdaj narekuje, da se na nivoju statističnih regij (pokrajin namreč še nismo uspeli oblikovati) pri planiranju DO upošteva

- (a) skupno število prebivalcev in število prebivalcev nad 65 let in nad 80 let;
- (b) značaj in gostota naselij (ruralna, srednje poseljena in gosto poseljena, mestna naselja) ter
- (c) dostopnost do različnih načinov opravljanja DO.

Zato smo se odločili, da izpostavimo stanje in potrebe podeželskih občin s tem, da najprej podamo primerjavo med stanji na podeželju in v mestih oziroma naseljih mestnega značaja o dostopnosti do domov starejših občanov in posledicah slabe dostopnosti na podeželju, ki se izkazujejo tudi preko odliva denarnih sredstev za DO iz občin s slabo socialno infrastrukturo za starejše v boljše opremljene občine. Pomemben del informacij o tem nam dajejo podatki iz ERAR-ja⁴, ki razkrivajo porabe javnega denarja v Republiki Sloveniji in s tem tudi tokove sredstev med občinskimi proračunskimi viri indomovi starejših občanov DSO-ji. Če to višino sredstev delimo z deležem tistih, ki zanje stanovanje in hrano pokriva občinski proračun, dobimo ocene vseh sredstev, ki se zaradi nezadostne oziroma neustrezne socialne infrastrukture na podeželju, nevarnih in neprimerno grajenih družinskih domov starejših in odselitve družinskih članov v mesta, torej osamljenosti in zapuščenosti starejših prebivalcev, pretakajo iz ruralnih področij v DSO-je v naseljih mestnega značaja. V tem članku želimo prikazati temeljne obrise tega dogajanja.

3.1.2 STANJE PO SLOVENSKIH OBČINAH Z NIZKO GOSTOTO POSELITVE – RURALNA PODROČJA

Slovenija je razdeljena v 212 občin, ki se grupirajo v 12 statističnih regij, pa tudi v lokalne akcijske skupine (LAS), ki so se v programskem obdobju do leta 2020 oblikovale na področju Slovenije, kot to prikazuje slika 1⁵. V skladu s programom razvoja podeželja (RDP), ki se financira v okviru Evropskega kmetijskega sklada (European Agricultural Fund for Rural Development) se občine združujejo v 37 LAS-ov. RDP določa prednosti pristopov k razvoju in ukrepe za pokrivanje potreb LAS-ov. Ena od njihovih nalog je tudi razvoj socialne infrastrukture za prebivalce, stare 65+. Med osnovnimi potrebami za doseg tega cilja je izgradnja medgeneracijskih centrov, vključno z dnevnim varstvom za starejše. Večino LAS-ov si je zastavilo nalogo zgraditi tak center z močno medicinsko, zdravstveno in IKT podporo. Glede na ocene Inštituta INRISK in Univerze v Ljubljani – FG (Drobne in Bogataj, 2019), je optimalno število funkcionalnih regij kot združevanje LAS-ov za takšne naložbe 18. Da dosežemo optimalno število takih centrov v Sloveniji 18 (glej sliko 2 in 3), je smiselno združiti dva LAS-a za oblikovanje ene naložbe v tako zahtevne centre, se pa lahko na nižjem nivoju

⁴ Ministrstvo za javno upravo (2022). ERAR - Aplikacija za prikaz porabe javnega denarja v Republiki Sloveniji. <https://podatki.gov.si/dataset/erar-aplikacija-za-prikaz-porabe-javnega-denarja-v-republiki-sloveniji>

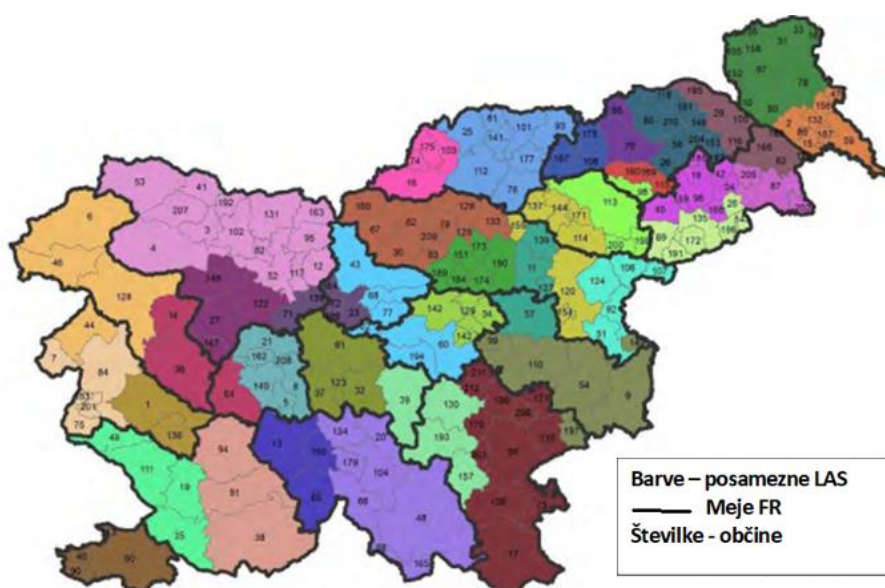
⁵ Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (2019). European Agricultural Fund for Rural Development. <https://www.program-podezelja.si/en/43-news/593-30-9-2016-first-decisions-on%20the-approval-of-local-action-groups-for-2014-2020-in-slovenia-issued>.

ustvarijo manjša jedra po občinah, ali kot določa ZDOsk po skupinah manjših občin, ki bodo ustanovile zavode za DO, ki so vezana na te centre.

Slika 2. Lokalne akcijske skupine v Sloveniji v obdobju 2014-2020.

Vir: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (2019)

Slika 3. Združevanje LAS-ov v optimalno funkcionalno regijo z visoko tehnološko opremljenimi centri oskrbe, optimizacija po metodi INTRAMAX

Kot smo v uvodu omenili, ZDOsk narekuje, da se pri planiranju socialne infrastrukture in aktivnosti DO upošteva stanje po statističnih regij in sicer bodo finančna sredstva alocirana glede na (a) skupno število prebivalcev in število prebivalcev nad 65 let in nad 80 let; (b) značaj in gostota naselij (ruralna, srednje poseljena in gosto poseljena mestna naselja) ter (c)

dostopnost do različnih storitev DO. Pri tem med nabore vrste stanovanjske oskrbe starejših poleg oskrbe na domu in institucionalne oskrbe v DSO-jih tudi skupnostno oskrbo, tudi oskrbo kot dopolnilno dejavnost na kmetijah, kar bi veljalo še posebej proučiti na redko poseljenih področjih Slovenije.

Izhodišče iz napovedanega nacionalnega programa DO, v okviru katerega se bodo oblikovale politike DO in razvijale javne mreže, bo demografska slika prebivalstva, vključujoč starostno strukturo in njene projekcije, značaj in gostota naselij ter dostopnost do različnih načinov opravljanja DO. Poglejmo, kaj o tem povedo današnje statistike.

Statistični urad Republike Slovenije (SURS) razvršča občine na občine s pretežno redko poseljenimi območji (ORPO), kamor sodi 166 slovenskih občin, občine z območjem srednje gostote prebivalstva, (OSGP) kamor uvršča 44 občin in občine z visoko gostoto prebivalstva (OVGP), kamor sodita le Ljubljana in Maribor. Tabela 1 podaja to informacijo in ločuje občine na tiste, ki so bile ustanovljene po letu 1990 (nove občine) in tiste, ki so ohranile občinska središča, ki so obstajala že prej (stare občine) ter prikazuje koliko je takih, ki imajo na svojem teritoriju vsaj en DSO in tiste, ki tega nimajo. Iz tabele razberemo, da ima med občinami z nizko gostoto poselitve 61% občin DSO, med novimi občinami z nizko gostoto poselitve pa ima le 26% občin na svojem ozemlju tudi DSO. Tu gre za izrazito kmetijska področja, za katera bo potrebno v skladu z ZDOsk poskrbeti za ustrezno socialno infrastrukturo, pri tem pa upoštevati, da so razdalje med oskrbovanci, ki bodo deležni oskrbe na domu, izredno velike.

Tabela 1. Število občin po gostoti prebivalstva z DSO in brez DSO na svojem teritoriju

Glede na datum ustanovitve	Nizka (ruralna) ORPO	Srednja OSGP	Visoka OVGP	Skupaj
Stare občine z DSO	20	19	2	41
Nove občine z DSO	35	13	0	48
Imajo DSO skupaj	55	32	2	89
Stare občine brez DSO	13	4	0	17
Nove občine brez DSO	98	8	0	106
Nimajo DSO skupaj	111	12	0	123
Skupaj	166	44	2	212
Odstotek starih občin z DSO	61 %	83 %	100 %	
Odstotek novih občin z DSO	26 %	62 %	0 %	

Vir: SURS (2021) in lastna obdelava.

3.1.3 DENARNI TOKOVI IZ OBČIN V DSO ZA STAREJŠE, KI SI SAMI TE OSKRBE NE MOREJO FINANCIRATI ZA »HOTELSKI« DEL DOLGOTRAJNE OSKRBE

Kot vidimo iz Tabele 2, v mnogih podeželskih občinah ni organizirane dolgotrajne oskrbe v domovih starejših občanov (DSO) ali v skupnosti. Zato občine tistim občanom, ki intenzivnejše nege ne morejo pokriti v lastni socialni infrastrukturi in lastnih oskrbovalnih mrežah, to storitev omogočijo in plačajo v domovih starejših občanov v drugih občinah. Zaradi tega se morajo starejši občani, ki so potrebni pomoči drugih zaradi upadlih funkcionalnih zmožnosti, preseliti v bolj oddaljene kraje, čeprav si želijo ostati blizu sorodnikov in prijateljev⁶. S tem pa se znaten del sredstev občinskega proračuna in še večji delež prihodkov teh oseb ali njihovih družinskih članov steka v druge občine, ki imajo zgrajeno tovrstno socialno infrastrukturo. Pa ne gre samo za odtok denarnih sredstev občinskih proračunov in prihodkov gospodinjstev v občinah, kjer so se jim starejši občani preselili v druge občine, občine izgubljajo tudi kar nekaj delovnih mest, ki bi jih lahko zasedli domači delavci na področju integrirane oskrbe starejših in drugih storitev, pomembnih za starejše občane. S to maso sredstev bi lahko podprli tudi sicer gospodarsko šibke družinske kmetije, ki bi se odločile za dopolnilno dejavnost DO. Predvsem je danes kritična izguba potencialnih delovnih mest za mlade in tudi starejše, ki bi bili lahko vsaj delno ali v celoti zaposleni v DO in storitvah za starejše v lastnih občinah, kar bi pripomoglo k oživitvi malih podeželskih občin. To stanje je kritično za ohranjanje vitalnosti in poseljenosti podeželja. Iz opazovanja te problematike na področju nekaterih podeželskih občin izhaja sklep, da izvedemo analizo teh denarnih tokov med vsemi slovenskimi občinami. Analiza stanja socialne infrastrukture in primernosti bivališč starejših za zagotavljanje varnega staranja ter demografske projekcije prebivalstva so zato lahko dobra podlaga za izvedbo finančno vzdržnega dolgoročnejšega načrta gradnje ali adaptacije stanovanjskih objektov, ki bodo prilagojeni starejšim odraslim in se bodo vklapljali v hierarhično strukturo socialne infrastrukture za starejše občane⁷. Kako je mogoče pristopiti k reševanju problematike, nakazujejo tudi akcije nekaterih občin, kot je npr. gradnja pametnih srebrnih vasi v občini Krško⁸. Vprašanje izgradnje infrastrukture se tako navezuje tako na vprašanje izgradnje novih DSO-jev, kakor tudi na gradnjo objektov skupnostne oskrbe, tudi oskrbe kot dopolnilne dejavnosti na slovenskih kmetijah, in oskrbe na domu, nad katerimi bi bedele občine same s finančno podporo države, kot to naznanja tudi novi Zakon o dolgotrajni oskrbi (ZDOsk)⁹.

⁶ Iz monografije: Bogataj, D., Bogataj, M., Kavšek, M., Rogelj, V., Drobež, E. (2019). Socialna infrastruktura pametnih srebrnih vasi, MEORL, 26. Trebnje: Zavod INRISK; in projekta: Bogataj, D., Kavšek, M., Rogelj, V., Drobež, E., Bogataj, M. (2020). *Koncept pametne srebrne vasi : v okviru projekta pametne vasi za jutri*. Trebnje: Zavod INRISK, sledi, da si želijo ostati v oddaljenosti manj kot 5 km od družinskega doma. financer: EU, Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja, Evropa investira v podeželje, EU, »Pametne vasi za jutri«.

⁷ Drobne, S., Bogataj, M. (2019). The role of local action groups for the optimal allocation of investments in the long-term care. V: Zadnik Stirn, L. (ur.), et al. *SOR '19 Proceedings*. Ljubljana: SDI_SOR, 277-283, [COBISS.SI-ID 8939617]

⁸ Bogovič, F. (2021). Srebrne pametne vasi – koncept dolgotrajne oskrbe starejših v Občini Krško. *Slovenec, Evropska Unija*, 20.1.2021. <https://www.slovenec.org/2021/01/20/srebrne-pametne-vasi-koncept-dolgotrajne-oskrbe-starejsih-v-obcini-krsko/>

⁹ Zakon o dolgotrajni oskrbi - ZDOsk (Uradni list RS, št. 196/21)

Vprašanje, kako omogočiti starejšim, da čim dlje ostajajo v domači oskrbi, se pravi na domu med sorodniki in prijatelji, je odvisno od zgrajenih objektov, varnih za življenje starejših. Je pa to vprašanje tudi močno povezano z vprašanjem digitalizacije procesov oskrbe, tudi oskrbe starejših na podeželju, kar bi lahko močno zmanjšalo stroške potovanj in delno pregnalo celo osamljenost, ki so ji starejši izpostavljeni. Ker pa je ves ta razvoj socialne infrastrukture za starejše občane povezan tudi z izdatnimi finančnimi sredstvi, velja najprej pogledati, kako se ta sredstva, ki so že zagotovljena, pretakajo med občinami z različno opremljenostjo s socialno infrastrukturo in prilagojenostjo družinskih domov funkcionalnim nezmožnostim starejših občanov. Podatke imamo le za tista sredstva, ki jih občine pretakajo za svoje občane, ki nimajo lastnih sredstev. S poznavanjem teh v celotni strukturi oskrbovancev pa lahko ocenimo tudi, kolikšni so vsi ti tokovi med občinami.

Še posebej velja razmisliti, ali lahko v smislu ZDOsk pričakujemo, da so kmetijska gospodarstva pripravljena na dopolnilno dejavnost kot jo uzakonja ZDOsk, se pravi, ali bi razvila storitev DO kot dopolnilnih dejavnosti na kmetiji (v smislu 3. člena ZDOsk) ali celo kot samostojno podjetje. Sedanji trendi, kot jih nakazuje Tabela 1, so obetavni tudi za DO kot dopolnilno dejavnost na slovenskih kmetijah.

V 212 slovenskih občinah je bil leta 2020 priliv teh sredstev iz občinskih proračunov v DSO v višini 43.189.822,24 €. Pri tem se je znotraj posameznih občin financiralo DSO-je v višini 13.152.626,77 €, sredstva v višini 30.037.195,47 € pa so se odlivala iz občin, iz katerih so prihajali oskrbovanci v DSO-je, v občine, kjer so bili oskrbovanci sprejeti v DO. Podatke o tem nam ponuja Tabela 3. Iz te tabele sledi, da se je kar 69,5% vseh stroškov oskrbe za najrevnejše pretakalo iz občinskih proračunov občin, iz katerih so prihajali v oskrbo, v občine, kjer so bili oskrbovani. Razloga za to sta bila prvenstveno dva: ali v občini, od koder je prihajal oskrbovanec sploh ni bilo DSO-ja, ali pa je bila kapaciteta v domači občini popolnoma in ni bilo na volj postelj za nastanitev. Redkeje pa se je tudi dogajalo, da je oskrbovanec (ali njegov skrbnik ali družinski član) ocenil, da je kakovost oskrbe v drugi občini boljša. Kapacitete DSO-jev glede na število postelj so se v Sloveniji v letih gibale takole: v letu 2016 je bilo na voljo 20.488 postelj, v letu 2017 21.039 postelj in v letu 2021 še 260 postelj več, se pravi 21.299 postelj. Pri tem ne štejemo posebnosti, ki so veljale v pandemiji COVID-19, pred tem pa so bile postelje praviloma vse zasedene, saj so dolge vrste starejših občanov, potrebnih oskrbe, bile neoskrbljene, kot je bila tedaj potreba. - Seveda se nam zdaj postavlja vprašanje, koliko postelj je bilo razpršenih po DSO-jih podeželskih občin (občin z nizko gostoto prebivalstva, teh imamo po statističnih podatkih SURS 166) in koliko po občinah s srednjo (44) in visoko gostoto prebivalstva (taki sta le Mestna občina Maribor in Mestna občina Ljubljana), kar je razvidno iz Tabele 1 in Tabele 2, z dodatnimi informacijami o tokovih sredstev za oskrbo najrevnejših, ki gredo v oskrbo v druge občine. Podatke najdemo v Tabeli 8.3.

Tabela 8. 3: Podatki o občinah ter njihovih prilivih in odlivih javnih sredstev občin leta 2020 za »hotelsko« oskrbo najrevnejših

Stopnja urbanizacije	Nizka (ruralna) ORPO	Srednja OSGP	Visoka OVGP	Skupaj
Populacija (2020)	932.400	755.275	408.186	2.095.861
Površina (m2)	15.274,15	4.574,54	422,52	20.271,21
Število občin	166	44	2	212
Število DSO	69	45	15	129
Število postelj v DSO (2021)	9.945	7.537	3.603	21.156
Število postelj na občino	60	171	1.802	100
Število občin brez DSO	111	12	0	123
Delež občin brez DSO (%)	68	27	0	58
Število občin z neto odlivi sredstev v druge občine (od tistih, ki imajo DSO)	55	32	2	89
Število občin z neto odlivi sredstev v druge občine (od tistih, ki nimajo DSO)	111	12	0	123
Število občin z neto odlivi sredstev v druge občine (vse)	166	44	2	212
Skupaj neto prilivi (+) in odlivi (-) občin, ki imajo DSO	8.190.047,83	3.022.735,32	-1.335.055,70	9.877.727,45
Skupaj neto prilivi (+) in odlivi (-) občin, ki nimajo DSO	-7.717.489,37	-2.160.238,08	0,00	-9.877.727,45
Skupaj neto odlivi	472.558,46	862.497,24	-1.335.055,70	0,00
Stare občine	33	23	2	58
Nove občine	133	21	0	154

Iz Tabele 8.3 sledi, da bi občine, ki nimajo DSO-jev, samo iz javnih sredstev, ki jih plačujejo za najrevnejše, leta 2020 letno pokrivalo skoraj za 10 milijonov € delovnih mest. Če to pretvorimo na prihodke mladih raziskovalcev, vključno s stroški blaga in storitev letno¹⁰, je to več kot 4100 mesečnih plač skupaj z materialnimi stroški ali polno zaposlitev več kot 340 oskrbovalcev

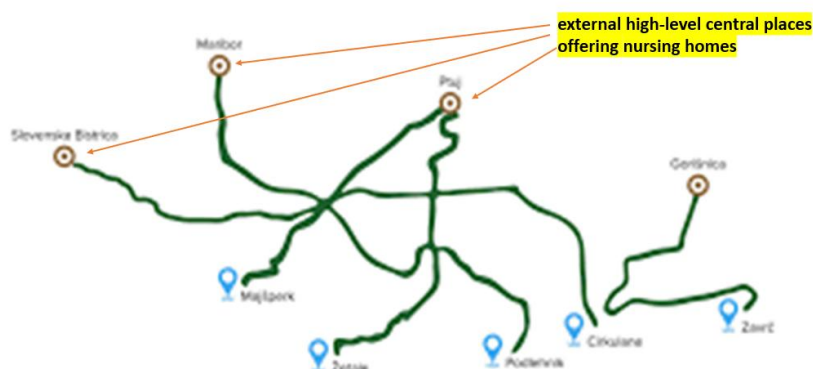
¹⁰ Začasna (mesečna) višina sredstev za usposabljanje mladih raziskovalcev tipa A za leto 2022:

Kategorija	Plača	Prispevki delodajalca	Stroški blaga in storitev	Skupaj
A	1.639,20	267,64	500,70	2.407,54

letno, tudi če so vsi doktorji znanosti, pri tem pa so upoštevani tudi vsi materialni stroški v kategoriji A.

3.1.4 BLAŽITEV SOCIALNIH PRITISKOV IN SOCIALNE VKLJUČENOSTI PRIMER HALOZE

Haloze so geografsko podregija, ki leži na severovzhodu Slovenije, na Štajerskem. Je gričevnato območje, ki na jugu meji s Hrvaško, na severu pa ga omejujeta reka Dravinja in Drava. Obsega le 300 km². V sedmih manjših občinah, in sicer v Cirkulanah, Gorišnici, Majšperku, Podlehniku, Vidmu, Zavrču in Žetalah, živi približno 21.000 prebivalcev. Preučujemo LAS Haloze, kamor Gorišnica ni vključena. Lokacija centralnih krajev teh občin je podana na Sliki 4, označeni z modro barvo. Število prebivalcev je podano v Tabeli 4. Iz Tabele 4 izhaja, da je zemljišče bolj redko poseljeno, kar pomeni dodatne stroške za potovanje med oskrbovanci, ko gre za oskrbo starejših odraslih na domu.

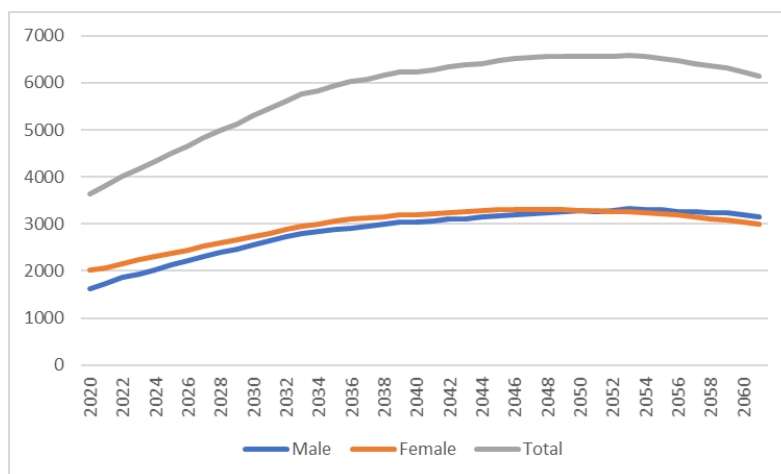

Slika 4. Centralni kraji LAS-a Haloze in centralni kraji občin, kamor se pretakajo sredstva za DO

Tabela 8.4: Obravnavane občine v LAS-u Haloze in njihove karakteristike, pomembne za odločitve o izgradnji socialne infrastrukture po ZDOsk

Št. občine	Ime občine	Št. prebivalcev 2020	Površina [KM ²]	Srednji letni odliv javnih sredstev za DSO [€]	Št. občine	Ime občine	Št. prebivalcev 2020	Površina [KM ²]	Srednji letni odliv javnih sredstev za DSO [€]
196	Cirkulane	2345	32,12	51618,03	135	Videm	5625	80,03	111190,8
69	Majšperk	4056	72,9	81818,63	143	Zavrč	1479	19,25	39021,79
172	Podlehnik	1801	46	47152,7	191	Žetale	1309	38,08	14523,02

Vir: SURS 2021 in ERAR

Slika 5. Projekcija števila prebivalcev 65+ do leta 2060.

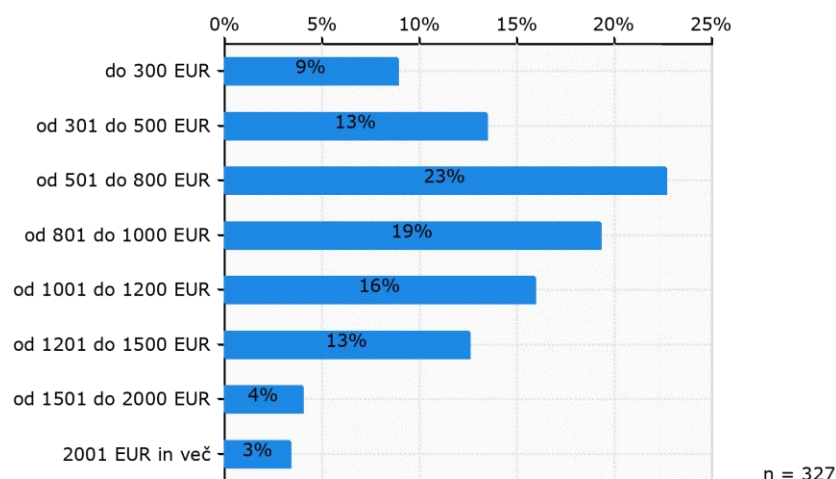
Tablea 8.5: Izdatki javnih sredstev obravnavanih haloških občin za oskrbo revnih starejših v domovih za starejše v občinah izven Haloz

MUNICI-PALITY	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020*	sum
CIRKULANE	66035	51721	55736	28274	57346	45546	52023	46056	48121	63820	580194
GORIŠNICA											
MAJŠPERK	78967	68599	66701	48271	91410	78484	82706	87219	79241	68553	834228
PODLEHNIK	73474	53909	54324	19824	29901	28143	34361	53635	57293	51361	507123
VIDEM	167523	122364	110755	62061	124563	102696	114875	83980	86829	107971	1214847
ZAVRČ	32414	37365	29106	19035	35969	26703	27149	34034	35294	44211	367894
ŽETALE	39768	25332	20046	10278	17751	15666	14214	6030	8844	11230	204287
sum	458181	359289	336668	187743	356940	297238	325327	310954	315621	347145	3708574
indeks z bazo 2011	100	78.42	73.48	40.98	77.90	64.87	71.00	67.87	68.89	75.77	

Vir: ERAR

3.2 FINANCIRANJE OSKRBE NA STAROST Z VIDIKA STAREJŠIH OBČANOV

Na izbiro oblike in nivoja kakovosti DO v občini bodo vplivala razpoložljiva sredstva za investicije v objekte ter strošek amortizacije objektov, nenazadnje pa tudi odločitev potencialnih uporabnikov. Ta je odvisna tudi od dohodkov oskrbovancev, predvsem dokler se ne aktivira zavarovanja za DO. Med anketiranci je bilo skoraj polovica takšnih, ki imajo mesečne dohodke pod 600 €, kar jim onemogoča zaželeno izbiro načina DO brez podpore družine in občine. Iz Priloge 1 vidimo, da je povprečni neto mesečni dohodek pri vseh anketirancih najpogosteje od 501 do 800 EUR, sledi od 801 do 1000 EUR (19%), nato od 1001 do 1200 EUR (16%), medtem ko prejema 13% vprašanih od 301 do 500 EUR in 13% znesek od 1201 do 1500 EUR. Še vedno kar 9% anketirancev prejema le do 300 EUR prihodkov, medtem ko 4% anketirancev prejema od 1501 do 2000 EUR in 3% tudi nad 2001 EUR. Ko pogledamo po starostnih skupinah pri anketirancih do 50 let prevladuje dohodek od 1001 do 1500 EUR (19%), sledi od 801 do 1000 EUR (15%), medtem ko 14% anketirancev prejema do 300 EUR in od 501 do 800 EUR, 10% prejema med 301 in 500 EUR, med 4% in 5% anketirancev prejema od 1501 do 2001 EUR in več.

Slika 6. Povprečni neto mesečni dohodek (vsi odgovori skupaj)

Prihodki najstarejših so v povprečju mnogo nižji. 800 EUR in manj mesečnega dohodka je prejelo kar 76% starejših od 80 let (glej sliko 6). Potrebno je biti pozoren pri rasti kmečkih pokojnin. Stopnja rasti najnižjih pokojnin v obdobju 2013-2021 je bila 41,8% , medtem ko je stopnja rasti najnižje kmečkih pokojnin po SKZ samo 31,49%.¹¹

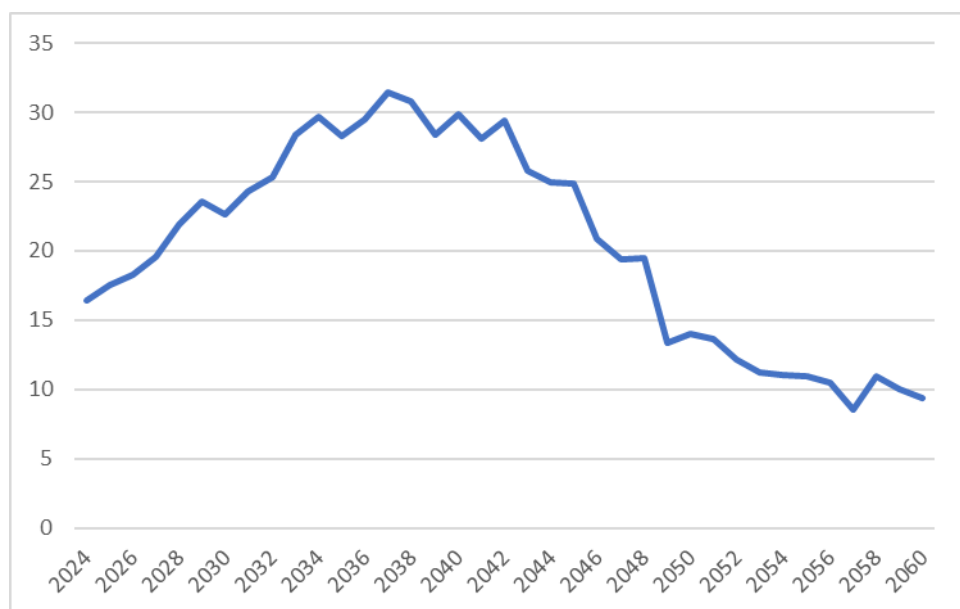
V skladu s 17. členom ZPIZ-2M , ki velja od 01.04.2022, se Obvezno zavarujejo kmetje, če imajo zdravstveno sposobnost za opravljanje kmetijske dejavnosti, ki jo ugotavlja služba medicine dela, če se ne šolajo in niso uživalci predčasne, starostne, vdovske ali invalidske pokojnine, če ob vložitvi prijave v zavarovanje dohodek kmetije iz kmetijske dejavnosti na zavarovanega člana dosega najmanj znesek, ki je primerljiv z zneskom 60 % povprečne letne plače zaposlenih v Republiki Sloveniji. Osebe se zavarujejo za polni zavarovalni čas, če ni z zakonom drugače določeno. 20. člen ZPIZ-2M pa še določa, da se lahko oseba, ki opravlja kmetijsko ali gozdarsko dejavnost in ni zavarovana po 17. členu tega zakona, zavaruje za invalidnost in smrt, ki je posledica poškodbe pri delu ali poklicne bolezni pri opravljanju kmetijske dejavnosti. 6. alineja 25. člena pa še določa, da se lahko prenosnik kmetijskega gospodarstva, ki za prenos prejema rento iz naslova ukrepov kmetijske politike, prostovoljno vključi v obvezno zavarovanje, če ni uživalec pokojnine. V skladu s 145. členom se zavarovalna osnova določi na podlagi podatkov – iz obračuna akontacije dohodnine od dohodka iz dejavnosti, obračuna dohodnine od dohodka iz dejavnosti ali iz odločbe o odmeri dohodnine, ali obračuna davčnega odtegljaja, ali obvestila o višini dohodka iz osnovne kmetijske in osnovne gozdarske dejavnosti – za preteklo leto z upoštevanjem podatka o znesku obveznih prispevkov za obvezno zavarovanje, plačanih s strani Republike Slovenije, ter glede na podatke o povprečni letni plači zaposlenih v Republiki Sloveniji za leto, na katero se nanaša dobiček, na podlagi katerega se določa zavarovalna osnova.

¹¹file:///C:/Users/david/Downloads/U%C5%BEivalci%20pravic%20iz%20pokojninskega%20in%20invalidskega%20zavarovanja%202021.pdf

Ne glede na poskuse, da bi z novelo pokojninske zakonodaje izboljšali položaj ostarelih kmetov, pa ti poskusi niso dvignili pokojnin nad mejo revščine pri večini kmetov. V razmislek velja izpostaviti vprašanje, ali ni mogoče iz naslova večje skrbi za okolje v času delovne dobe oblikovati sklad kmetov za dodatke k pokojnini, ki bi presegla prag revščine.

3.3 PROJEKCIJE ŠTEVILA NOVIH DELOVNIH MEST ZA IZVAJANJE DOLGOTRAJNE OSKRBE PO STATISTIČNIH REGIJAH

V tem poglavju predstavljamo projekcije števila novih delovnih mest, ki bodo potrebna za izvajanje dolgotrajne oskrbe starejših odraslih po regijah do leta 2060. Medtem ko imamo v monografijah izdelane projekcije ob predpostavki, da na podežlju ne bo migracij iz tujine (priseljenci prihajajo predvsem v mesta), tukaj predstavljamo projekcije po bazičnem scenariju (BSL), ki vključujejo tudi migracije med državami.

Slika 8.4.1.: Pomurska regija – Projekcije novih delovnih mest v obdobju 2024-2060, ki bodo potrebna za izvajanje dolgotrajne oskrbe starejših odraslih

4 VKLJUČITEV SOCIALNIH UKREPOV V POLITIKO RAZVOJA PODEŽELJA (R3.8)

4.1 SKUPNA KMETIJSKA POLITIKA

Skupna kmetijska politika je politika Evropske unije (EU), katere cilj je podpirati kmete, zagotavljati prehransko varnost in spodbujati trajnostno kmetijstvo v EU. Ta politika je v preteklih letih doživela različne reforme, zadnja reforma pa bo začela veljati leta 2021.

V okviru nove SKP mora vsaka država članica EU pripraviti nacionalni strateški načrt (NSP), v katerem je opisano, kako namerava izvajati politiko na svojem ozemlju. Nacionalni strateški načrti morajo biti v skladu s strateškimi cilji EU za SKP, ki vključujejo: • povečanje konkurenčnosti in odpornosti kmetijstva EU.

- prispevanje k boju proti podnebnim spremembam in ohranjanju ekosistemov.
- ohranjanje krajin in biotske raznovrstnosti.
- Zagotavljanje zanesljive preskrbe s hrano, varne hrane in visokokakovostne hrane.
- spodbujanje generacijske prenove in inovacij v kmetijstvu.

Nacionalni strateški dokumenti morajo upoštevati tudi posebne potrebe in značilnosti kmetijskega sektorja vsake države članice.

4.2 SOCIALNA IN KMETIJSKA POLITIKA

Socialna in kmetijska politika se morda zdita ločeni področji, vendar se pogosto prepletata in vplivata druga na drugo. Cilj obeh politik je izboljšati blaginjo prebivalstva, pri čemer se socialna politika osredotoča na blaginjo ljudi in socialno zaščito, kmetijska politika pa na razvoj in rast kmetijskega sektorja. Vlogo socialne politike v kmetijski politiki je mogoče razumeti prek naslednjih ključnih področij:

Varnost preskrbe s hrano: Socialna politika lahko prispeva k kmetijski politiki z obravnavanjem vprašanj varnosti preskrbe s hrano. To je mogoče doseči s ciljno usmerjeno podporo ranljivim skupinam prebivalstva, vključno s programi pomoči v hrani in izobraževanjem o prehrani. Z zagotavljanjem dostopa do zadostne količine varne in hranljive hrane lahko socialna politika prispeva k splošnim ciljem kmetijske politike.

Zmanjševanje revščine: Kmetijstvo ima ključno vlogo pri preživljanju milijonov ljudi, zlasti v državah v razvoju. Socialna politika lahko prispeva k zmanjševanju revščine z usmerjanjem podpore malim kmetom in zagotavljanjem virov, kot so dostop do posojil, usposabljanja in

tehnologije. To ne le izboljša njihov dohodek, ampak tudi prispeva k razvoju kmetijskega sektorja.

Razvoj podeželja: Socialna politika lahko pomaga reševati izzive, s katerimi se soočajo podeželske skupnosti, kot so pomanjkanje dostopa do izobraževanja, zdravstvenega varstva in drugih socialnih storitev. Z vlaganjem v ta področja lahko socialna politika prispeva k izboljšanju življenjskega standarda na podeželju, kar lahko posledično vodi k bolj trajnostnemu in produktivnemu kmetijskemu sektorju.

Enakost spolov: Ženske imajo pomembno vlogo v kmetijstvu, vendar se pogosto soočajo z ovirami na podlagi spola, ki omejujejo njihovo produktivnost in dostop do virov. Socialna politika lahko pomaga reševati ta vprašanja s spodbujanjem enakosti spolov in krepitevijo vloge žensk v kmetijstvu. To je mogoče doseči z različnimi pobudami, kot so zagotavljanje enakega dostopa do zemljišč, posojil in usposabljanja ter spodbujanje sodelovanja žensk v procesih odločanja.

Prilagajanje podnebnim spremembam: Kmetijstvo je zelo občutljivo na podnebne spremembe, socialna politika pa ima lahko pomembno vlogo pri prilagajanju kmetov na te spremembe. To lahko vključuje zagotavljanje finančne podpore za kmetijske prakse, odporne na podnebne spremembe, ter vlaganje v programe izobraževanja in usposabljanja, ki kmetom pomagajo razviti nove spretnosti in znanja za spopadanje s spreminjajočimi se okoljskimi razmerami.

Delovne pravice in delovni pogoji: Kmetijski delavci se pogosto soočajo s slabimi delovnimi pogoji in nizkimi plačami. Socialna politika lahko pomaga izboljšati razmere z uveljavljanjem delavskih pravic, zagotavljanjem poštenih plač in spodbujanjem varnih delovnih pogojev. To lahko prispeva k večji produktivnosti v kmetijskem sektorju in pravičnejši družbi.

Socialna zaščita: Socialna politika lahko kmetijskim delavcem in njihovim družinam zagotovi tudi socialno zaščito, vključno z dostopom do zdravstvenega varstva, zavarovanja in pokojninskih sistemov ter dostop do storitev dolgotrajne oskrbe vključno z socialnim in psihosocialnim svetovanjem. To lahko pomaga zmanjšati ranljivost in izboljšati splošno blaginjo, kar lahko prispeva k stabilnejšemu in produktivnejšemu kmetijskemu sektorju.

Skratka, socialna politika ima ključno vlogo pri oblikovanju kmetijske politike, saj obravnava različne vidike blaginje ljudi, socialne zaščite in splošne blaginje. Dobro vključena socialna politika lahko prispeva k razvoju in rasti kmetijskega sektorja ter zagotavlja zanesljivo preskrbo s hrano, zmanjševanje revščine in trajnostni razvoj.

4.3 VLOGA SOCIALNEGA KMETIJSTVA V SOCIALNI IN KMETIJSKI POLITIKI

Socialno kmetovanje, znano tudi kot skrbstveno kmetovanje ali zelena skrb, je inovativen pristop, ki združuje kmetijske dejavnosti s socialnimi, terapevtskimi in izobraževalnimi storitvami. Vključuje uporabo kmetij in kmetijske krajine kot okolja za zagotavljanje

zdravstvenih, socialnih ali izobraževalnih storitev različnim skupinam, kot so invalidi, osebe s težavami v duševnem zdravju, starejši, ogroženi mladi in dolgotrajno brezposelni posamezniki. Socialno kmetovanje ima dragoceno vlogo v socialni politiki z naslednjimi vidiki:

1. Socialno vključevanje: Socialno kmetovanje lahko pomaga spodbujati socialno vključevanje in integracijo, saj marginaliziranim skupinam zagotavlja priložnosti za sodelovanje v smiselni dejavnosti v podpornem in skrbnem okolju. S skupnim delom na kmetiji lahko udeleženci razvijajo socialne spretnosti, krepijo odnose in občutek pripadnosti.
2. Razvoj skupnosti in socialna kohezija: Socialno kmetovanje lahko spodbuja močnejše vezi v skupnosti, saj združuje različne skupine ljudi s skupnim ciljem ali interesom. S skupnim delom na kmetiji lahko udeleženci razvijejo medsebojno razumevanje, spoštovanje in občutek odgovornosti drug do drugega in svoje skupnosti.
3. Gospodarska diverzifikacija in razvoj podeželja: Z vključevanjem socialnih, zdravstvenih in izobraževalnih storitev v kmetijske dejavnosti lahko socialno kmetovanje ustvari nove gospodarske priložnosti za podeželska območja. To lahko pripomore k diverzifikaciji podeželskih gospodarstev ter prispeva k splošnemu razvoju in vitalnosti teh skupnosti.
4. Duševno zdravje in dobro počutje: Sodelovanje v kmetijskih dejavnostih ima lahko terapevtske učinke na posameznike, ki imajo težave z duševnim zdravjem ali stresom. Kombinacija telesne dejavnosti, bivanja na prostem ter dela z rastlinami in živalmi lahko pomaga zmanjšati tesnobo in depresijo ter izboljša splošno počutje. Socialno kmetovanje je tako lahko dragoceno orodje socialne politike za reševanje izzivov na področju duševnega zdravja.
5. Razvoj spretnosti in zaposljivost: Socialno kmetovanje lahko prispeva k socialni politiki z zagotavljanjem priložnosti za usposabljanje in razvoj spretnosti, zlasti za ogrožene mlade ali dolgotrajno brezposelne. Z učenjem kmetijskih in sorodnih spretnosti lahko udeleženci povečajo svojo zaposljivost in samozadostnost ter tako zmanjšajo breme sistemov socialnega varstva.
6. Rehabilitacija in okrevanje: Posameznikom, ki okrevajo od odvisnosti, travme ali se soočajo s telesno prizadetostjo, lahko socialno kmetijstvo ponudi podporno okolje, ki spodbuja zdravljenje, osebno rast in samozavest. Kmetijsko okolje zagotavlja strukturo, rutino in občutek namena, ki lahko prispevajo k uspešni rehabilitaciji in okrevanju.
7. Trajnostni razvoj in okoljska ozaveščenost: Socialno kmetovanje je lahko tudi platforma za spodbujanje okoljskega izobraževanja in ozaveščanja. Udeleženci se lahko seznanijo s trajnostnimi kmetijskimi praksami, ohranjanjem biotske raznovrstnosti in odgovorno rabo virov, kar lahko prispeva k okoljsko bolj ozaveščenim družbam.

Socialno kmetovanje ima ključno vlogo v socialni politiki, saj spodbuja socialno vključenost, izboljšuje duševno zdravje, spodbuja razvoj spretnosti, podpira rehabilitacijo in okrevanje, spodbuja trajnostni razvoj, krepi razvoj skupnosti in prispeva k gospodarski diverzifikaciji

podeželja. Kot inovativen in celosten pristop je lahko socialno kmetovanje dragoceno orodje za oblikovalce politik pri reševanju številnih družbenih, gospodarskih in okoljskih izzivov.

4.4 OSKRBA STAREJŠIH OBČANOV V OKVIRU DOSEGANJA CILJEV SKUPNE KMETIJSKE POLITIKE (SKP)

Pregledali smo cilje podane v Strateškem načrtu SKP in proučili kako lahko razvoj socialnih kmetij in pametnih srebrih vasi prispeva k doseganju teh ciljev.

Pomemben cilj Strateškega načrta Skupne Kmetijske politike 2023-2027 (SN SKP) je dvig kakovosti življenja in krepitev gospodarske aktivnosti na podeželju. Poleg kmetijskih dejavnosti SN SKP predvideva razvijanje dopolnilne dejavnosti (kar vključuje socialnovarstvo dejavnost kot dopolnilno dejavnost na kmetiji), ki lahko pomembno pripomorejo k dvigu in stabilnosti dohodka kmetijskih gospodarstev. Ker je staranje prebivalstva večkrat v SN SKP izpostavljen kot ključni izziv podeželja smo se v raziskavi posvetili predvsem problematiki staranja kakor je bilo že napovedano v prijavi projekta.

SN SKP predvideva nadaljnjo podpore aktivnostim lokalnih pobud oziroma podporo lokalnemu razvoju, ki ga vodi skupnost (pristop LEADER/CLLD), predvsem z namenom spodbujanja zaposlovanja na podeželju, večje socialne vključenosti prebivalcev, ohranjanja dediščine na podeželju, trajnostnih oblik turizma, spodbujanja medgeneracijskega sodelovanja in različnih socialnih ter »pametnih« storitev po konceptu Pametnih vasi. Izhajajoč tudi iz Dolgoročne vizije podeželja EU si skupaj z ostalimi EU skladi in programi, ter drugimi nacionalnimi politikami si SN SKP prizadeva za celovit razvoj slovenskega podeželja. SN SKP predvideva, se bo s sredstvi ESRR, Načrta za okrevanje in odpornost, InvestEU in drugimi viri doseglo izboljšanje pokritosti s hitrimi širokopasovnimi povezavami, v skladu s ciljem strategije „od vil do vilic“ glede širokopasovnih povezav. Z razvojem te infrastrukture se bo omočil razvoj Teleoskrbe (e-oskrbe) in Telemedicine tudi na podeželju.

P28 - Krepi socialno vključenost, sodelovanje in povezovanje prebivalcev podeželja - SN SKP izpostavlja:

1. da na podeželju ostajajo določene ranljive skupine in medregionalne razlike. V 12 monografijah (Priloga 4-15) po regijah predstavljamo strukturo prebivalstva s poudarkom na prebivalstvu 65+ in 80+ ter podajamo projekcije rasti števila tega prebivalstva v obdobju 2023-2060 ob predpostavkah ki jih podajajo evropske projekcije prebivalstva 2019-2100, ki jih je v podatkovni bazi EUROPOP2019 podal EUROSTAT., da ne bo priseljevanja na podeželje (No migration scenario) in predpostavkah o stopnji smrtnosti. Ker imajo nekatere občine majhno število prebivalcev lahko pričakujemo večja odstopanja projekcij od bodočih stanj. Projekcijam prebivalstva sledijo geo-gerontološke projekcije, izdelane na temelju podatkov o številu uporabnikov rezidencialne dolgotrajnejše oskrbe (DO) po starosti, spolu in kategoriji zdravstvene nege v domovih starejših občanov, pridobljenih od Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije (ZZZS).

2. SN SKP se zavzema za ohranjanje heterogene strukture prebivalstva, vitalnosti naselij ter razvij tolerantnosti do socialnih in kulturnih razlik. Glede tega smo proučili, kakšne so možnosti zaposlovanja mladih na podežlju v okviru razvoja DO v skupnosti, kar skladno z veljavno socialnovarstveno zakonodajo predvideva izgradnjo socialne infrastrukture – objektov za izvajanje socialnovarstvenih aktivnosti n v skupnosti. V primeru, da se bodo zagotovila sredstva za razvoj socialne infrastrukture na podežlju se bodo mladi lahko zaposlovali za izvajanje storitev DO večji meri na podežlju, kar bo dvigovalo revitalizacijo podežlja.

3. SN SKP izpostavlja: Prepoznati in aktivirati je treba produktivno zmogljivost ranljivih skupin na podežlju ter jih ustrezno socialno vključiti.

V anketah smo študirali prednosti socialnih kmetij in pametnih socialnih vasi pri zmanjševanju osamljenosti (.....)

Z anketami katerih rezultati so podani v prilogi 2 smo preverili, kako prebivalstvo ocenjuje primernost socialnih kmetij in pametnih srebrnih vasi za preprečevanje socialne izključenosti.

Proučili smo tudi kako druge države članice EU rešujejo to problematiko, pri čemer smo predstavili dobre prakse predvsem v Avstriji, Nemičiji, Italiji in na Nizozemske. Posebej pa nas opozarjajo rezultati iz Španije, ki je sprejela zakon o dolgotrajni oskrbi že leta 2006 in kjer smo analizirali 17 let izkušenj razvoja dolgotrajne oskrbe v regijah z različno gostoto prebivalstva, da lahko pričakujemo, da po uvedbi Zakona o dolgotrajni oskrbi (ZDOsk) oziroma njegove prenovljene variante lahko pričakujemo različno strukturo povpraševanja po dolgotrajni oskrbi v odvisnosti od gostote prebivalstva tudi v Sloveniji.

4. SN SKP izpostavlja potrebo po inovativnih socialnih storitvah in inovativnih oblikah mobilnosti, za zagotavlja dostopnosti do storitev in ohranjanje vključenosti v družbo.

Med inovacijami ki smo jih predlagali je razvoj socialnih kmetij vezanih na javne občinske mreže PND, pri čemer dodajamo izkušnje pilotnega projekta financiranega s strani Evropskega socialnega sklada (ESS), katerih storitev je občina Krško kot edina občina v Sloveniji vključila v nabor sofinanciranih (subvencioniranih) storitev DO, ki jih izvaja javna mreža PND.

V poglobljenih intervjujih, ki smo jih izvedli z deležniki (Priloga 2A) so vsi deležniki (MDDSZ, Socialna zbornica, Skupnost občin, NIJZ,... izpostavili

V anketi (Priloga 2B) smo proučili kakšno vrsto mobilnosti si prebivalstvo želi in kako posamezne rešitve tudi rangira.

5. SN SKP izpostavlja, da se potrebe med posameznimi območji Slovenije razlikujejo, zato je ključnega pomena spodbujanje lokalnega razvoja po pristopu od spodaj navzgor (LEADER), pri katerem SN SKP lokalno prebivalstvo spodbuja, da aktivno odloča in usmerja razvoj lokalnega območja.

V podporo politikam razvoja DO na področju posameznih Lokalnih akcijskih skupin (LAS) oblikovanih v obdobju 2014-2020 smo za posamezne LAS in občine, ki so članice LAS-ov izdelali

projekcije povpraševanja po storitvah DO in potrebnih človeških virih za izvajanje DO. To je po rezidencialnih storitvah DO po kategorijah zdravstvene nege in pričakovano povpraševanje po storitvah pomoči na domu (PND) ob predpostavki, da se socialne kmetije vključujejo v mreže PND, kar svetujejo tudi dobre prakse v nekaterih članicah EU. Pomembno je, da smo preučili trenutno veljavne standarde rezidencialne DO in PND in teh temeljih izdelali projekcije povpraševanja po oskrbovalcih za izvajanje DO in številu novo ustvarjenih delovnih mest vsako leto za obdobje 2023-2060. Pri čemer pa je treba naše projekcije brati ob predpostavki, da bo potrebno tudi nadomeščati oskrbovalce, ki se upokojujejo. Na tej osnovi lahko občine in LAS-i oblikujejo politiko izobraževanja in usposabljanje strokovnjakov za izvajanje DO ter odpiranja novih izobraževalnih centrov na podeželju.

P29 - Izboljšanje pokritosti podeželskih območij s hitrimi širokopasovnimi povezavami

Slovenija je v skupni razvrstitvi DESI - indeksa digitalnega gospodarstva in družbe 2022, ki meri digitalni napredek držav članic, pridobila dve mesti in med članicami EU 27 napredovala na skupno 11. mesto. K boljšemu rezultatu so pripomogli tudi ukrepi gradnje širokopasovnih omrežij (GOŠO). Kljub temu pa ostaja velika razlika med pokritostjo podeželja in urbanih središč z visokozmogljiv širokopasovnim internetom.

Vsa gospodinjstva na podeželju še nimajo dostopa do visokozmogljive širokopasovne infrastrukture. Uvajanje širokopasovnih povezav ovirata tudi razpršena poseljenost ter gričevnata in hribovita krajina. Izboljšanje dostopa do informacijsko-komunikacijskih tehnologijbo imelo pozitiven vpliv na gospodarske aktivnosti, privabljanje investicij, uvajanje inovacij, nova delovna mesta, pa tudi demografsko strukturo na podeželju.

Izhajajoč tudi iz Dolgoročne vizije podeželja EU si prizadevamo za celovit razvoj slovenskega podeželja, ki bo zaživel le ob usklajenem delovanju in dopolnjevanju različnih politik in virov sredstev. Sredstva EKSRP za gradnjo odprte visokozmogljive širokopasovne infrastrukture v okviru SN 2023-2027 niso predvidena, ker bomo 100% pokritost belih lis dosegli z drugi viri. Sredstva za pokrivanje belih lis bodo zagotovljena v okviru Načrta za okrevanje in odpornost in Programa EKP 2021-2027. Dodatno bo InvestEU podprl zasebne naložbe na področjih, kjer so operaterji izrazili tržni interes in iz IPE2 Digital bo podprto financiranje 5G koridorjev za zagotovitev čezmejne povezljivosti.

4.5 PAMETNA SREBRNA VAS

Pri snovanju pametnih srebrnih vasi, ki jih razumemo kot IKT dobro podprte mreže objektov in naprav v podporo starejšim prebivalcem na podeželju, je potrebno slediti tudi ukrepom kmetijske politike, saj so te mreže prepletene z odnosi v kmetijstvu. Pri pripravi strateškega načrta, tudi pri določanju potreb in področij ukrepanja v slovenskem kmetijstvu, smo smiselno upoštevali vse dosedanje izkušnje, specifiike slovenskega kmetijstva, SWOT analizo ter številne druge analize, študije in vrednotenja slovenske kmetijske politike. Predvsem smo poskušali kmetijstvo obravnavati v njegovi celoviti družbeni razsežnosti. Naše glavno vodilo prioritizacije

potreb na ravni strateškega načrta je razvoj, ki upošteva tako ekonomski kot tudi okoljski in socialni vidik. To so bistvene komponente trajnostnega razvoja, ki jih naslavlja tudi Resolucija "Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021", s tem pa zasledujemo tudi vse tri splošne in devet specifičnih ciljev SKP. Na ta način želimo poleg stabilnosti in primerljivosti dohodkov doseči tudi večjo okoljsko ambicioznost strateškega načrta in ob tem ne pozabiti na socialni vidik, ki je pomemben za ohranjeno in poseljeno podeželje.

Strateški načrt, ki je identificirane potrebe smo najprej razvrstili v štiri vsebinske sklope:

- Pametno, odporno in konkurenčno kmetijstvo (EKONOMSKA komponenta);
- Varovanje okolja in trajnostno upravljanje z naravnimi viri (OKOLJSKA in PODNEBNA komponenta) ter
- Kakovost življenja in krepitev gospodarske aktivnosti na podeželju (SOCIALNA komponenta)
- Krepitev oblikovanja in prenos znanja (horizontalni cilj)

Vsebinski sklopi se navezujejo na Resolucijo "Naša hrana, podeželje in naravni viri po 2021" in predstavljajo tudi naslavljanje vseh treh komponent trajnostnega razvoja (ekonomsko, okoljsko in socialno), katere zasleduje tudi strateški načrt.

R.37 Rast in delovna mesta na podeželju: nova delovna mesta, ki prejemajo podporo v okviru projektov SKP. Zaposlovanje v oskrbni dejavnosti pametnih srebrnih vasi bo nudilo dvig prihodkov tudi v družinah kmetov.

Demografske spremembe, dneve migracije in odseljevanje s podeželja zmanjšujejo ponudbo delovne sile na podeželju, kar lahko v prihodnosti postane omejitveni dejavnik za gospodarski razvoj. Po drugi strani pa se dosežena stopnja izobrazbe izboljšuje. Problem odseljevanja s podeželja in dnevnih migracij je potrebno reševati s spodbujanjem gospodarske aktivnosti na podeželju in ustvarjanjem ugodnega podjetniškega okolja ter kvalitetnih delovnih mest. Zagotoviti je potrebno podporo mikro in malim podjetjem ter kmetijam z dopolnilno dejavnostjo, ki svoj razvoj povezujejo z aktivacijo endogenih potencialov na podeželju in s tem ustvarjajo pogoje za ohranitev obstoječih in vzpostavitev novih delovnih mest kot tudi dodaten vir dohodka na podeželju. Dejstvo je, da imajo največji ekonomski obseg proizvodnje nosilci kmetijskih gospodarstev stari od 25 do 34 let. Delovno mesto na kmetijskem gospodarstvu zahteva veliko znanj, ter psihofizičnih sposobnosti. Veliko število mladih kmetov ima potrebo in možnost na prevzetem KMG vzpostaviti delovno mesto. Z ustrezno podporo bo olajšana vzpostavitev delovnega mesta za mlade kmete, hkrati bo imela podpora dolgoročen učinek.

Tudi uvajanje krožnega gospodarstva in biogospodarstva vodi k ustvarjanju novih delovnih mest, zlasti na podeželskih območjih z večjo udeležbo primarnih proizvajalcev in predelovalcev v lokalnem okolju.

Cilj intervencije LEADER je skozi potrjene LAS in strategije lokalnega razvoja (SLR) za programsko obdobje 2023-2027 spodbujati zaposlovanje, rast, socialno vključenost in lokalni razvoj na podeželskih območjih, in prispevati k ciljem strateškega načrta.

P24 Spodbujanje zaposlovanja in ohranjanje delovnih mest na podeželju. Spodbujanje zaposlovanje v oskrbni dejavnosti pametnih srebrnih vasi postaja pri tem pomembna komponenta.

Demografske spremembe, dneve migracije in odseljevanje s podeželja zmanjšujejo ponudbo delovne sile na podeželju, kar lahko v prihodnosti postane omejitveni dejavnik za gospodarski razvoj. Po drugi strani pa se dosežena stopnja izobrazbe izboljšuje. Problem odseljevanja s podeželja in dnevnih migracij je potrebno reševati s spodbujanjem gospodarske aktivnosti na podeželju in ustvarjanjem ugodnega podjetniškega okolja ter kvalitetnih delovnih mest. Zagotoviti je potrebno podporo mikro in malim podjetjem ter kmetijam z dopolnilno dejavnostjo, ki svoj razvoj povezujejo z aktivacijo endogenih potencialov na podeželju in s tem ustvarjajo pogoje za ohranitev obstoječih in vzpostavitev novih delovnih mest kot tudi dodaten vir dohodka na podeželju. Dejstvo je, da imajo največji ekonomski obseg proizvodnje nosilci kmetijskih gospodarstev stari od 25 do 34 let. Delovno mesto na kmetijskem gospodarstvu zahteva veliko znanj, ter psihofizičnih sposobnosti. Pomembno je, da mladi prejmejo spodbude za delovno mesto v času, ki iščejo prvo zaposlitev, v nasprotnem primeru se odselijo za delovnim mestom v urbana naselja. Še posebej mladi kmetje imajo nove poslovne ideje, inovativne pristope za doseganje dodane vrednosti k osnovni kmetijski dejavnosti. Potrebno je tudi dati priložnost ženskam na podeželju, katerih znanje in delovne sposobnosti je potrebno izkoristiti v večji meri kot do sedaj. Veliko število mladih kmetov ima potrebo in možnost na prevzetem KMG vzpostaviti delovno mesto, pri tem jim lahko v veliki meri pomagajo prenosniki s prenosom znanja in izkušenj, prenos znanja pa je potreben tudi s strani strokovnjakov, predvsem na področjih, ki jih mladi kmetje še posebej potrebujejo: finančne spretnosti, upravljanje, prilagajanje podnebnim spremembam, poznavanje okoljskih zahtev v kmetovanju, novih trženjskih pristopov in podobno. Z ustrezno podporo bo olajšana vzpostavitev delovnega mesta za mlade kmete, hkrati bo imela podpora dolgoročen učinek.

P25 Zagotavljanje lažjega dostopa do ustreznih finančnih virov . Večja zaposlenost v oskrbni dejavnosti pametnih srebrnih vasi dviguje prihodke družin na podeželju in s tem lažje zagotavljanje finančnih sredstev.

Povprečna starost fizičnih oseb – upravičencev podukrepa M04.1 je 40 let; če je bilo še v obdobju izvajanja PRP 2007-2013 v ukrep 121 Posodabljanje kmetijskih gospodarstev vključenih 33 % upravičencev iz ukrepa 112 Pomoč mladim prevzemnikom kmetij, pa je v tekočem programskem obdobju v podukrepu M04.1 v starostni skupini do 40 let 57 % upravičencev iz podukrepa M06.1. K privlačnosti podukrepa M04.1 prispeva dodaten delež podpore za mlade kmete. Povprečna neto naložba na kmetijo, katere nosilec je star do vključno 40 let, je 68.180,2 EUR. Medtem, ko je povprečna neto naložba na kmetijo, katere nosilec je star 41 let in več 45.709,0 EUR. Zato sklepamo, da imajo mladi večje potrebe po zagonskih sredstvih in tudi bolj izdatno ter pogumno vlagajo v svoja KMG v začetnem obdobju

kmetovanja, svoj vpliv ima pri tem gotovo tudi dodatni delež sofinanciranja. Mladi kmetje vlagajo več sredstev v ureditev in vzdrževanje nepremičnin namenjenih za kmetijsko dejavnost ter nakup nove kmetijske mehanizacije ter strojne in transportne opreme za prevoz živali in surovin ter v ureditve ali vzdrževanje nepremičnin za kmetijsko dejavnost, nakup pripadajoče opreme za kmetijsko proizvodnjo, ureditev greznic in čistilnih naprav, nakup IKT in strojne opreme, kot upravičenci stari 41 let in več. V slovenskih bankah je zavrženih petina posojilnih vlog kmetijskega sektorja, kar je nad povprečjem EU. Dokler mladi kmetje ne postanejo lastniki nepremičnin, jim je dostop do virov financiranja pogosto otežen. Pomembo vlogo ima pri tem tudi pripravljenost mladih kmetov za beleženje poslovnih dogodkov in vodenje knjigovodstva. Pri pridobivanju ugodnih posojil za namen kmetijstva imajo mladi nosilci KMG težave zaradi nedoseganja vstopnih pogojev kreditne sposobnosti, neizkazovanja ustreznega zavarovanja ali nedoseganja vstopnega praga točk, zato bi uvedba povratnih oblik financiranja pod ugodnimi pogoji v obliki finančnih instrumentov močno olajšala dostop mladih kmetov do financ. Še naprej obstaja tudi potreba po dodeljevanju nepovratnih zagonskih sredstev, tudi mladim kmetom, ki kmetujejo v najtežjih pogojih na strmih terenih na velikih nadmorskih višinah.

Kazalnik R.37 količinsko opredeli število novih delovnih mest ustvarjenih delovnih mest v podprtih projektih.

Pričakovana vrednost za intervencijo:

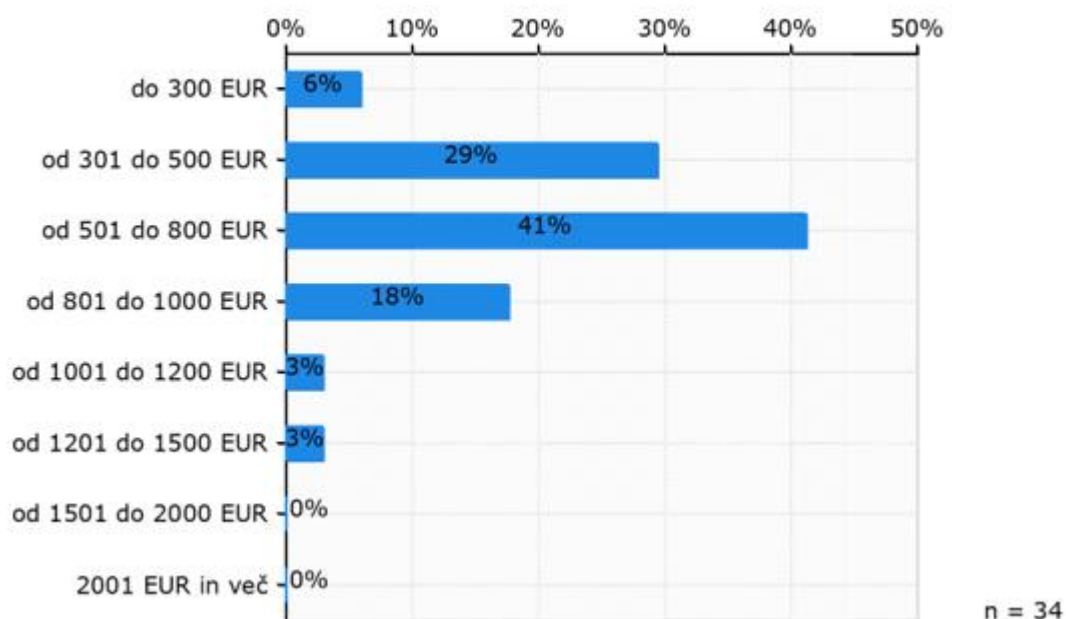
- Dopolnilna dohodkovna podpora za mlade kmete: 2.275 upravičencev (SC7);
- Podpora za vzpostavitev gospodarstev mladih kmetov: 1.354 upravičencev (SC7);
- Podpora za naložbe v vzpostavitev in razvoj nekmetijskih dejavnosti, vključno z biogospodarstvom in v ohranjanje kulturne dediščine: 20 upravičencev (SC8);
- Podpora za naložbe v predelavo in trženje kmetijskih proizvodov za dvig produktivnosti in tehnološki razvoj, vključno z digitalizacijo: 36 upravičencev (SC8);
- LEADER: V okviru intervencije LEADER bodo vrednosti znane po potrditvi strategij lokalnega razvoja LAS.

Ciljna vrednost za kazalnik R.37 je 3.685 novih delovnih mest.

Državni zbor RS je na svoji 95. izredni seji v februarju 2022 potrdil zakon, ki je pomemben za nosilce kmetijske dejavnosti: Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2N; po skrajšanem postopku). Velik del kmetov je zavarovanih v ožjem obsegu¹², z dohodki iz pokojninskega zavarovanja najmanj 405,64 € (ZPIZ-2N). Sprejeta rešitev je sicer pravična z vidika ohranjanja razmerja med prejemniki pokojnin glede na obseg njihovega zavarovanja. Je pa za starejše, ki potrebujejo DO, absolutno prenizka. Znesek izhaja iz preračuna ob pogojih, da se bo kmečkim zavarovancem, zavarovanim za ožji obseg pravic, ki so dosegli polno pokojninsko dobo, določila višina najnižje pokojnine v višini 41% najnižje pokojninske osnove. Na zahtevo upravičenca je po ZPIZ-2N možna tudi odmera vdovskih in družinskih pokojnin, izvedenih iz pokojnin posameznikov, ki bi se jim pokojnina

¹² <https://www.kqzs.si/novica/prizadevanja-zbornice-obrodila-sadove-pri-kmeckih-pokojninah-2022-03-01> in <https://www.gov.si/novice/2022-02-22-potrjena-dva-zakona-ki-bosta-izboljsala-financi-polozaj-kmetov/>

izplačevala v višini 41% najnižje pokojninske osnove, vendar so že pokojni. Ta rešitev sicer omogoča izboljšanje socialnega položaja posameznikov tudi v razmerju do pravic iz socialnega varstva, vendar je ta znesek za DO absolutno prenizek. Zato je sklep, ki sledi iz Zakona o dolgotrajni oskrbi, po katerem se breme oskrbe tudi za stanovanjski oziroma »hotelski« del oskrbe prenese na občine, edino primerna rešitev za najstarejše oskrbovance na podeželju, hkrati pa je to zagotovilo, za uspešnem razvoj pametnih srebrnih vasi in dopolnilne dejavnosti na kmetiji.

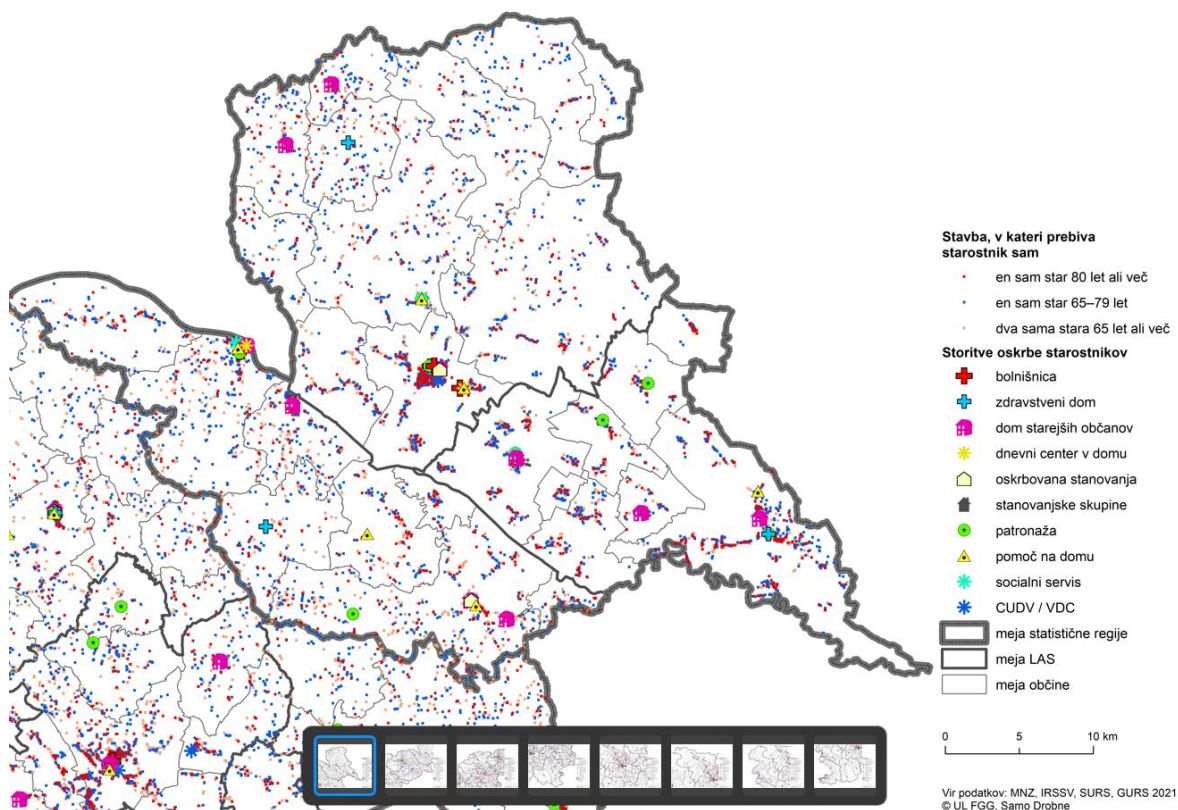
Slika 9.1. Povprečni neto mesečni dohodek starih 81 let ali več.

Medtem pa bo odločitev starejših, kako želijo biti oskrbovani, odvisna od lege oskrbovalnih objektov, kakovosti oskrbe v njih in izdatkov, ki jih bodo imeli za to oskrbo glede na razpoložljiva denarna sredstva, tudi od njihovih pokojnin in zavarovanj za dolgotrajno oskrbo oziroma zdravstvenih zavarovanj.

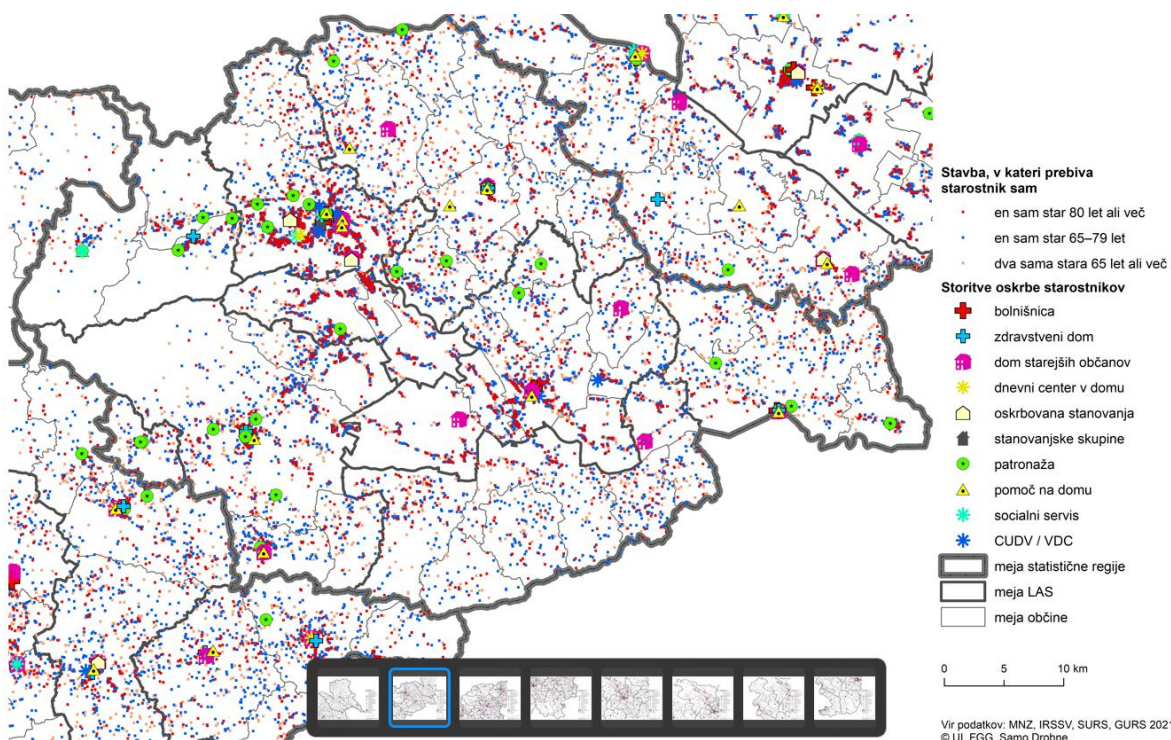
Da bi mladi potencialni prevzemniki ostali na kmetijah, Slovenija uveljavlja vrsto ukrepov, kot je Zgodnje upokojevanje kmetov in Pomoč mladim prevzemnikom kmetij. <https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/download/592/2497/202-2?inline=1> vendar tudi v tem primeru matematične rezervacije za DO ne morejo zadostovati za oskrbo v skupnosti, če program subvencij ne bo smiselno razvit. Medtem pa bo odločitev starejših, kako želijo biti oskrbovani, odvisna od lege oskrbovalnih objektov, kakovosti oskrbe v njih in izdatkov, ki jih bodo imeli za to oskrbo glede na razpoložljiva denarna sredstva, tudi od njihovih pokojnin in zavarovanj za dolgotrajno oskrbo oziroma zdravstvenih zavarovanj.

Da bi mladi potencialni prevzemniki ostali na kmetijah, Slovenija uveljavlja vrsto ukrepov, kot je Zgodnje upokojevanje kmetov in Pomoč mladim prevzemnikom kmetij. <https://omp.zrc-sazu.si/zalozba/catalog/download/592/2497/202-2?inline=1> vendar tudi v tem primeru matematične rezervacije za DO ne morejo zadostovati za oskrbo v skupnosti, če program subvencij ne bo smiselno razvit. V tem programu moramo biti še posebno pozorni na

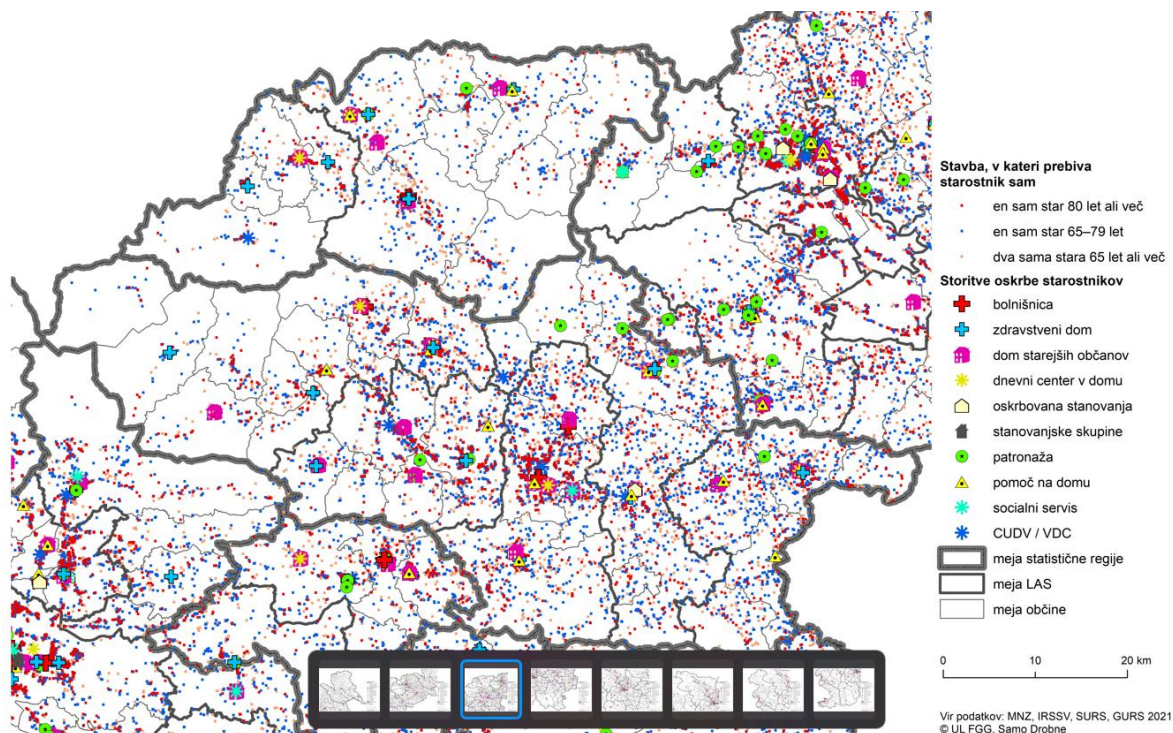
prostorsko razpršenost bivališč starejših občanov, ki živijo daleč stran od oskrbnih centrov in brez mlajših članov gospodinjstva, kot to vidimo na slikah 9.2 do 9.9. Ti pa niso edini, ki imajo večji problem z dostopnostjo in adekvatnostjo storitev. V mnogih družinah se mladi vozijo na delo v centre regij, starejši pa ostajajo sami doma.

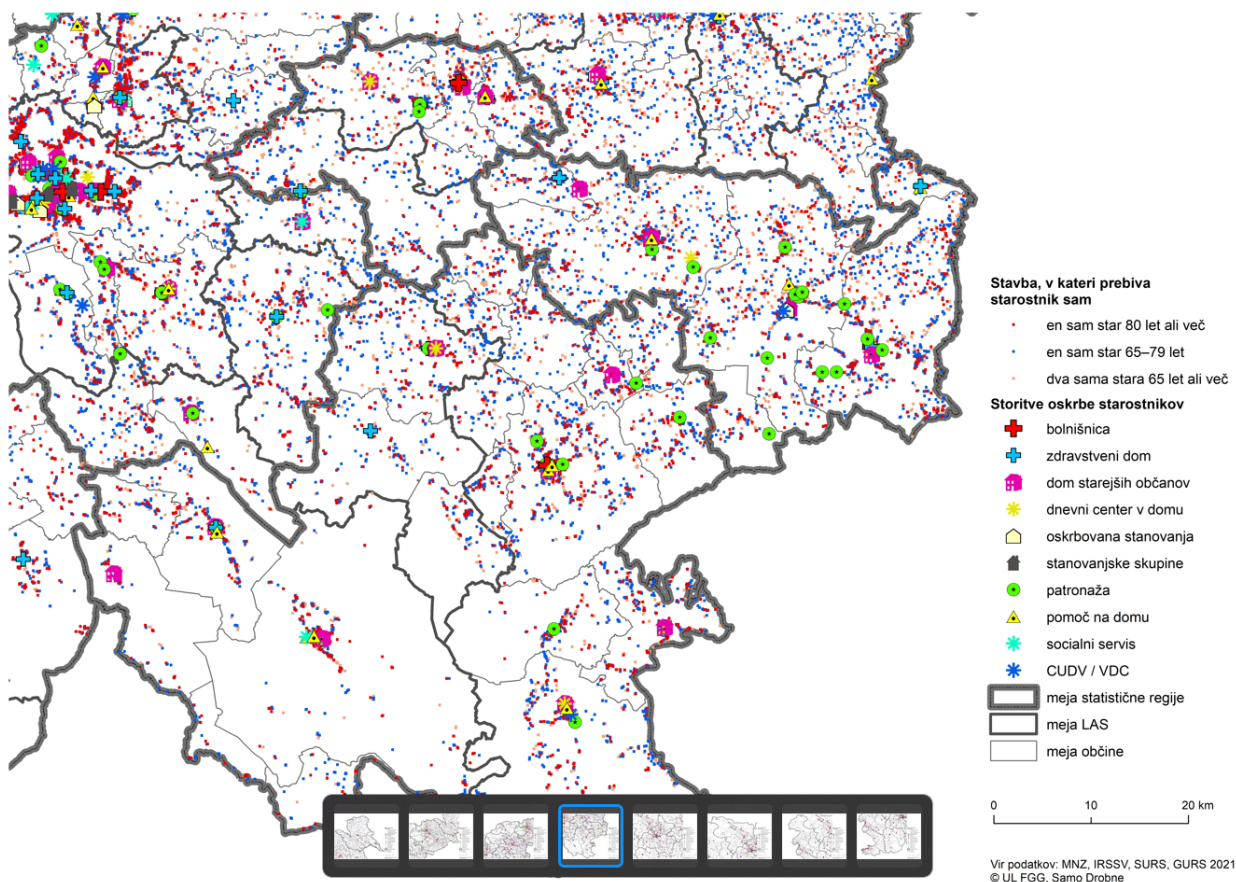
Slika 9.2: Pomurska regija: Razpršenost starejših, ki potrebujejo tujo pomoč in lokacija njihovih domov glede na centre oskrbe

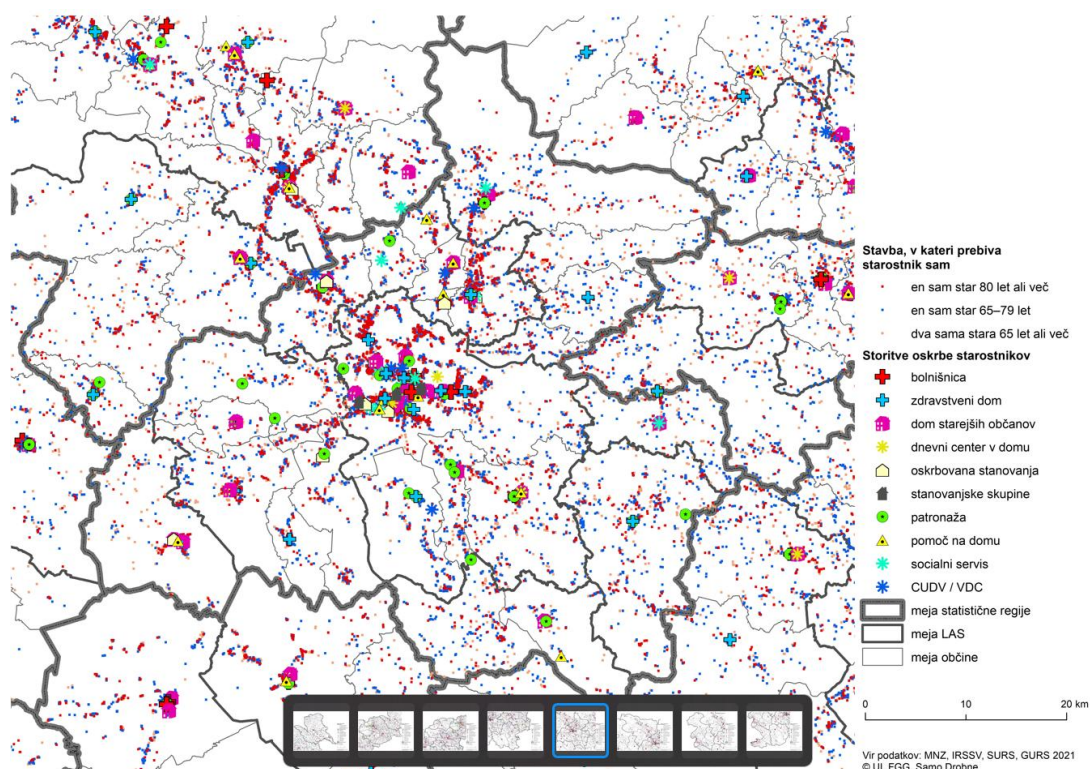
Slika 9.3: Podravska regija: Razpršenost starejših, ki potrebujejo tujo pomoč in lokacija njihovih domov glede na centre oskrbe

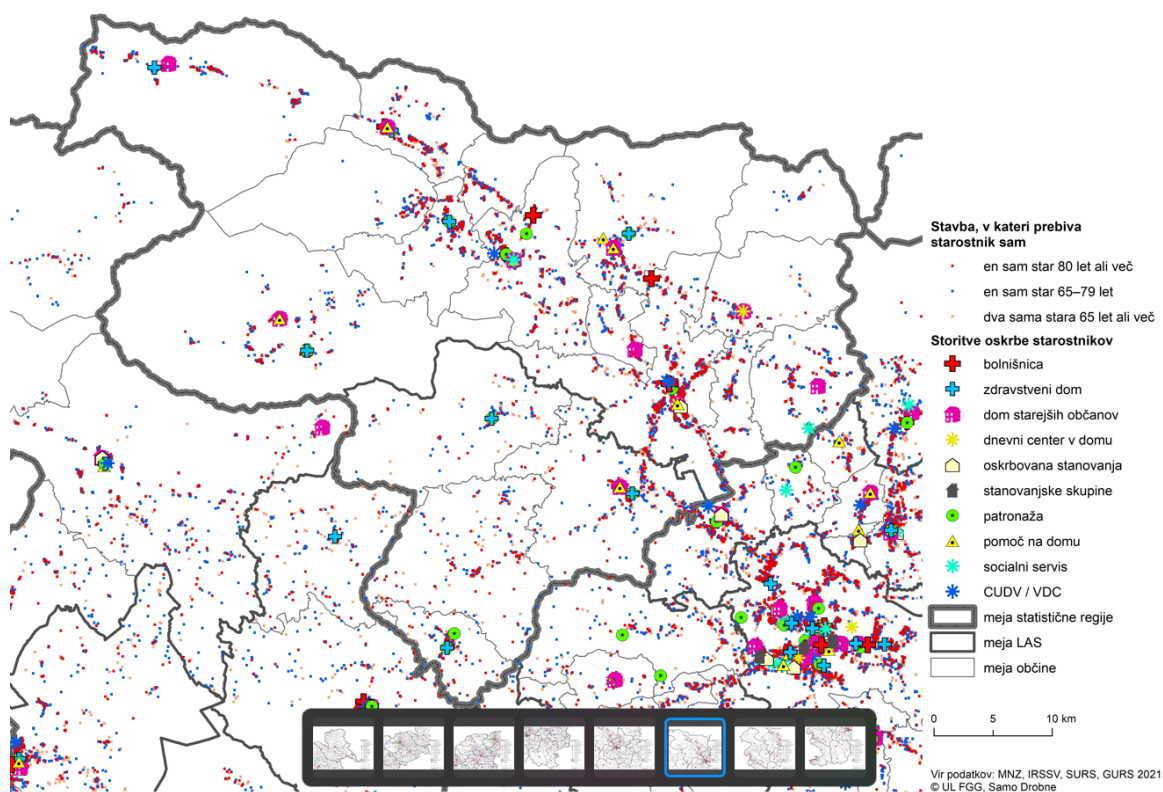
Slika 9.4: Koroška in savinjska regija: Razpršenost starejših, ki potrebujejo tujo pomoč in lokacija njihovih domov glede na centre oskrbe

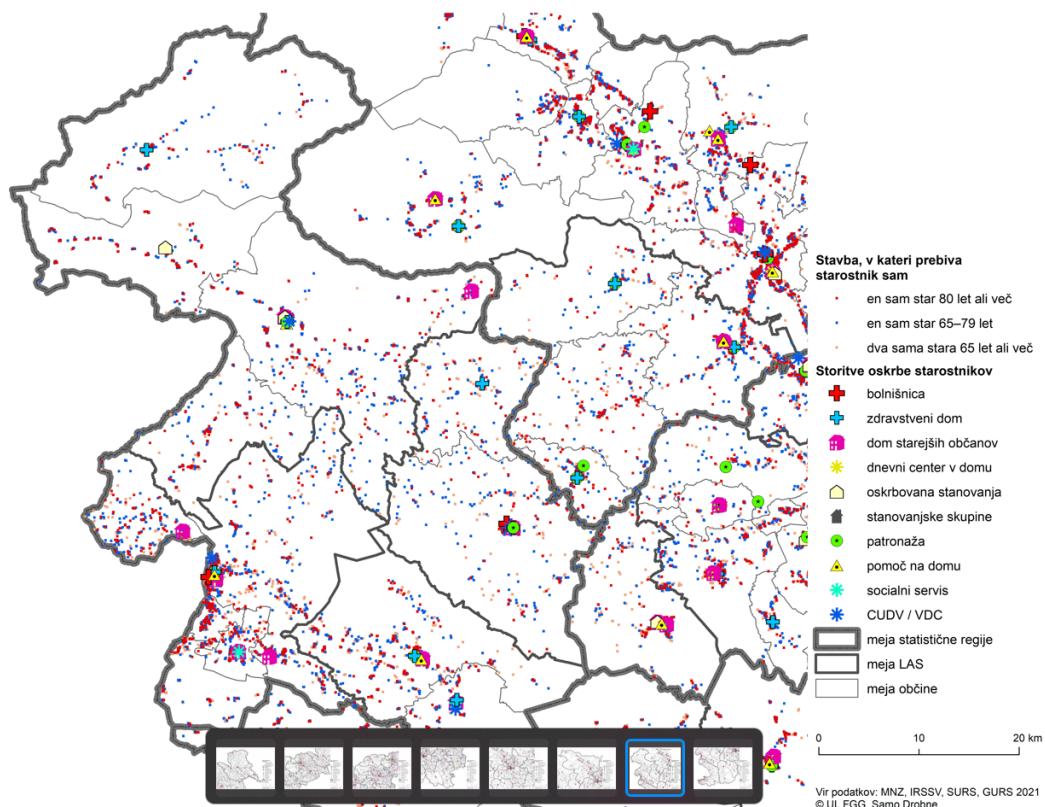
Slika 9.5: Zasavska in posavska regija: Razpršenost starejših, ki potrebujejo tujo pomoč in lokacija njihovih domov glede na centre oskrbe

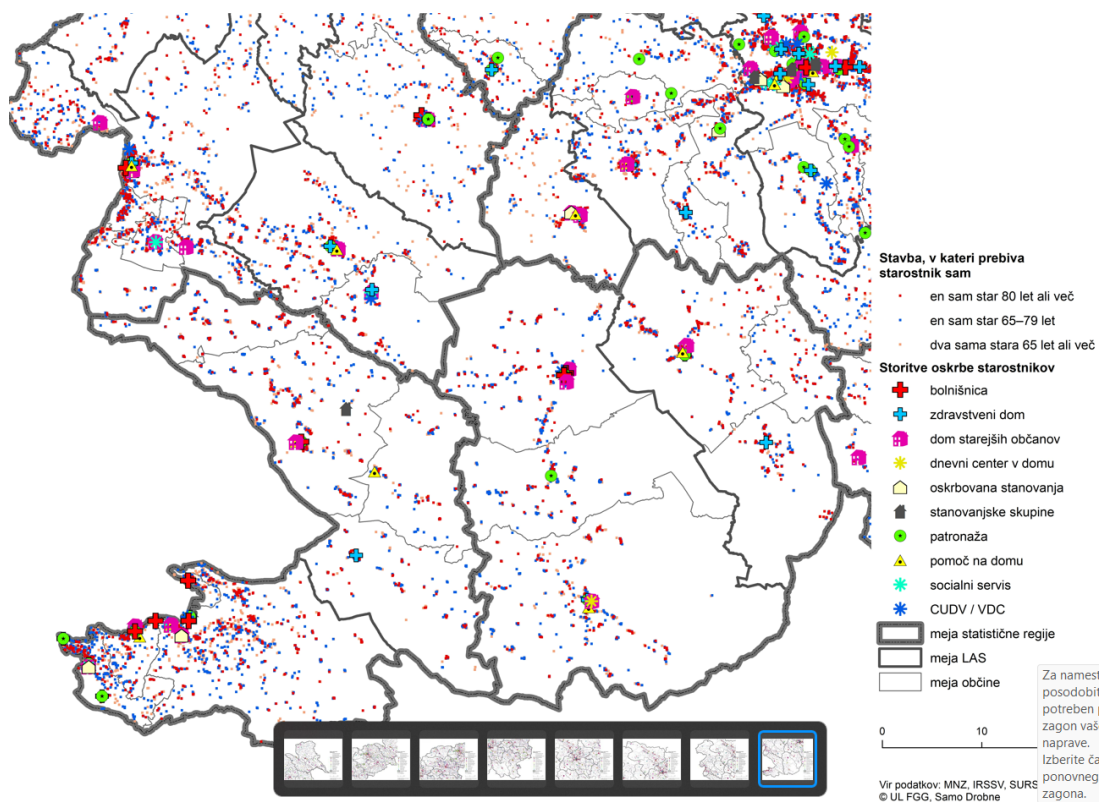
Slika 9.6: Osrednjeslovenska regija: Razpršenost starejših, ki potrebujejo tujo pomoč in lokacija njihovih domov glede na centre oskrbe

Slika 9.7. Gorenjska regija: Razpršenost starejših, ki potrebujejo tujo pomoč in lokacija njihovih domov glede na centre oskrbe

Slika 9.8. Primorska regija: Razpršenost starejših, ki potrebujejo tujo pomoč in lokacija njihovih domov glede na centre oskrbe

Slika 9.9. Obalno-kraška regija: Razpršenost starejših, ki potrebujejo tujo pomoč in lokacija njihovih domov glede na centre oskrbe

Poročilo IRSSV (2022) podaja naslednje splošne ugotovitve glede izvajanja socialnovarstvenih programov v letu 2021: Glede na opredeljeno mrežo socialnovarstvenih programov po pretekli Resoluciji je v letu 2021 MDDSZ sofinanciralo 174 socialnovarstvenih programov, od tega je bilo: 173 socialnovarstvenih programov in 1 program oskrbe žrtev trgovine z ljudmi - krizna namestitvev. MDDSZ je poleg tega sofinanciralo še 14 programov psihosocialne pomoči za družine v obliki delavnic, ki povsebinsi sodijo na VIII. področje mreže socialnovarstvenih programov (specializirani program psihosocialne pomoči otrokom, odraslim ali družinam, namenjena razreševanju osebnostnih problemov), vendar jih analiziramo v ločenem poročilu Spremljanje izvajanja programov v podporo družini.

Za obdobje veljavnosti pretekle Resolucije (2013–2020) velja, da je število sofinanciranih programov, ki sodijo v opredeljeno mrežo, do leta 2017 počasi naraščalo, potem pa z letom 2018 upadlo. V letu 2018 se je namreč izteklo obdobje financiranja programov medgeneracijskih središč (ti programi so financirani preko drugega razpisa, ki jih pričujoča analiza ne zajema 23), od leta 2019 pa se niso več financirali programi osebne asistencije (storitev se od 1. 1. 2019 izvaja preko Zakona o osebni asistenci).

Programi za preprečevanje nasilja (35)

Programi socialne rehabilitacije zasvojenih (35)

Programi na področju duševnega zdravja (27)

Programi za brezdomce (22)

Programi za otroke in mladostnike (21)

Programi za starejše in medgeneracijski programi (8)

Programi za invalide (11)

Programi za Rome (5)

Drugi programi (10)

Za razvoj in financiranje izvajanja socialnih programov je odgovoren MDDSZ in Ministrstvo za solidarno prihodnost. Ugotavljamo, da obstaja neskladje med pokritostjo in potrebami po socialni in psihosocialni oskrbi in socialnem in psihosocialnem svetovanju v posameznih prostorskih enotah. To je razvidno tudi iz slik 9.2 do 9.9, ko poselitve primerjamo s sliko 9.10.

Poročilo IRSSV (2022) ugotavlja, da so uporabniki v socialnovarstvene programe največkrat napoteni oz. izvedo zanje preko svojcev, prijateljev in znancev (80,5 %), preko centrov za socialno delo (75,3 %) ter preko drugih socialnovarstvenih programov (58 % %).

Poročilo IRSSV (2022) ugotavlja, da je bilo v letu 2021 v socialnovarstvenih programih evidentiranih 159.175 uporabnikov, zabeleženih pa še 40.767 opravljenih storitev (npr. telefonskih svetovanj, elektronskih svetovanj) za uporabnike, za katere zaradi zagotavljanja

anonimnosti ni znano, kolikokrat so bili vključeni isti uporabniki in glede na to tudi ne vemo, koliko je bilo uporabnikov tovrstnega svetovanja; imamo pa podatek o opravljenih storitvah. V podprograme, ki so jih izvajali nekateri programi, je bilo vključenih še 12.624 uporabnikov 25, pri čemer gre v večini za nizko intenziteto vključitve (npr. enkratna udeležba). Število uporabnikov je strmo padlo v letu 2017, se v nadaljnjih letih še nekoliko zmanjšalo, v lanskem letu pa ponovno rahlo naraslo. Skokovit upad števila uporabnikov v letu 2017 in kasneje se je zgodil zlasti na račun uporabnikov programov za starejše 26, medgeneracijskih središč in osebne asistencije. Na splošno pa, kot že omenjeno, se je število uporabnikov v letu 2021 (159.175 oseb) v primerjavi z letom 2020 (150.505) nekoliko povečalo (za 8.670 oseb).

Ob podatku 159.175 uporabnikov je treba omeniti, da so nekateri uporabniki vključeni v različne programe, kar z drugimi besedami pomeni, da »krožijo med programi«. Predvsem gre za kroženje znotraj programov, ki (na določenem območju) pokrivajo isto problematiko oz. ponujajo storitve za specifično populacijo.ocene, koliko je teh uporabnikov, ne moremo podati, saj obstoječi podatki tega ne omogočajo. Omenjeni uporabniki so tako šteti ločeno v vseh programih, ki jih obiskujejo. Prav tako se v nekaterih programih določene osebe pojavljajo kot uporabniki in kot prostovoljci hkrati, kar pomeni, da so tudi šteti kot izvajalci in kot uporabniki programov. Glede na vse omenjeno ocenjujemo, da je realno število vseh različnih uporabnikov programov nekoliko nižje od navedenega.

Največ uporabnikov je bilo v programih za starejše, in sicer 62.245, sledijo uporabniki drugih programov za odpravljanje socialnih stisk prebivalstva (46.222 uporabnikov) ter uporabniki programov s področja zasvojenosti (22.537 uporabnikov).

Glede na demografske projekcije lahko pričakujemo, da se bo do leta 2070 število uporabnikov v programih za starejše več kot podvojilo.

Poročilo IRSSV (2022) v številnih programih izpostavlja pomanjkanje kapacitet socialne infrastrukture za izvajanje socialnovarstvenega programa.

Priporočilo:

Priporočilo: Razvoj socialne infrastrukture za izvajanje socialnovarstvenih programov ko so - alternativno bivanje starejših na socialnih kmetijah in pametnih srebrnih vaseh, v kohabitacijskih gospodinjstvih skupnostih in oskrbovanih stanovanjih.

Dnevne centre

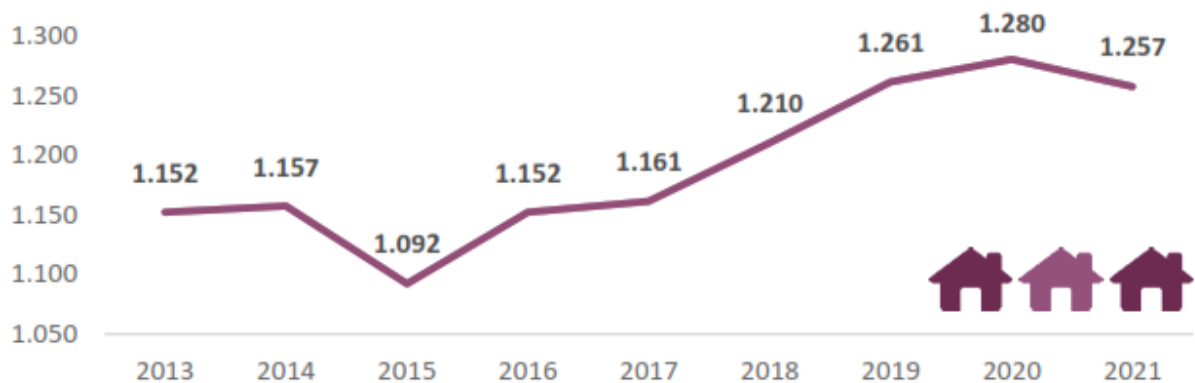
Spomenske enote za osebe z demenco

Stanovanja in kohabitacijske skupnosti za invalide

Centre za rome

Za kohabitacijske skupnosti za odvisnike drog

Za kohabitacijske skupnosti, stanovanja in izobraževalne centre za begunce

Slika xx: Dinamika kapacitet socialne infrastrukture - Število ležišč v socialnovarstvenih programih (2013–2021)

Skupaj so vsi izvajalci programov v letu 2021 zavrnil 549 uporabnikov, od tega 215 takšnih, ki so bili napoteni iz CSD oz. drugih institucij. Najpogostejši razlogi za zavrnitev so bili zasedenost kapacitet programov, program ni bila primerna rešitev (preusmeritev v druge programe), uporabniki tudi velikokrat niso ustrezali pogojem za vključitev v določen program.

4.6 OCENA POTREB PO SOCIALNI INFRASTRUKTURI NA SOCIALNIH KMETIJAH IN V PAMETNIH VASEH

V nadaljevanju povzemamo potrebe uporabnikov oziroma vrste programov, ki po mnenju izvajalcev manjkajo v slovenskem prostoru. Vključili smo podatke o številu zavrnitev uporabnikov ter razloge za le-te, podane pa so tudi ocene števila oseb, ki bi se lahko vključile v programe pa se zaradi različnih razlogov v programe ne vključujejo ter pojasnitve ocene. Izvajalci namestitvenih programov za brezdomce so izpostavili (Vir: IRSSV, 2022):

Opazajo, da bi v slovenskem prostoru potrebovali tudi družinska zavetišča, ko se vsa družina zaradi finančnih težav znajde v stiski (deložacija).

Na področju brezdomstva primanjkujejo tudi prehodne namestitve, ki bi omogočale, da se uporabnik po odpustu zavetišča namesti v prehodni obliki bivanja z manjšimi stroški kot so tržne najemnine in stanovanja, ter bi obenem lahko koristil strokovno podporo.

Za starejše brezdomne osebe bi potrebovali npr. varovana stanovanja, saj bi ob ustrezni strokovni podpori bili še zmožni samostojnega bivanja, pri nekaterih pa se že kaže potreba po pomoči druge osebe, ki je v zavetišču ne morejo zagotoviti, saj nimajo pogojev za zaposlovanje zdravstvenega kadra. Zavetišče bi moglo biti zgolj kratkočasna namestitev.

Potrebovali bi tudi zasilna ležišča, kjer bi ljudje le prespali in koristili sanitarije. (Vir: IRSSV, 2022)

Po zapisih IRSSV so izvajalci dnevnih programov za brezdomce izpostavili:

potrebo po povečevanju kapacitet namestitvene podpore, preoblikovanje zavetišč po principu »Housing first«, vzpostavitev posebnih namestitev za ljudi z več specifičnimi potrebami, ki ne

zmorejo živeti v sobivanju, podprta stanovanja za mlade po odpustu iz institucionalnih oblik bivanja in prehodna stanovanja za mlade ob prehodih v samostojno življenje.

Iskanje več možnosti za prilagojene zaposlitve, preplet zdravstva in socialnega varstva (terenska zdravstvena oskrba, izvajanje zdravstvenih storitev znotraj SV programov - vzpostavitev za to namenjenih prostorov in kadra za izvajanje), programi in varni prostori izključno za ženske, povečana senzibilnost za potrebe žensk (brezdomne ženske imajo zaradi številnih travmatičnih izkušenj drugačne potrebe kot moški), varne sobe. Potrebni so programi celostne podpore (nastanitev, socialna integracija in specifična strokovna podpora).

Zaradi staranja in zdravstvenega stanja populacije se kaže tudi velika potreba po 24-urni nastanitvi z zdravstveno in socialno oskrbo, prilagojeno tej populaciji.

Nujno potrebni so tudi programi za posthospitalno oskrbo brezdomnih, ki ne izpolnjujejo pogojev za institucionalno varstvo.

Pri vsem je največkrat problem zasedenosti kapacitet. V programih deložacije se izkazuje potreba po povečanju kapacitet socialne infrastrukture za nastanitvene podpore (premik v strukturi socialne infrastrukture za nastanitev brezdomcev od zavetišč: preoblikovanje zavetišč v nastanitveno podporo po modelu Housing First).

Med iskano in nujno socialno infrastrukturo za nastanitveno podporo za ljudi s specifičnimi in kompleksnimi potrebami lahko štejemo objekte, kot so

- varna soba (ki deluje 24/7),
- varni prostori (tako dnevni kot 24-urni) samo za ženske,
- prehodna stanovanja za mlade ob prehodu v samostojno življenje,
- podprta stanovanja za mlade oz. mlade odrasle po odpustu iz institucionalnih oblik bivanja (kot preprečevanje brezdomstva pri mladih).

Pri vsem je potrebna jasna razmejitev in kombinacija socialnih programov izvajanja in gradnje socialne infrastrukture.

5. SKLEPI IN PRIPOROČILA

5. 1. Pomoč na domu je potrebno izboljšati in razviti programe adaptacije hiš - prilagajanja domov funkcionalnim zmožnostim starejših občanov (stopnice, dostopnost do hiš, notranje prilagajanje prostorov), kajti varno okolje bistveno znižuje stroške zdravljenja zaradi padcev in podobnih nezgod ter upadanja zdravja zaradi osamljenosti oskrbovancev.

5. 2. V vsaki občini je smiselno pretehtati stroške potovanj oskrbovalcev na eni strani in pomanjkljivosti le 20 urnega limita tedenske oskrbe na domu ter namesto PND vsaj pri višji kategorizaciji oskrbovancev ponuditi bivanje v srebrnih vaseh in v programih skupnostne oskrbe, tudi v programih dopolnilne dejavnosti na kmetiji, kjer bo prisotnost oskrbovalcev možna več časa. Program izgradnje objektov naj se prilagaja potrebam, ki sledijo iz gerontoloških projekcij. Pri tem upoštevamo, da se za nove oblike bivanja bolj navdušujejo mlajši občani.

5. 3. Smiselno je, da predvsem male občine čimprej poskrbijo za izgradnjo stanovanjske infrastrukture in mrež oskrbe za starejše in tako ustvarijo nova delovna mesta na svojih tleh, da ne pride do pretiranega prelivanja sredstev v mesta. Za nova delovna mesta, ki jih planiramo po projekcijah potrebnih oskrbovalcev (glej monografije iz prilog B 3-14), se v skladu z dolgoročnim planom zagotovijo štipendije in šolnine.

5. 4. Izhajajoč iz zakona o urejanju prostora je smiselno vplivati na možnosti zvišanja zgornje meje za povečanja objektov na kmetiji pod posebnimi pogoji, kot velja za kmetijske objekte in sicer več kot 300 m², s priporočili, da je možna nastanitev do 24 oskrbovancev, kot je skladno z nacionalnim programom socialne varnosti. Pri tem je nujno, da se tudi na kmetijah upoštevajo minimalni tehnični standardi¹³. 9.12.2021 je Državni zbor RS sprejel tudi Zakon o urejanju prostora (ZUreP-3; UL RS, št. 199/21)¹⁴, ki je stopil v veljavo s 1. junijem letos. Med izboljšavami področij, ki so se v času izvajanja ZUreP-2 izkazala za potrebna prenove ali nadgradnje je tudi vprašanje definicije družbene infrastrukture. Tako zdaj med definicijami, ki jih navaja 3. člen zakona, določa kot družbeno infrastrukturo tiste prostorske ureditve, ki so namenjene izvajanju dejavnosti splošnega pomena, s katerimi se zagotavljajo dobrine, ki so v javnem interesu na različnih področjih, med njimi tudi na področju zdravstva in socialnega varstva, če so kot take določene z zakonom ali odlokom lokalne skupnosti, ne glede na vrsto lastništva. Pomembno je, da zakon definicije družbene infrastrukture ne omejuje z lastništvom objektov in naprav, pomembno je, da tovrstno entiteto kot družbeno infrastrukturo lahko določi tudi lokalna skupnost, na katero se prenašajo obveznosti planiranja le-te. Tako v mrežo socialne infrastrukture lahko vstopijo tudi kmetije kot izvajalke DO, pa tudi starejši kmetje kot uporabniki DO na socialni kmetiji ali kakšni drugačni organiziranosti, ki jih predvideva ZDOsk, med drugim tudi kot uporabnik storitev pametne srebrne vasi. V primeru mlajših članov

¹³ Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za izvajalce socialnovarstvenih storitev, <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV7680>

¹⁴ <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO8249>

kmečkih gospodarstev pa se v taki mreži odpirajo na široko delovna mesta na podeželju. Kajti 5. člen, ki obravnava pristojnosti urejanja prostora, dodaja nove pristojnosti občin, kot so

- izvajanje nalog, povezanih s pripravo programov za podporo prostorskemu in urbanemu razvoju,
- izvajanje ter dodeljevanje sredstev za programe izobraževanja in ozaveščanja o urejanju prostora,
- izdajanje soglasij oziroma mnenj o skladnosti posegov, gradnje ali uporabe prostora s prostorskimi izvedbenimi akti iz svoje pristojnosti v skladu s tem zakonom in v postopkih izdaje gradbenih dovoljenj v skladu s predpisi, ki urejajo graditev.

To bo omogočalo občinam, da pravočasno odločajo o stanovanjskih in drugih objektih za potrebe dolgotrajne oskrbe in hitreje izvedejo potrebne prilagoditve kapacitet hitremu naraščanju števila starejših, ki so do neke mere potrebni pomoči drugih in jih občine vključijo v občinske mreže oskrbe. Z izgradnjo ustrezne infrastrukture pa se bo povečalo število razpoložljivih bivališč za tiste, ki potrebujejo DO in tiste, ki iščejo delovno mesto na podeželju. Pri tem je potrebno izpostaviti tudi 9. člen ZUreP-3, ki bolj kot doslej poudarja zahtevo po usklajevanju interesov občine in posameznikov oziroma manjših skupnosti, po skrbnem tehtanju javnega in zasebnega interesa in vsebinski utemeljitvi odločitve, v tem primeru za prilagajanje bivališč in oskrbovalnih mrež potrebam starejših občanov tudi tedaj, ko gre za zasebno last objektov in naprav v mrežah DO.

5. 5. V okviru temeljnih pravil urejanja prostora pa velja preučiti 33. člen, ki pravi za drugo ureditveno območje, ki je namenjeno izvajanju kmetijske dejavnosti, da se v njem dopušča tudi stalno bivanje v stanovanjskem objektu, ki ne presega 300 m² BTP, če je lastniško povezan s kmetijskim gospodarstvom ter zgrajeno po tem, ko so pridobljena uporabna dovoljenja za kmetijske objekte in vzpostavljena kmetijska dejavnost. Za izvajanje dopolnilne dejavnosti dolgotrajne oskrbe na družinski kmetiji se izpostavlja vprašanje, ali bi ne bilo smiselno te površine v zakonu povečati, če je minimalni standard za oskrbovanca v DSO 17, 5 m², kot to določa Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za izvajalce socialnovarstvenih storitev¹⁵ (Uradni list RS, št. 67/06 in 135/21), saj 105 m² širitev zahtevajo že minimalni standardi, s tem pa še ni zagotovljen dodaten prostor za samo dnevne oziroma samo nočne oskrbovance.

5. 6. Dosledno se upošteva Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah kot sledi:

Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za izvajalce socialnovarstvenih storitev (Uradni list RS, št. 67/06 in 135/21):

16. člen (prostori za uresničevanje programa socialnega varstva in pomožni prostori): Prostori skupine v centru za usposabljanje in varstvo otrok in mladostnikov (v nadaljnjem besedilu: prostori skupine) so namenjeni za pet do osem uporabnikov. Prostori stanovanjske skupine v centru za institucionalno varstvo odraslih oseb (v nadaljnjem besedilu: prostori stanovanjske skupine) so namenjeni za osem uporabnikov. Prostori skupine/stanovanjske skupine vključujejo: enoposteljne sobe, dvoposteljne sobe, razdelilno učno kuhinjo z jedilnico in dnevnim prostorom, sanitarije za invalide na vozičkih, negovalno kopalnico (dislocirana skupina ali stanovanjska skupina). Površina enoposteljne sobe s kopalnico mora

¹⁵Pravilnik o minimalnih tehničnih zahtevah za izvajalce socialnovarstvenih storitev (Uradni list RS, št. 67/06 in 135/21), <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=PRAV7680>

biti najmanj 17,5 m² (14 m² + 3,5 m²). Površina dvoposteljne sobe s kopalnico mora biti najmanj 21,5 m² (18 m² + 3,5 m²). Razdelilna učna kuhinja z jedilnico in dnevnim prostorom je namenjena učenju pripravljanja, razdeljevanja hrane in prehranjevanja in prostočasnim dejavnostim. Najmanjša površina razdelilne učne kuhinje z jedilnico in dnevnim prostorom je 37 m². Najmanjša površina kopalnice, ki je opremljena s straniščno školjko, prho brez kadi in umivalnikom je 3,5 m², ob tem je krajša stranica prostora najmanj 160 cm. V vseh objektih mora biti predviden sanitarni prostor ustrezne velikosti in opremljen za uporabo invalidov na vozičkih. Najmanjša površina je 3,5 m². Zahteve za opremo so take kot za opremo sanitarij za invalide na vozičkih v DSO. Najmanjša svetla širina vrat je 100 cm.

Vsaka skupina ali stanovanjska skupina uporabnikov, ki lokacijsko ni povezana z drugimi skupinami v delovni enoti, mora imeti negovalno kopalnico, ki je prilagojena potrebam uporabnikov. Pomožni prostori so: shramba za čisto perilo, prostor za opremo, prostor za čistila in umazano perilo. Prostor za čistila in umazano perilo mora biti opremljen s splakovalnikom. Delovna enota je enota namenjena štirim skupinam ali stanovanjskim skupinam uporabnikov. Poleg prostorov skupin oziroma stanovanjskih skupin vključuje delovna enota še naslednje prostore: sobo za počitek in sproščanje napetosti, prostor za strokovnega delavca, negovalno kopalnico, sanitarije in garderobo za zaposlene, - garderobo za uporabnike. Najmanjša površina sobe za počitek in sproščanje napetosti je 20 m², ki mora biti opremljena za počitek, sproščanje, pogovor in nudenje prve pomoči. V sobi mora biti tudi hišna lekarna. Najmanjša površina delovnega mesta za strokovnega delavca je 7 m². Vsaka delovna enota mora imeti negovalno kopalnico z najmanjšo površino 20 m². Za osebje mora biti zagotovljen sanitarni prostor, ločen po spolu. Najmanjša površina sanitarij je 1,2 m². Najmanjša površina garderobe za strokovne in tehnične sodelavce je 0,75 m² na zaposlenega. Garderoba za upravičence mora biti čim bližje vhodu. Velikost garderobe mora biti najmanj 0,70 m² na uporabnika. Organizacijska enota vključuje prostore delovnih enot in še večnamenski prostor. Večnamenski prostor organizacijske enote je namenjen prostočasnim dejavnostim, prireditvam, zagotavljanju duhovne oskrbe.

21. člen (dnevni center) Dnevni center je organiziran v zavodu za usposabljanje ali izven njega kot njegova organizacijska enota. Prostori skupine dnevnega centra za uresničevanje programa socialnega varstva so: prostor za počitek velikosti najmanj 5 m² na uporabnika, razdelilna učna kuhinja z jedilnico in dnevnim prostorom najmanj 4,5 m² na uporabnika, sanitarije za invalide na vozičku, najmanjša velikost 3,5 m², negovalna kopalnica najmanj 14 m², shramba čistega perila, garderoba za uporabnike najmanj 0,7 m² na uporabnika, prostor za opremo in delovne pripomočke na uporabnika, prostor za čistila in umazano perilo najmanj na uporabnika in sanitarije za osebje, ločene po spolu, najmanjša površina 1,2 m². Osnova za določanje velikosti prostorov dnevnega centra za uresničevanje programa vzgoje in izobraževanja, programa zdravstvenega varstva in za izvajalce poslovnih in strokovnih nalog so tehnični normativi, ki veljajo za zavod za usposabljanje.

32. člen (bivalni prostori). Bivalni prostori DSO in tudi posebnega socialnega varstvenega zavoda so oblikovani v bivalnih enotah in enotah za stanovalce z demenco in sorodnimi stanji.

Bivalna enota zajema največ 20 stanovalcev v enoposteljnih in dvoposteljnih sobah, ki morajo biti opremljene s sanitarijami. Bivalna enota ima še večnamenski prostor s čajno kuhinjo, negovalno kopalnico, shrambo za čisto perilo in prostor za čistila ter umazano perilo. Izjemoma se lahko delo na negovalnem oddelku organizira v troposteljnih sobah.

Sobe v bivalni enoti morajo biti take velikosti in opremljene tako, da je mogoče opravljati tudi nego stanovalcev na različnih zahtevnostnih ravneh. Bivalna enota stanovalcev z demenco in sorodnimi stanji zajema največ 12 stanovalcev v enoposteljnih in dvoposteljnih sobah, ki morajo biti opremljene s sanitarijami. Enota ima še večnamenski prostor s čajno kuhinjo s površino ob horizontalnih komunikacijah v smislu počivalnih separejev, negovalno kopalnico, shrambo za čisto perilo in prostor

za čistila ter umazano perilo. Enota mora biti nameščena tako, da je omogočena neposredna povezava z zelenimi površinami urejene okolice.

Prostori v pametnih srebrnih vaseh in v objektih dopolnilne dejavnosti na kmetiji morajo v celoti upoštevati te standarde, ko gre za bivalne enote oseb, ki so odvisne od pomoči drugih.

5. 7. Občine lahko načrtujejo gradnjo objektov glede na potrebe, ki jih podajajo projekcije v Geo-gerontoloških observatorijih¹⁶, hkrati pa tudi ugotavljajo, kje bi bilo smiselno, da prevzamejo obveznosti DO kmetije, kot svojo dopolnilno dejavnost. Za dobro načrtovanje morajo poleg prikazanih rezultatov projekcij občine slediti podatkom o prostorski razpršenosti gospodinjstev glede na starostno strukturo družinskih članov in verjetnost, da bodo ti potrebovali DO v skupnosti, kakor tudi pričakovano število le-teh po zelenih vrstah oskrbe. Ker je ta odvisna tudi od oddaljenosti od objektov DO, je potrebno podatke iz baze MNZ prenesti v prostor preko E-hiš¹⁷. Tako bo mogoče želje uporabnikov in plane ter finančne omejitve občin najuspešneje optimizirati.

5. 8. Pri gradnji in prilagajanju objektov potrebam DO je potrebno slediti vrsti predpisov, tudi podzakonskim aktom. Te lahko razvrstimo v štiri osnovne skupine:

- **1.- zakonodaja, ki ureja kmetijstvo s poudarkom na socialnih vidikih** (Zakonu o kmetijstvu, Uredbi o dopolnilnih dejavnostih na kmetiji, Zakonu o dolgotrajni oskrbi in sodelovati pri njegovem »zboljšanju«, kot je pričakovati, Zakonu o dedovanju kmetijskih gospodarstev, kjer je potrebno biti pozoren na določbe, ki ob prenosu omogočajo socialno varnost ne samo dediču, zapustnikovemu partnerju oziroma otrokom, ampak tudi zapustniku in njegovemu riziku, da bo s prihodki padel pod mejo revščine, kar je še posebej pereče zaradi dejstva, da lahko njegova pokojninska osnova znaša le 60% pokojninske osnove za minimalno pokojnino, ki že sama ni dovolj za vzdrževanje nad mejo revščine).
- **2.- zakonodaja, ki ureja organizacijo, izvajanje in financiranje socialnovarstvenih storitev za kmete in na kmetiji za kmečko in drugo prebivalstvo** (Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, kjer je potrebno oblikovati pokojninske sheme tako, da pokojnina upokojenih gospodarjev na kmetiji in družinskih članov ne bo padla pod mejo revščine. Zakonu o dolgotrajni oskrbi v okviru zakonodaje, ki ureja organizacijo, izvajanje in financiranje socialnovarstvenih storitev za kmete, Zakonu o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, Zakonu o urejanju trga dela in biti pozoren na izvzem pravic, ki ne gredo kmetom (n.pr. izvzetje kmeta iz kroga oseb, ki so se dolžne obvezno zavarovati za primer brezposelnosti, izvzetje iz nabora oseb, ki se lahko v zavarovanje za primer brezposelnosti vključijo prostovoljno in podobno, Zakonu o socialnem varstvu, Zakonu o socialno varstvenih prejemkih).
- **3.- zakonodaja, ki ureja organizacijo, izvajanje in financiranje zdravstvene nege** in še posebej

¹⁶ [COBISS.SI-ID 117626627], [COBISS.SI-ID 149935875], [COBISS.SI-ID 149934339], [COBISS.SI-ID 149944579] [COBISS.SI-ID 149937667], [COBISS.SI-ID 142429187], [COBISS.SI-ID 142417411], [COBISS.SI-ID 149946627] [COBISS.SI-ID 117988099], [COBISS.SI-ID 149931011], [COBISS.SI-ID 149943299], [COBISS.SI-ID 149953539].

¹⁷ <https://www.geodetnm.si/storitve/register-prostorskih-enot-ehi/>

- 4.- standardi zaposlovanja pri opravljanju socialnovarstvenih storitev, ki ustvarjajo pogoje za ustvarjanje novih delovnih mest na kmetijah in na podežlju nasploh, s tem pa vplivajo tudi na revitalizacijo podeželja.
- 5.- drugim predpisom, ki urejajo socialni položaj kmetov kot so
 - Zakon o osebni asistenci (ZOA),
 - Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (ZUOPP-1),
 - Zakon o socialnem vključevanju invalidov (ZSVI),
 - Zakon o vojnih invalidih (ZVojI), in
 - Zakon o vojnih veteranih.
- Pomembni so tudi strateški dokumenti, kot na primer:
 - Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022–2030 (ReNPSV22–30)¹⁸,
 - Resolucija o nacionalnem planu zdravstvenega varstva 2016–2025 »Skupaj za družbo zdravja« (ReNPZV16–25),
 - Strategija dolgožive družbe (UMAR, 2017), in
 - Resolucija o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018–2028 (ReNPDZ18–28),
- ter **obstoječa zakonodaja, ki ureja organizacijo, izvajanje in financiranje zdravstvene nege** (Zakon o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, ki daje kmetom več vstopnih pravic kot pokojninski zakon, zato bi bilo tudi tam smiselno razmisliti o širitvi, Zakon o zdravstveni dejavnosti).

5. 9. Velja povzeti sklep:

Na praznjenje podeželja in staranje podeželskega prebivalstva je v preteklosti močno vplivala industrializacija. S prehajanjem na postindustrijsko družbo in velikimi napori za revitalizacijo podeželja pa se išče delovna mesta, ki bi bila primerna ali celo bolj atraktivna prav na podežlju. Ena vrsta takih delovnih mest bi lahko nudila zaposlitve v dolgotrajni oskrbi. Skozi stoletje se je namreč dogajalo, da so se mladi odseljevali v mesta, njihovi starši pa so se vse bolj sami starali na podežlju, vendar so se zaradi zgodnejše upokojitve lahko otroci pravočasno vrnili k staršem, ki so tedaj postali odvisni od pomoči drugih. Danes pa to preprečuje tudi podaljšana delovna doba tja do 65 leta ali več, ko so obnemogli starši že leta potrebni tuje pomoči. Danes pa tudi tehnološki razvoj daje večjo podporo skrbi za pokrajino, ki je prepuščena kmetom in revitalizaciji podeželja. Tudi zakonodaja bi morala slediti tem možnostim. Za zagotavljanje storitev dolgotrajne oskrbe bo moral nosilec kmetije oblikovati pravna razmerja z več deležniki: s koncedentom v okviru koncesijske pogodbe; s pogodbenim izvajalcem; z oskrbovanci ali njihovimi skrbniki; v primeru oskrbe z nastanitvijo s stanovanjskim skladom ali stanovanjskimi združenji; ter z združenji nosilcev kmetij z oskrbo.

Za kakovostnejše zagotavljanje storitev dolgotrajne oskrbe na kmetiji bi bilo tudi v Sloveniji smiselno, da bi kmet lahko, tako kot na Nizozemskem ali na Norveškem, sklenil dogovor z nosilcem institucionalnega varstva (domom za starejše občane) ali oskrbe na domu (npr. Centrom za socialno delo), tako da bi kmet nudil zgolj prostor za izvajanje storitev dolgotrajne

¹⁸ <https://www.cnvos.si/aktualno/6784/resolucija-o-nacionalnem-programu-socialnega-varstva-za-obdobje-20222030/>

oskrbe in hrano ter premostitev časa nadzora med obiski oskrbovalcev, zaposleni v institucijah (zdravstvenih in socialnih) pa bi zagotavljali integrirano dolgotrajno oskrbo, ki bi poleg vsega, kar določa ZDOsk vključevala tudi elemente zdravstvenega varstva in zdravstvene nege kot njegovega neločljivega dela, vključujoč tudi rehabilitacijske storitve vključno s fizioterapijo. Ta vidik je namreč v naši zakonodaji še najbolj zapostavljen.

5. 10. Povpraševanje po DO zelo naglo raste. Tako prostorsko planiranje objektov in mrež oskrbovalnih sistemov za starejše občane kot tudi planiranje izobraževanja in usposabljanja izvajalcev oskrbe starejših je treba planirati na dolgi rok, zato je potrebno že danes upoštevati povpraševanja po kapacitetah, ki jih bomo morali zagotavljati leta 2040 in pozneje. Tedaj bo že množica tistih, ki so bili v anketah uvrščeni v najmlajšo skupino, vstopila v skupino oskrbovancev. Zato ne smemo prezreti različnosti njihovih prioritet glede na današnjo populacijo 80+.

Literatura

Večina literature je navedena v sklicih. Tu pa podajamo seznam del avtorjev, ki dopolnjujejo tekst v tej monografiji. Večina teh del je financirala ARIS preko projekta L7-3188 Hierarhična zasnova in financiranje socialne infrastrukture pametnih srebrnih vasi, medtem ko so bile specifične kmečkega prebivalstva obdelane v raziskavi : CRP V6-2041 Medgeneracijsko sožitje na podeželju, razvoj socialne infrastrukture za preprečevanje socialne izključenosti ter blažitev socialnih pritiskov na podeželju, ki sta jo financirali ARIS in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Nekatere zasnove, ki so se nadalje razvijale pod L7-3188 , so zajemale rešitve iz J6-9396 Razvoj socialne infrastrukture in storitev za izvajanja dolgotrajne oskrbe v skupnosti istega financerja.

1. DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija. Design of social infrastructure and services taking into account internal migration by age cohort. Business systems research journal 2024, vol. 15, no. 2, str. 31-47, <https://hrcak.srce.hr/ojs/index.php/bsr/article/view/29912>, DOI: 10.2478/bsrj-2024-0016. [COBISS.SI-ID 210387459]
2. DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija, SETHI, Suresh P., BOGATAJ, David. Črpanje nepremičnega premoženja za investicije v pametne srebrne vasi = Drawing on real estate assets for investment in smart silver villages. Geodetski vestnik : glasilo Zveze geodetov Slovenije. 2024, letn. 68, št. 3, str. 295-312, ilustr. <https://www.geodetski-vestnik.com/en/clanek/10.15292/geodetski-vestnik.2024.03.295-312>, DOI: 10.15292/geodetski-vestnik.2024.03.295-312. [COBISS.SI-ID 211988227],
3. NEDELJKO, Mihael, TOPLAK PEROVIĆ, Barbara, GRAH, Miran, KAUČIČ, Boris Miha. Multi-generational challenges and mental health of LGBTQ+ older adults in Slovenia = Wielopokoleniowe wyzwania i zdrowie psychiczne osób starszych LGBTQ+ w Słowenii. Pielęgniarstwo XXI wieku. sep. 2024, vol. 23, iss. 3, str. 231-236, tabele. ISSN 2450-646X. <https://sciendo.com/article/10.2478/pielxxiw-2024-0033>, DOI: 10.2478/pielxxiw-2024-0033. [COBISS.SI-ID 218777091],
4. BOGATAJ, Marija, BOGATAJ, David, DROBNE, Samo. Planning and managing public housing stock in the silver economy. International journal of production economics. [Print ed.]. jun. 2023, vol. 260, art. 108848, 10 str. ISSN 0925-5273. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0925527323000804?via%3Dihub>, DOI: 10.1016/j.ijpe.2023.108848. [COBISS.SI-ID 147595011],
5. ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, David, BOGATAJ, Marija, CAMPUZANO BOLARÍN, Francisco, DROBEŽ, Eneja. The role of housing in sustainable European long-term care systems. Sustainability. 2023, vol. 15, iss. 4, str. 1-27, ilustr. ISSN 2071-1050. <https://www.mdpi.com/2071-1050/15/4/3075>, DOI: 10.3390/su15043075. [COBISS.SI-ID 141172739],
6. DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija. Migration flows through the lens of human resource ageing. Business systems research. 2022, vol. 13, no. 3, str. 47-62, ilustr. ISSN 1847-9375. <https://sciendo.com/article/10.2478/bsrj-2022-0024>, <https://repozitorij.uni-lj.si/lzpisGradiva.php?id=146410>, DOI: 10.2478/bsrj-2022-0024. [COBISS.SI-ID 142778371],
7. DROBEŽ, Eneja, BOGATAJ, David. Legal aspects of social infrastructure for housing and care for the elderly - the case of Slovenia. Laws. 2022, vol. 11, iss. 2, str. 1-19. ISSN 2075-471X. <https://www.mdpi.com/2075-471X/11/2/16>, DOI: 10.3390/laws11020016. [COBISS.SI-ID 99696387],
8. DROBEŽ, Eneja. Pravni model socialne infrastrukture za bivanje in oskrbo starejših odraslih na kmetijah in v skupnosti. Podjetje in delo : revija za gospodarsko, delovno in socialno pravo. [Tiskana izd.]. 2022, 48, [št.] 2, str. 255-279. ISSN 0353-6521. [COBISS.SI-ID 105700867]
9. BOGATAJ, David, BOGATAJ, Marija, DROBNE, Samo. Long-term care sustainable networks in ADRION region. Sustainability. 2022, vol. 14, iss. 18, art. 11154, 23 str., ilustr. ISSN 2071-1050. <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/18/11154>, <https://repozitorij.uni-lj.si/lzpisGradiva.php?id=140938>, DOI: 10.3390/su141811154. [COBISS.SI-ID 120877059],
10. DROBNE, Samo. Differences in Slovenian NUTS 3 regions and functional regions by gender. Business systems research. 2021, vol. 12, no. 1, str. 45-59. ISSN 1847-9375. <https://hrcak.srce.hr/file/375098>, <https://repozitorij.uni-lj.si/lzpisGradiva.php?id=127406>, DOI: 10.2478/bsrj-2021-0004. [COBISS.SI-ID 65864707]
11. DROBEŽ, Eneja. Pregled odločitev Ustavnega in Vrhovnega sodišča o pravici do stanovanja : vidik varstva pravic starejših odraslih. Dignitas : revija za človekove pravice. 2021, [št.] 91/92, str. 93-110. ISSN 1408-9653. [COBISS.SI-ID 100465411]
12. NEDELJKO, Mihael, GU, Yang, BOSTAN, Cristina Maria. The dual impact of technological tools on health and technostress among older workers : an integrative literature review. Cognition, technology & work. 2023, https://www.researchgate.net/publication/374623670_The_dual_impact_of_technological_tools_on_health_and_tech_nostress_among_older_workers_an_integrative_literature_review, DOI: 10.1007/s10111-023-00741-7. [COBISS.SI-ID 178053635]
13. NEDELJKO, Mihael, TOPLAK PEROVIĆ, Barbara, KAUČIČ, Boris Miha. Social cohesion and an age-friendly environment determine the life satisfaction of elderly people in rural areas : an integrative review of the literature. Pielęgniarstwo XXI wieku. 2022, vol. 21, no. 2, str. 133-137. ISSN 2450-646X. <https://sciendo.com/article/10.2478/pielxxiw-2022-0019>, DOI: 10.2478/pielxxiw-2022-0019. [COBISS.SI-ID 111194115],

14. MEŽNAREC NOVOSEL, Suzanna. Izzivi lokalnih skupnosti pri naraščajočih potrebah po zaposlovanju v negi in oskrbi starejših odraslih ob upoštevanju razvoja digitalnih spretnosti socialnovarstvenih in zdravstvenih izvajalcev. Urbani izziv. Posebna izdaja. 2023, št. 16, str. 98-108, ilustr. ISSN 2232-481X. https://www.urbanizziv.si/Portals/urbanizziv/Clanki/2023/uizziv-20231-S_09.pdf. [COBISS.SI-ID 161738755]
15. MEŽNAREC NOVOSEL, Suzanna. Izzivi integriranja e-oskrbe v oskrbo na domu skozi človekove pravice v starosti. Socialni izziv. dec. 2022, letn. 27, št. 43, str. 59-63, ilustr. ISSN 1408-9483. dCOBISS. [COBISS.SI-ID 136683267]
16. HROBAT, Nastja Cinzia, BOGATAJ, David. Financiranje gradnje socialne infrastrukture na primeru oskrbovanih stanovanj. Urbani izziv. Posebna izdaja. 2021, št. 12, str. 24-36. ISSN 2232-481X. <https://urbanizziv.uisr.si/Portals/urbanizziv/Clanki/2021/uizziv-31-20211-S-03.pdf>. [COBISS.SI-ID 66611459]
17. JURIŠIČ, Ivan, BOGATAJ, David. Enhancing digital government engagement among older adults : literature review and research agenda. V: STAPLETON, Larry (ur.). 22nd IFAC Conference on Technology, Culture and International Stability TECIS 2024, Waterford, Ireland, May 29 – 31, 2024 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2024. Iss. 3, vol. 58, str. 256-261, graf. prikazi, tabele. IFAC papersOnline, vol. 58, iss. 3. ISSN 2405-8963. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S240589632400243X>. [COBISS.SI-ID 214782211],
18. NEDELJKO, Mihael, TOPLAK PEROVIĆ, Barbara, GRAH, Miran, KAUČIČ, Boris Miha. The impact of ICT usage on older adults residing in institutional settings amidst the coronavirus disease pandemic - enhancing emotional experiences. V: STAPLETON, Larry (ur.). 22nd IFAC Conference on Technology, Culture and International Stability TECIS 2024, Waterford, Ireland, May 29 – 31, 2024 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2024. Iss. 3, vol. 58, str. 286-291, graf. prikazi, tabele. IFAC papersOnline, vol. 58, iss. 3. ISSN 2405-8963. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405896324002489?via%3Dihub>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2024.07.165. [COBISS.SI-ID 205255427],
19. EMERLLAHU, Visar, BOGATAJ, David. Smart Villages as infrastructure of rural areas : literature review and research agenda. V: STAPLETON, Larry (ur.). 22nd IFAC Conference on Technology, Culture and International Stability TECIS 2024, Waterford, Ireland, May 29 – 31, 2024 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2024. Iss. 3, vol. 58, str. 268-273, graf. prikazi, tabele. IFAC papersOnline, vol. 58, iss. 3. ISSN 2405-8963. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405896324002453>. [COBISS.SI-ID 214776835],
20. BOGATAJ, David, BOGATAJ, Marija, DROBNE, Samo. Approach to the dilemma between investment in human resources or long-term care residences based on fuzzy results of curd. V: GRUM, Bojan (ur.), et al. Book of proceedings : 9th Conference of Interdisciplinary Research on Real Estate : Skopje, North Macedonia, October 2024. Electronic version. Ljubljana: Inštitut za nepremičninske vede, 2024. Str. 187-201, ilustr. ISBN 978-961-95781-7-9. <https://www.dlib.si/stream/URN:NBN:SI:DOC-NIXME8UR/0cf98c86-43d5-493b-a80e-b9070e05e69e/PDF>. [COBISS.SI-ID 225494531]
21. NEDELJKO, Mihael, BOGATAJ, David, TOPLAK PEROVIĆ, Barbara, KAUČIČ, Boris Miha. Smart and age-friendly communities : a review of research, policy and literature. V: ISHII, Hideaki (ur.). 22nd IFAC World Congress Yokohama, Japan, July 9-14, 2023 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2023. Str. 9546-9551, graf. prikazi. IFAC papersOnline, vol. 56, iss.2. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405896323006067/pdf?md5=59919ce9304dfd22d79d78ad9651dc1d&pid=1-s2.0-S2405896323006067-main.pdf>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2023.10.255. [COBISS.SI-ID 173644035],
22. NEDELJKO, Mihael, KAUČIČ, Boris Miha. Creating a safe and inclusive living environment for LGBTQ+ older adults : a review of research, policy and literature. V: ISHII, Hideaki (ur.). 22nd IFAC World Congress Yokohama, Japan, July 9-14, 2023 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2023. Str. 9966-9971, graf. prikazi. IFAC papersOnline, vol. 56, iss.2. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S240589632301073X/pdf?md5=26f526bdb095e44e422e0915a2390673&pid=1-s2.0-S240589632301073X-main.pdf>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2023.10.698. [COBISS.SI-ID 173644803],
23. ZGONEC, Sanja, BOGATAJ, David. Smart clothes systems facilitating ageing at home for people with dementia : scoping literature review and research agenda. V: ISHII, Hideaki (ur.). 22nd IFAC World Congress Yokohama, Japan, July 9-14, 2023 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2023. Str. 11038–11043, IFAC papersOnline, vol. 56, iss.2. ISSN 2405-8963. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405896323011825/pdf?md5=f3b3625f22c68f162821c936cc8ad0b8&pid=1-s2.0-S2405896323011825-main.pdf>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2023.10.805. [COBISS.SI-ID 186001411],
24. RAJER, Carmen, BOGATAJ, Marijan, DROBNE, Samo, BOGATAJ, David. The smart silver villages through the lenses of the Slovenian rural inhabitants. V: GRUM, Bojan (ur.). Book of proceeding : 7th Conference of Interdisciplinary Research on Real Estate : Ankara, Turkey, October 14-15, 2022. Ljubljana: Institute of Real Estate Studies: = Inštitut za nepremičninske vede, 2023. Str. 154-167. ISBN 978-961-95781-1-7. [COBISS.SI-ID 137795587]
25. CAJNKO, Tamara, NEDELJKO, Mihael, KAUČIČ, Boris Miha. Kakovost življenja oseb z depresivno motnjo v domačem okolju po hospitalizaciji = Quality of life of people with depressive disorder in the home environment after hospitalisation : zbornik prispevkov z recenzijo. V: PRESKER PLANKO, Alenka (ur.), KAUČIČ, Boris Miha (ur.). Izobraževanje in vseživljenjsko učenje za razvoj zdravstvenih ved : zbornik prispevkov z recenzijo : 15. Študentska konferenca s področja zdravstvenih ved. 15. Študentska konferenca s področja zdravstvenih ved. V Celju: Fakulteta za zdravstvene vede, 2023. Str. 40-50, graf. prikazi. ISBN 978-961-6889-51-3. https://drive.google.com/file/d/1sRUZk35ZtYE-Uxpl1R3_I9Rmo_fm9Ky/view. [COBISS.SI-ID 154435587]
26. DROBEŽ, Eneja. Aktualni vidiki prenosa kmetije = Current aspects of intergenerational farm transfers. V: BOGATAJ, David (ur.). Mednarodna znanstvena konferenca Za človeka gre = International scientific conference It's about people : zbornik recenziranih prispevkov Razvoj socialne infrastrukture in storitev za izvajanje dolgotrajne oskrbe v skupnosti =

- proceedings book with peer review Development of social infrastructure and services for the implementation of long-term care in the community : 2021-2023. 1. spletna izd. Maribor: AMEU – ECM, Alma Mater Press, 2023. Str. 153-160 <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/81/98/209-1>. [COBISS.SI-ID 177978883]
27. GRADIŠNIK, Lidija, BOGATAJ, David. Bivalno okolje starejših ljudi v Sloveniji = Living environment of elderly people in Slovenia. V: BOGATAJ, David (ur.). Mednarodna znanstvena konferenca Za človeka gre = International scientific conference It's about people : zbornik recenziranih prispevkov Razvoj socialne infrastrukture in storitev za izvajanje dolgotrajne oskrbe v skupnosti = proceedings book with peer review Development of social infrastructure and services for the implementation of long-term care in the community : 2021-2023. 1. spletna izd. Maribor: AMEU – ECM, Alma Mater Press, 2023. Str. 22-30. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/81/98/209-1>. [COBISS.SI-ID 173568003]
 28. ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, Marija, BOGATAJ, David. Družbena vrednost naložb v prilagoditev stanovanj in socialne infrastrukture za dolgotrajno oskrbo v vseživljenjskih soseskah [!] = The social value of investments in housing adaptation and social infrastructure for long-term care in lifetime neighbourhoods. V: BOGATAJ, David (ur.). Mednarodna znanstvena konferenca Za človeka gre = International scientific conference It's about people : zbornik recenziranih prispevkov Razvoj socialne infrastrukture in storitev za izvajanje dolgotrajne oskrbe v skupnosti = proceedings book with peer review Development of social infrastructure and services for the implementation of long-term care in the community : 2021-2023. 1. spletna izd. Maribor: AMEU – ECM, Alma Mater Press, 2023. Str. 117-132, graf. prikazi. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/81/98/209-1>. [COBISS.SI-ID 173760259]
 29. KAVŠEK, Marta, BOGATAJ, Marija, BOGATAJ, David. O pomembnosti starejšim prijaznih rešitev oskrbe v skupnosti = On the importance of age-friendly community care solutions. V: BOGATAJ, David (ur.). Mednarodna znanstvena konferenca Za človeka gre = International scientific conference It's about people : zbornik recenziranih prispevkov Razvoj socialne infrastrukture in storitev za izvajanje dolgotrajne oskrbe v skupnosti = proceedings book with peer review Development of social infrastructure and services for the implementation of long-term care in the community : 2021-2023. 1. spletna izd. Maribor: AMEU – ECM, Alma Mater Press, 2023. Str. 56-69, <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/81/98/209-1>. [COBISS.SI-ID 173633283]
 30. MEŽNAREC NOVOSEL, Suzanna. Pravica do oskrbe na daljavo skozi koncept človekovih pravic v starosti = The right to remote care through a concept of human rights in old age. V: BOGATAJ, David (ur.). Mednarodna znanstvena konferenca Za človeka gre = International scientific conference It's about people : zbornik recenziranih prispevkov Razvoj socialne infrastrukture in storitev za izvajanje dolgotrajne oskrbe v skupnosti = proceedings book with peer review Development of social infrastructure and services for the implementation of long-term care in the community : 2021-2023. 1. spletna izd. Maribor: AMEU – ECM, Alma Mater Press, 2023. Str. 144-151, tabele. ISBN 978-961-7183-29-0. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/81/98/209-1>. [COBISS.SI-ID 173778691]
 31. MILIČ KAVČIČ, Zdenka, HOŠNIAK, Ana Marija, NEDELJKO, Mihael, ZGONEC, Sanja, MEŽNAREC NOVOSEL, Suzanna, OVSENIK, Marija, et al. Srednjeevropska hiša iz obdobja 1960-1980 kot izziv za design sodobne bivanjske skupnosti – 'srebrna hiša' = A typical house from 1960-1980 in Central Europe - challenge for the design of a modern residency - 'silver house'. V: BOGATAJ, David (ur.). Mednarodna znanstvena konferenca Za človeka gre = International scientific conference It's about people : zbornik recenziranih prispevkov Razvoj socialne infrastrukture in storitev za izvajanje dolgotrajne oskrbe v skupnosti = proceedings book with peer review Development of social infrastructure and services for the implementation of long-term care in the community : 2021-2023. 1. spletna izd. Maribor: AMEU – ECM, Alma Mater Press, 2023. Str. 43-55. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/81/98/209-1>. [COBISS.SI-ID 173602051]
 32. HROBAT, Nastja Cinzia, BOGATAJ, David. Zakonodajne in finančne rešitve za razvoj starostnikom prilagojenega bivalnega okolja v vseživljenjskih soseskah = Legislative and financial solutions for the development of age-friendly housing stock in lifetime neighbourhoods. V: BOGATAJ, David (ur.). Mednarodna znanstvena konferenca Za človeka gre = International scientific conference It's about people : zbornik recenziranih prispevkov Razvoj socialne infrastrukture in storitev za izvajanje dolgotrajne oskrbe v skupnosti = proceedings book with peer review Development of social infrastructure and services for the implementation of long-term care in the community : 2021-2023. 1. spletna izd. Maribor: AMEU – ECM, Alma Mater Press, 2023. Str. 31-42. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/81/98/209-1>. [COBISS.SI-ID 173597443]
 33. DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija. Generational Distinctions in Migrations between Slovenian Municipalities. V: DROBNE, Samo (ur.), et al. SOR '23 : proceedings of the 17th International Symposium on Operational Research in Slovenia : Bled, Slovenia, September 20-22, 2023. 1st electronic version. Ljubljana: Slovenian Society Informatika - Section for Operational Research, 2023. Str. 219-222, <https://drustvo-informatika.si/uploads/documents/6a1c2595-7d3f-4dd2-ab6c-9ed9b168c19d/SOR23Proceedings.pdf>. [COBISS.SI-ID 168790531]
 34. DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija. The Impact of Hierarchical Spatial Levels on Internal Migration by Age Cohorts in Slovenia. V: DROBNE, Samo (ur.), et al. SOR '23 : proceedings of the 17th International Symposium on Operational Research in Slovenia : Bled, Slovenia, September 20-22, 2023. 1st electronic version. Ljubljana: Slovenian Society Informatika - Section for Operational Research, 2023. Str. 223-226, <https://drustvo-informatika.si/uploads/documents/6a1c2595-7d3f-4dd2-ab6c-9ed9b168c19d/SOR23Proceedings.pdf>. [COBISS.SI-ID 168944387]
 35. BOGATAJ, Marija, BOGATAJ, David, RAJER, Carmen, SETHI, Suresh P., DROBNE, Samo. The Influence of Residential Dispersion on the Optimal Long-Term Care of Senior Citizens. V: DROBNE, Samo (ur.), et al. SOR '23 : proceedings of the 17th International Symposium on Operational Research in Slovenia : Bled, Slovenia, September 20-22, 2023. 1st electronic version. Ljubljana: Slovenian Society Informatika - Section for Operational Research, 2023. Str. 215-218, ilustr. ISBN 978-

- 961-6165-61-7. <https://drustvo-informatika.si/uploads/documents/6a1c2595-7d3f-4dd2-ab6c-9ed9b168c19d//SOR23Proceedings.pdf>. [COBISS.SI-ID 168900611]
36. DROBEŽ, Eneja, KAVŠEK, Marta, BOGATAJ, Marija, DROBEŽ, Mišo. Ambient intelligence supporting health and social care services in smart care settings : literature review and research agenda. V: BERNARD, Alain (ur.). 10th IFAC Conference on Manufacturing Modelling, Management and Control MIM 2022 : Nantes, France, 22-24 June 2022 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2022. Vol. 55, iss. 10, str. 934-939, ilustr. IFAC papersOnline, vol. 55, iss. 10. ISSN 2405-8963. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405896322017517>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2022.09.460. [COBISS.SI-ID 137808643],
 37. BOGATAJ, Marija, DROBEŽ, Eneja, ROGELJ, Valerija, DROBEŽ, Mišo, BOGATAJ, David. Capacity planning for social infrastructure of smart lifetime neighbourhoods : social value approach. V: BERNARD, Alain (ur.). 10th IFAC Conference on Manufacturing Modelling, Management and Control MIM 2022 : Nantes, France, 22-24 June 2022 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2022. Vol. 55, iss. 10, str. 922-927, ilustr. IFAC papersOnline, vol. 55, iss. 10. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405896322017499>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2022.09.458. [COBISS.SI-ID 137791747],
 38. DOKL, Dejan, ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, David. Smart age-friendly villages : literature review and research agenda. V: BERNARD, Alain (ur.). 10th IFAC Conference on Manufacturing Modelling, Management and Control MIM 2022 : Nantes, France, 22-24 June 2022. [S. l.]: Elsevier, 2022. Vol. 55, iss 10, str. 928-933, ilustr. IFAC-PapersOnLine (Kidlington. Online), vol. 55, iss. 10. ISSN 2405-8963. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405896322017505>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2022.09.459. [COBISS.SI-ID 137787139],
 39. NEDELJKO, Mihael, BOGATAJ, David, TOPLAK PEROVIĆ, Barbara, KAUČIČ, Boris Miha. The use of information and communication technologies affects mental health and quality of life of older adults during the COVID-19 pandemic. V: BERNARD, Alain (ur.). 10th IFAC Conference on Manufacturing Modelling, Management and Control MIM 2022 : Nantes, France, 22-24 June 2022. [S. l.]: Elsevier, 2022. Vol. 55, iss. 10, str. 940-945, ilustr. IFAC-PapersOnLine (Kidlington. Online), vol. 55, iss. 10. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405896322017529?via%3Dihub>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2022.09.461. [COBISS.SI-ID 127772675],
 40. ROGELJ, Valerija, TEMELJOTOV SALAJ, Alenka. A model for research of transitions among different care settings in smart lifetime neighbourhoods. V: BERNARD, Alain (ur.). 10th IFAC Conference on Manufacturing Modelling, Management and Control MIM 2022 Nantes, France, 22-24 June 2022. New York: International Federation of Automatic Control, 2022. Str. 916-921. IFAC papersOnline, vol. 55, iss.10. ISSN 2405-8963. <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S2405896322017050?token=2111751532A373895BF3770BCCB336A60418D68BB15454EBF16CC056A8E4E04B57588D5B6831647449A3D8ED7574285&originRegion=eu-west-1&originCreation=20221109145628>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2022.09.419. [COBISS.SI-ID 128717571],
 41. ZGONEC, Sanja, BOGATAJ, David. Assistive technologies supporting the independence of elderly adults with intellectual disability : literature review and research agenda. V: KOPACEK, Peter (ur.). 21st IFAC Conference on Technology, Culture and International Stability TECIS 2022: Prishtina, Kosovo, 26–28 October 2022 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2022. Str. 129-134, graf. prikazi. IFAC papersOnline, vol. 55, iss. 39. ISSN 2405-8963. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405896322030634>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2022.12.023. [COBISS.SI-ID 137763587],
 42. BOGATAJ, David, EMERLAHU, Visar, ROGELJ, Valerija. Capacity planning for social infrastructure of smart retirement villages. V: KOPACEK, Peter (ur.). 21st IFAC Conference on Technology, Culture and International Stability TECIS 2022: Prishtina, Kosovo, 26–28 October 2022 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2022. Str. 222-228, graf. prikazi. IFAC papersOnline, vol. 55, iss. 39. ISSN 2405-8963. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405896322031081>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2022.12.067. [COBISS.SI-ID 137764867]
 43. NEDELJKO, Mihael, BOGATAJ, David, TOPLAK PEROVIĆ, Barbara, KAUČIČ, Boris Miha. Digital literacy during the coronavirus pandemic in older adults : literature review and research agenda. V: KOPACEK, Peter (ur.). 21st IFAC Conference on Technology, Culture and International Stability TECIS 2022: Prishtina, Kosovo, 26–28 October 2022 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2022. Str. 153-158, graf. prikazi. IFAC papersOnline, vol. 55, iss. 39. ISSN 2405-8963. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405896322030671>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2022.12.027. [COBISS.SI-ID 138179587],
 44. ROGELJ, Valerija, TEMELJOTOV SALAJ, Alenka, BOGATAJ, David. Digital transformation of care in lifetime neighbourhoods. V: KOPACEK, Peter (ur.). 21st IFAC Conference on Technology, Culture and International Stability TECIS 2022: Prishtina, Kosovo, 26–28 October 2022 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2022. Str. 216-221, IFAC papersOnline, vol. 55, iss. 39. ISSN 2405-8963. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405896322031056>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2022.12.065. [COBISS.SI-ID 138197251],
 45. RAJER, Carmen, BOGATAJ, David. Digital transformation of home care : literature review and research agenda. V: KOPACEK, Peter (ur.). 21st IFAC Conference on Technology, Culture and International Stability TECIS 2022: Prishtina, Kosovo, 26–28 October 2022 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2022. Str. 229-234, graf. prikazi. IFAC papersOnline, vol. 55, iss. 39. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405896322031123>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2022.12.070. [COBISS.SI-ID 138160643],
 46. VIDMAR, Borut, BOGATAJ, David, ROGELJ, Valerija. The Framework for research of smart silver villages. V: KOPACEK, Peter (ur.). 21st IFAC Conference on Technology, Culture and International Stability TECIS 2022: Prishtina, Kosovo, 26–28 October 2022 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2022. Vol. 55, iss 39, str. 382-387,

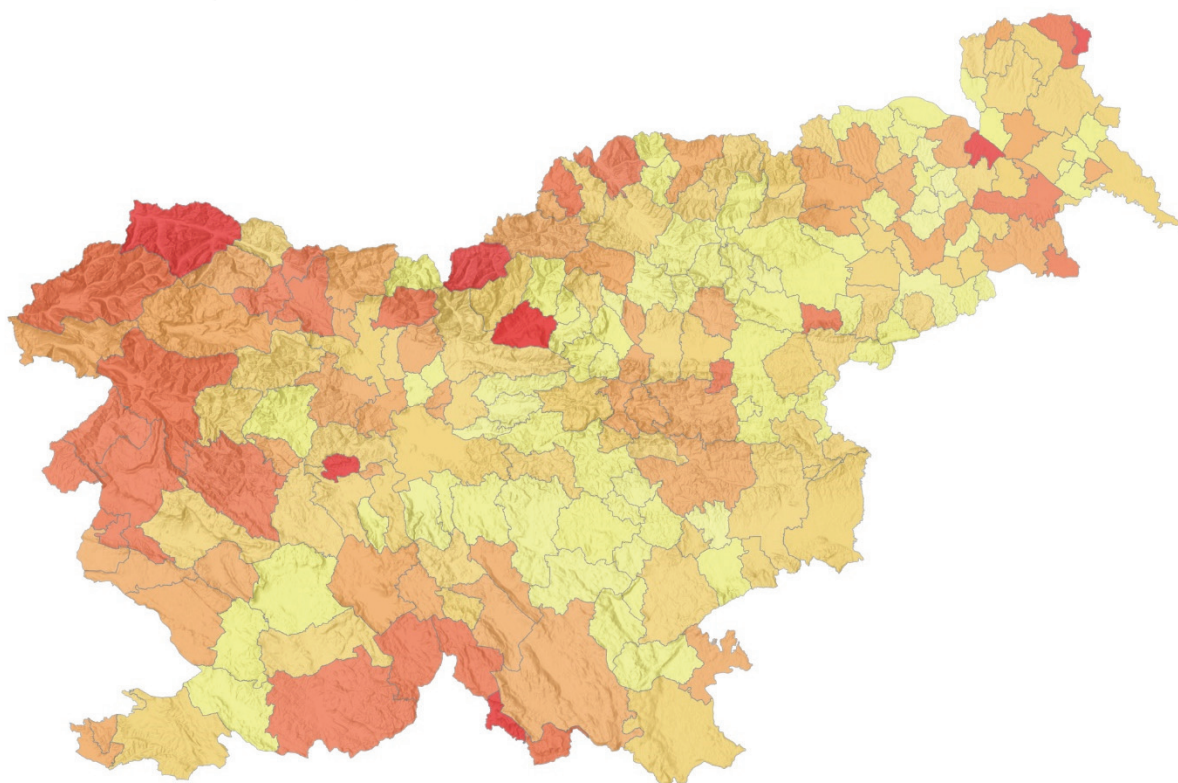
- IFAC papersOnline, vol. 55, iss. 39. ISSN 2405-8963. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405896322030993>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2022.12.059. [COBISS.SI-ID 137775363],
47. MEŽNAREC NOVOSEL, Suzanna, BOGATAJ, David, ROGELJ, Valerija. Integration of telecare into the national long-term care - system : the case of Slovenia. V: KOPACEK, Peter (ur.). 21st IFAC Conference on Technology, Culture and International Stability TECIS 2022: Prishtina, Kosovo, 26–28 October 2022 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2022. Str. 210-215, graf. prikazi. IFAC papersOnline, vol. 55, iss. 39. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405896322031020>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2022.12.062. [COBISS.SI-ID 135472131],
 48. LOČIČNIK, Aleksandra, BOGATAJ, David. Nurses' empowerment and technology use : literature review and research agenda. V: KOPACEK, Peter (ur.). 21st IFAC Conference on Technology, Culture and International Stability TECIS 2022: Prishtina, Kosovo, 26–28 October 2022 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2022. No. 39, vol. 55, str. 141-146, graf. prikazi. IFAC papersOnline, vol. 55, iss. 39. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405896322030658>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2022.12.024. [COBISS.SI-ID 137784579],
 49. LIŠKA, Franjo, BOGATAJ, David, HOŠNJAK, Ana Marija. The role of virtual reality in rehabilitation of patients with Parkinson's disease : literature review and research agenda. V: KOPACEK, Peter (ur.). 21st IFAC Conference on Technology, Culture and International Stability TECIS 2022: Prishtina, Kosovo, 26–28 October 2022 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2022. Str. 135-140, graf. prikazi. IFAC papersOnline, vol. 55, iss. 39. ISSN 2405-8963. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405896322030646>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2022.12.024. [COBISS.SI-ID 137764099],
 50. NEDELJKO, Mihael. Virtual environment can ease the challenges of LGBTQ+ older adults : literature review. V: KOPACEK, Peter (ur.). 21st IFAC Conference on Technology, Culture and International Stability TECIS 2022: Prishtina, Kosovo, 26–28 October 2022 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2022. Str. 147-152, graf. prikazi. IFAC papersOnline, vol. 55, iss. 39. ISSN 2405-8963. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S240589632203066X>, DOI: 10.1016/j.ifacol.2022.12.026. [COBISS.SI-ID 138141699],
 51. MEŽNAREC NOVOSEL, Suzanna, BOGATAJ, David. Advanced health technologies require skills and influence the culture of education : literature review and research agenda (I). V: 20th IFAC Conference on Technology, Culture and International Stability, TECIS 2021, Moscow, Russia. September 14-17, 2021 : [proceedings]. New York: International Federation of Automatic Control, 2021. 6 str. <https://cmsconferencedata.s3.eu-central-1.amazonaws.com/2021-09-TECIS21/0138.pdf>. [COBISS.SI-ID 76835587]
 52. ROGELJ, Valerija, TEMELJOTOV SALAJ, Alenka, BOGATAJ, David. Digital transformation of community health and social services for ageing cohorts (i). V: 20th IFAC Conference on Technology, Culture and International Stability, TECIS 2021, Moscow, Russia. September 14-17, 2021 : [proceedings]. New York: International Federation of Automatic Control, 2021. 6 str. <https://cmsconferencedata.s3.eu-central-1.amazonaws.com/2021-09-TECIS21/0151.pdf>. [COBISS.SI-ID 76839171]
 53. NEDELJKO, Mihael, BOGATAJ, David, KAUČIČ, Boris Miha. The use of ICT in older adults strengthens their social network and reduces social isolation : literature review and research agenda (I). V: 20th IFAC Conference on Technology, Culture and International Stability, TECIS 2021, Moscow, Russia. September 14-17, 2021 : [proceedings]. New York: International Federation of Automatic Control, 2021. 6 str. <https://cmsconferencedata.s3.eu-central-1.amazonaws.com/2021-09-TECIS21/0116.pdf>. [COBISS.SI-ID 76833027]
 54. MEŽNAREC NOVOSEL, Suzanna, BOGATAJ, David. Advanced health technologies require skills and influence the culture of education : literature review and research agenda. V: STAPLETON, Larry (ur.), KOPACEK, Peter (ur.), ANDEEVA, Zinaida (ur.). 20th IFAC Conference on Technology, Culture, and International Stability TECIS 2021 Moscow, Russian Federation, 14-17 September 2021 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2021. Str. 657-662. IFAC papersOnline, vol. 54, iss.13. ISSN 2405-8963. DOI: 10.1016/j.ifacol.2021.10.526. [COBISS.SI-ID 84871683],
 55. ROGELJ, Valerija, TEMELJOTOV SALAJ, Alenka, BOGATAJ, David. Digital transformation of community health and social services for ageing cohorts. V: STAPLETON, Larry (ur.), KOPACEK, Peter (ur.), ANDEEVA, Zinaida (ur.). 20th IFAC Conference on Technology, Culture, and International Stability TECIS 2021 Moscow, Russian Federation, 14-17 September 2021 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2021. Str. 756-761. IFAC papersOnline, vol. 54, iss.13. ISSN 2405-8963. DOI: 10.1016/j.ifacol.2021.10.543. [COBISS.SI-ID 84866307],
 56. DROBEŽ, Eneja, ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, David, BOGATAJ, Marija. Planning digital transformation of care in rural areas : Eneja Drobež ... [et al.]. V: STAPLETON, Larry (ur.), KOPACEK, Peter (ur.), ANDEEVA, Zinaida (ur.). 20th IFAC Conference on Technology, Culture, and International Stability TECIS 2021 Moscow, Russian Federation, 14-17 September 2021 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2021. Str. 750-755. IFAC papersOnline, vol. 54, iss.13. ISSN 2405-8963. DOI: 10.1016/j.ifacol.2021.10.542. [COBISS.SI-ID 84862211],
 57. KAVŠEK, Marta, ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, David. Smart age-friendly environments : Marta Kavšek, Valerija Rogelj, David Bogataj. V: STAPLETON, Larry (ur.), KOPACEK, Peter (ur.), ANDEEVA, Zinaida (ur.). 20th IFAC Conference on Technology, Culture, and International Stability TECIS 2021 Moscow, Russian Federation, 14-17 September 2021 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2021. Str. 768-773. IFAC papersOnline, vol. 54, iss.13. ISSN 2405-8963. DOI: 10.1016/j.ifacol.2021.10.545. [COBISS.SI-ID 84854275],
 58. NEDELJKO, Mihael, BOGATAJ, David, KAUČIČ, Boris Miha. The use of ICT in older adults strengthens their social network and reduces social isolation : literature review and research agenda. V: STAPLETON, Larry (ur.), KOPACEK, Peter (ur.), ANDEEVA, Zinaida (ur.). 20th IFAC Conference on Technology, Culture, and International Stability TECIS 2021 Moscow,

- Russian Federation, 14-17 September 2021 : proceedings. New York: International Federation of Automatic Control, 2021. Str. 645-650. IFAC papersOnline, vol. 54, iss.13. ISSN 2405-8963. DOI: 10.1016/j.ifacol.2021.10.524. [COBISS.SI-ID 84868355],
59. TEMELJOTOV SALAJ, Alenka, BOGATAJ, David. Application of assistive technologies in smart cities. V: 29 th Mediterranean Conference on Control and Automation, online, June 22nd - 25th , 2021. Piscataway: IEEE, 2021. Str. 657-662. DOI: 10.1109/MED51440.2021.9480281. [COBISS.SI-ID 74449155],
 60. DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija. Comparison of functional regionalisation methods – geogerantological approach = Primerjava metod funkcionalne regionalizacije - geogerantološki pristop. V: GRUM, Bojan (ur.), TEMELJOTOV SALAJ, Alenka (ur.). 6th Conference of Interdisciplinary Research on Real Estate : 2021 CIRRE Conference : Enchede, Netherlands, September 2021 : book of proceedings. Ljubljana: Institute of Real Estate Studies, 2021. Str. 365-377. [COBISS.SI-ID 90564867]
 61. BOGATAJ, David. Guarantee schemes for loans to investors in community social infrastructure for older people = Garancijske sheme za investicije v socialno infrastrukturo za oskrbo in bivanje starejših odraslih. V: GRUM, Bojan (ur.), TEMELJOTOV SALAJ, Alenka (ur.). 6th Conference of Interdisciplinary Research on Real Estate : 2021 CIRRE Conference : Enchede, Netherlands, September 2021 : book of proceedings. Ljubljana: Institute of Real Estate Studies, 2021. Str. 378-390. [COBISS.SI-ID 90565891]
 62. DROBEŽ, Eneja. Overview of the social infrastructure in ten EU member states = Pregled socialne infrastrukture v desetih državah članicah EU. V: GRUM, Bojan (ur.), TEMELJOTOV SALAJ, Alenka (ur.). 6th Conference of Interdisciplinary Research on Real Estate : 2021 CIRRE Conference : Enchede, Netherlands, September 2021 : book of proceedings. Ljubljana: Institute of Real Estate Studies, 2021. Str. 391-410, graf. prikazi. ISBN 978-961-94204-8-5. [COBISS.SI-ID 117127683]
 63. ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, David. Return on investments in social infrastructure for older adults = Donosnost naložb v socialno infrastrukturo za starejše. V: GRUM, Bojan (ur.), TEMELJOTOV SALAJ, Alenka (ur.). 6th Conference of Interdisciplinary Research on Real Estate : 2021 CIRRE Conference : Enchede, Netherlands, September 2021 : book of proceedings. Ljubljana: Institute of Real Estate Studies, 2021. Str. 411-432. [COBISS.SI-ID 90570755]
 64. ROGELJ, Valerija, DOKL, Dejan, BOGATAJ, Marija, DROBNE, Samo. Denarni tokovi sredstev za dolgotrajno oskrbo med občinami v hierarhičnih prostorskih sistemih = Cash flows of funds for long-term care between municipalities. V: BOGATAJ, Marija (ur.). Prostorski in socio-ekonomski vidiki v študijah staranja = Spatial and Socio-economic Aspects in Ageing Studies : znanstvena monografija = scientific monography. 1. izd. Maribor: Univerza Alma Mater Europaea, Alma Mater Press, 2024. Str. 101-115, ilustr. ISBN 978-961-7183-51-1. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/93/116/251>. [COBISS.SI-ID 215358467], [Odprti dostop]
 65. JANEŽ, Petra, BOGATAJ, David. Financiranje socijne infrastrukture vseživljenjskih sosesk iz davka na nepremičnine = Financing social infrastructure of lifetime neighbourhoods from real estate tax. V: BOGATAJ, Marija (ur.). Prostorski in socio-ekonomski vidiki v študijah staranja = Spatial and Socio-economic Aspects in Ageing Studies : znanstvena monografija = scientific monography. 1. izd. Maribor: Univerza Alma Mater Europaea, Alma Mater Press, 2024. Str. 125-140, tabele. ISBN 978-961-7183-51-1. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/93/116/251>. [COBISS.SI-ID 215512835],
 66. DROBEŽ, Eneja, BOGATAJ, David. Jamstvene sheme za ugodna posojila vlagateljem v socialno infrastrukturo = Guarantee schemes for favourable loans to social infrastructure investors. V: BOGATAJ, Marija (ur.). Prostorski in socio-ekonomski vidiki v študijah staranja = Spatial and Socio-economic Aspects in Ageing Studies : znanstvena monografija = scientific monography. 1. izd. Maribor: Univerza Alma Mater Europaea, Alma Mater Press, 2024. Str. 141-156, ilustr. ISBN 978-961-7183-51-1. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/93/116/251>. [COBISS.SI-ID 215518211],
 67. MOŽANIĆ, Renata, BOGATAJ, David. Napovedovanje povpraševanja po storitvah zdravstvene nege na domu v vseživljenjskih soseskah = Forecasting demand for homecare services in lifetime neighbourhoods. V: BOGATAJ, Marija (ur.). Prostorski in socio-ekonomski vidiki v študijah staranja = Spatial and Socio-economic Aspects in Ageing Studies : znanstvena monografija = scientific monography. 1. izd. Maribor: Univerza Alma Mater Europaea, Alma Mater Press, 2024. Str. 116-124, ilustr. ISBN 978-961-7183-51-1. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/93/116/251>. [COBISS.SI-ID 215371011],
 68. KAVŠEK, Marta, BOGATAJ, Marija, BOGATAJ, David. O pomembnosti starejšim prijaznih rešitev oskrbe v skupnosti = On the importance of age-friendly community care solutions. V: BOGATAJ, Marija (ur.). Prostorski in socio-ekonomski vidiki v študijah staranja = Spatial and Socio-economic Aspects in Ageing Studies : znanstvena monografija = scientific monography. 1. izd. Maribor: Univerza Alma Mater Europaea, Alma Mater Press, 2024. Str. 15-32. ISBN 978-961-7183-51-1. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/93/116/251>. [COBISS.SI-ID 214546435],
 69. DROBEŽ, Eneja, BOGATAJ, David. Primerjalna študija socialne infrastrukture za oskrbo starejših v državah članicah EU in Sloveniji = Comparative study of social infrastructure for the care of older adults in EU member states and Slovenia. V: BOGATAJ, Marija (ur.). Prostorski in socio-ekonomski vidiki v študijah staranja = Spatial and Socio-economic Aspects in Ageing Studies : znanstvena monografija = scientific monography. 1. izd. Maribor: Univerza Alma Mater Europaea, Alma Mater Press, 2024. Str. 48-62. ISBN 978-961-7183-51-1. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/93/116/251>. [COBISS.SI-ID 214554627],
 70. MEŽNAREC NOVOSEL, Suzanna, CAMPUZANO BOLARÍN, Francisco, BOGATAJ, David. Vpliv gostote prebivalstva na strukturo storitev dolgotrajne oskrbe = Influence of population density on the structure of long-term care services. V: BOGATAJ, Marija (ur.). Prostorski in socio-ekonomski vidiki v študijah staranja = Spatial and Socio-economic Aspects in Ageing Studies : znanstvena monografija = scientific monography. 1. izd. Maribor: Univerza Alma Mater Europaea, Alma Mater Press, 2024. Str. 63-82. ISBN 978-961-7183-51-1.

71. ŠLAMBERGER, Nika, KOVAČIČ, Tine. Kratkoročni učinki robotizirane vadbe hoje v kombinaciji z nevrofizioterapijo na vzorec hoje pri pacientu s subkortikalno možgansko krvavitvijo = Short-term effects of robot-assisted gait training in combination with neurophysiotherapy on gait pattern in a patient with subcortical cerebral hemorrhage. V: KOVAČIČ, Tine (ur.). Znanstvenimi dokazi podprta nevrofizioterapija : [znanstvena monografija]. 1. izd. Maribor: Alma Mater Europaea - Evropski center, Alma Mater Press, 2022. Str. 231-269, graf. prikazi. ISBN 978-961-6966-91-7. [COBISS.SI-ID 124395779]
72. BIZILJ, Barbara, KLOJČNIK, Tomaž, KOVAČIČ, Tine. Kratkoročna učinkovitost eksoskeletov na parametre hoje pri osebah po možganski kapi = Short-term efficacy of exoskeletons on gait parameters in persons after stroke. V: KOVAČIČ, Tine (ur.). Znanstvenimi dokazi podprta nevrofizioterapija : [znanstvena monografija]. 1. izd. Maribor: Alma Mater Europaea - Evropski center, Alma Mater Press, 2022. Str. 270-291, tabele. ISBN 978-961-6966-91-7. [COBISS.SI-ID 124779011]
73. KOVAČIČ, Tine, HROVAT, Ajda. Integracija v funkcijo usmerjene vadbe v kombinaciji s sodobnim RNO konceptom, Vojšta terapijo v nevrofizioterapevtsko obravnavo mladostnika z motnjami avtističnega spektra = Integration of task-oriented exercise training in combination with a contemporary NTD concept into neurophysiotherapy treatment of an adolescent with autism spectrum disorders. V: KOVAČIČ, Tine (ur.). Znanstvenimi dokazi podprta nevrofizioterapija : [znanstvena monografija]. 1. izd. Maribor: Alma Mater Europaea - Evropski center, Alma Mater Press, 2022. Str. 538-565, tabele. ISBN 978-961-6966-91-7. [COBISS.SI-ID 126772739]
74. BOGATAJ, Marija. Ekonomske in okoljske študije staranja v kontekstu srebrne ekonomije : spremna beseda urednice = Economic and environmental ageing studies in the context of the silver economy : editor's foreword. V: BOGATAJ, Marija (ur.). Prostorski in socio-ekonomski vidiki v študijah staranja = Spatial and Socio-economic Aspects in Ageing Studies : znanstvena monografija = scientific monography. 1. izd. Maribor: Univerza Alma Mater Europaea, Alma Mater Press, 2024. Str. 8-13. ISBN 978-961-7183-51-1. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/93/116/251>. [COBISS.SI-ID 213883139]
75. BOGATAJ, David. Predgovor = Preface. V: BOGATAJ, David (ur.). Mednarodna znanstvena konferenca Za človeka gre = International scientific conference It's about people : zbornik recenziranih prispevkov Razvoj socialne infrastrukture in storitev za izvajanje dolgotrajne oskrbe v skupnosti = proceedings book with peer review Development of social infrastructure and services for the implementation of long-term care in the community : 2021-2023. 1. spletna izd. Maribor: AMEU – ECM, Alma Mater Press, 2023. Str. 7-10. ISBN 978-961-7183-29-0. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/81/98/209-1>. [COBISS.SI-ID 173558531]
76. DROBNE, Samo, ZADNIK STIRN, Lidija, KLJAJIČ BORŠTNAR, Mirjana, POVH, Janez, ŽEROVNIK, Janez. Preface. V: DROBNE, Samo (ur.), et al. SOR '23 : proceedings of the 17th International Symposium on Operational Research in Slovenia : Bled, Slovenia, September 20-22, 2023. 1st electronic version. Ljubljana: Slovenian Society Informatika - Section for Operational Research, 2023. Str. v-vi. ISBN 978-961-6165-61-7. <https://drustvo-informatika.si/uploads/documents/6a1c2595-7d3f-4dd2-ab6c-9ed9b168c19d//SOR23Proceedings.pdf>. [COBISS.SI-ID 168315907]
77. DROBNE, Samo, ZADNIK STIRN, Lidija, KLJAJIČ BORŠTNAR, Mirjana, POVH, Janez, ŽEROVNIK, Janez. Preface. V: DROBNE, Samo (ur.), et al. SOR '21 proceedings : the 16th International Symposium on Operational Research in Slovenia : September 22 - 24, 2021, online. Ljubljana: Slovenian Society Informatika, Section for Operational Research, 2021. Str. [1-2]. ISBN 978-961-6165-57-0. [COBISS.SI-ID 77968899]
78. BOGATAJ, David, DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija, ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, Marija (urednik), CAMPUZANO BOLARÍN, Francisco (urednik). Geo-gerontološki observatorij - Gorenjska regija. 1. elektronska različica. Maribor: Alma Mater Europaea - ECM; Trebnje: Zavod INRISK - Inštitut za raziskavo sistemov izpostavljenih rizikom, 2023. 1 spletni vir (1 datoteka PDF (XVIII, 140 str.)), ilustr. Matematična ekonomika, operacijske raziskave in logistika (MEORL), serijska št. 42. ISBN 978-961-96224-7-6. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/64/77/179-1>. [COBISS.SI-ID 149948931]
79. BOGATAJ, David, DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija, ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, Marija (urednik), CAMPUZANO BOLARÍN, Francisco (urednik). Geo-gerontološki observatorij - Goriška regija. 1. elektronska različica. Maribor: Alma Mater Europaea - ECM; Trebnje: Zavod INRISK - Inštitut za raziskavo sistemov izpostavljenih rizikom, 2023. 1 spletni vir (1 datoteka PDF (XVI, 127 str.)), ilustr. Matematična ekonomika, operacijske raziskave in logistika (MEORL), serijska št. 43. ISBN 978-961-96224-8-3. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/65/79/180-1>. [COBISS.SI-ID 149953539]
80. BOGATAJ, David, DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija, ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, Marija (urednik), CAMPUZANO BOLARÍN, Francisco (urednik). Geo-gerontološki observatorij - Jugovzhodna Slovenija. 1. elektronska različica. Maribor: Alma Mater Europaea - ECM; Trebnje: Zavod INRISK - Inštitut za raziskavo sistemov izpostavljenih rizikom, 2023. 1 spletni vir (1 datoteka PDF (XX, 158 str.)), ilustr. Matematična ekonomika, operacijske raziskave in logistika (MEORL), serijska št. 39. ISBN 978-961-96224-4-5. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/61/71/175-2>. [COBISS.SI-ID 149943299]
81. BOGATAJ, David, DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija, ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, Marija (urednik), CAMPUZANO BOLARÍN, Francisco (urednik). Geo-gerontološki observatorij - Koroška regija. 1. elektronska različica. Maribor: Alma Mater Europaea - ECM; Trebnje: Zavod INRISK - Inštitut za raziskavo sistemov izpostavljenih rizikom, 2023. 1 spletni vir (1 datoteka PDF (XVI, 118 str.)), ilustr. Matematična ekonomika, operacijske raziskave in logistika (MEORL), serijska št. 35. ISBN 978-961-96224-0-7. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/68/86/183-1>. [COBISS.SI-ID 149931011]
82. BOGATAJ, David, DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija, ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, Marija (urednik), CAMPUZANO BOLARÍN, Francisco (urednik). Geo-gerontološki observatorij - Obalno-kraška regija. 1. elektronska različica. Maribor: Alma Mater Europaea - ECM; Trebnje: Zavod INRISK - Inštitut za raziskavo sistemov izpostavljenih rizikom, 2023. 1

- spletni vir (1 datoteka PDF (XIV, 104 str.)), ilustr. Matematična ekonomika, operacijske raziskave in logistika (MEORL), serijska št. 44. ISBN 978-961-96224-9-0. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/66/82/181-1> [COBISS.SI-ID 117988099]
83. BOGATAJ, David, DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija, ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, Marija (urednik), CAMPUZANO BOLARÍN, Francisco (urednik). Geo-gerontološki observatorij - Osrednjeslovenska regija. 1. elektronska različica. Maribor: Alma Mater Europaea - ECM; Trebnje: Zavod INRISK - Inštitut za raziskavo sistemov izpostavljenih rizikom, 2023. 1 spletni vir (1 datoteka PDF (XXIV, 190 str.)), ilustr. Matematična ekonomika, operacijske raziskave in logistika (MEORL), serijska št. 41. ISBN 978-961-96224-6-9. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/63/75/178-2>. [COBISS.SI-ID 149946627]
 84. BOGATAJ, David, DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija, ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, Marija (urednik), CAMPUZANO BOLARÍN, Francisco (urednik). Geo-gerontološki observatorij - Podravska regija. 1. elektronska različica. Maribor: Alma Mater Europaea - ECM; Trebnje: Zavod INRISK - Inštitut za raziskavo sistemov izpostavljenih rizikom, 2023. 1 spletni vir (1 datoteka PDF (VIII, 259 str.)), ilustr. Matematična ekonomika, operacijske raziskave in logistika (MEORL), serijska št. 34. ISBN 978-961-7183-14-6. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/55/61/162-1>. [COBISS.SI-ID 142417411]
 85. BOGATAJ, David, DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija, ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, Marija (urednik), CAMPUZANO BOLARÍN, Francisco (urednik). Geo-gerontološki observatorij - Pomurska regija. 1. elektronska različica. Maribor: Alma Mater Europaea - ECM; Trebnje: Zavod INRISK - Inštitut za raziskavo sistemov izpostavljenih rizikom, 2023. 1 spletni vir (1 datoteka PDF (XXII, 179, 9 str.)), ilustr. Matematična ekonomika, operacijske raziskave in logistika (MEORL), serijska št. 33. ISBN 978-961-7183-15-3. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/52/64/165-1>. [COBISS.SI-ID 142429187]
 86. BOGATAJ, David, DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija, ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, Marija (urednik), CAMPUZANO BOLARÍN, Francisco (urednik). Geo-gerontološki observatorij - Posavska regija. 1. elektronska različica. Maribor: Alma Mater Europaea - ECM; Trebnje: Zavod INRISK - Inštitut za raziskavo sistemov izpostavljenih rizikom, 2023. 1 spletni vir (1 datoteka PDF (XIV, 106 str.)), ilustr. Matematična ekonomika, operacijske raziskave in logistika (MEORL), serijska št. 38. ISBN 978-961-96224-3-8. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/60/69/173-2>. [COBISS.SI-ID 149937667]
 87. BOGATAJ, David, DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija, ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, Marija (urednik), CAMPUZANO BOLARÍN, Francisco (urednik). Geo-gerontološki observatorij - Primorsko-notranjska regija. 1. elektronska različica. Maribor: Alma Mater Europaea - ECM; Trebnje: Zavod INRISK - Inštitut za raziskavo sistemov izpostavljenih rizikom, 2023. 1 spletni vir (1 datoteka PDF (XIV, 106 str.)), ilustr. Matematična ekonomika, operacijske raziskave in logistika (MEORL), serijska št. 40. ISBN 978-961-96224-5-2. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/62/73/176-2>. [COBISS.SI-ID 149944579]
 88. BOGATAJ, David, DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija, ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, Marija (urednik), CAMPUZANO BOLARÍN, Francisco (urednik). Geo-gerontološki observatorij - Savinjska regija. 1. elektronska različica. Maribor: Alma Mater Europaea - ECM; Trebnje: Zavod INRISK - Inštitut za raziskavo sistemov izpostavljenih rizikom, 2023. 1 spletni vir (1 datoteka PDF (XXVI, 206 str.)), ilustr. Matematična ekonomika, operacijske raziskave in logistika (MEORL), serijska št. 36. ISBN 978-961-96224-1-4. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/67/84/182-1>. [COBISS.SI-ID 149934339]
 89. BOGATAJ, David, DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija, ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, Marija (urednik), CAMPUZANO BOLARÍN, Francisco (urednik). Geo-gerontološki observatorij - Zasavska regija. 1. elektronska različica. Maribor: Alma Mater Europaea - ECM; Trebnje: Zavod INRISK - Inštitut za raziskavo sistemov izpostavljenih rizikom, 2023. 1 spletni vir (1 datoteka PDF (XIV, 105 str.)), ilustr. Matematična ekonomika, operacijske raziskave in logistika (MEORL), serijska št. 37. ISBN 978-961-96224-2-1. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/59/67/171-2>. [COBISS.SI-ID 149935875]
 90. BOGATAJ, David, DROBNE, Samo, BOGATAJ, Marija, ROGELJ, Valerija, BOGATAJ, Marija (urednik), CAMPUZANO BOLARÍN, Francisco (urednik). Geo-gerontološki observatorij - Pomurska regija. Trebnje: Zavod INRISK - Inštitut za raziskavo sistemov izpostavljenih rizikom; Maribor: AMEU - ECM, Alma Mater Press, 2022. XXVI, 180 str., ilustr., zvd. Matematična ekonomika, operacijske raziskave in logistika (MEORL), serijska št. 33. ISBN 978-961-94333-8-6. <https://press.almamater.si/index.php/amp/catalog/view/52/64/165-1>, [COBISS.SI-ID 117626627]
 91. KAVŠEK, Marta. Dolgotrajna oskrba. Novo mesto: Fakulteta za organizacijske študije, 2021. 182 str., ilustr. ISBN 978-961-6974-75-2. [COBISS.SI-ID 88490499]

Hierarhična zasnova socialne infrastrukture za ...
- FINANCIRANJE (MEORL 47)

ALMA MATER
— PRESS —